

Enslige foreldre på arbeids- markedet 1980-1999

En sammenligning med gifte mødre
og fedre

Randi Kjeldstad og Marit Rønsen

Statistiske analyser

I denne serien publiseres analyser av statistikk om sosiale, demografiske og økonomiske forhold til en bredere leserkrets. Fremstillingsformen er slik at publikasjonene kan leses også av personer uten spesialkunnskaper om statistikk eller bearbeidingsmetoder.

Statistical Analyses

In this series, Statistics Norway publishes analyses of social, demographic and economic statistics, aimed at a wider circle of readers. These publications can be read without any special knowledge of statistics and statistical methods.

© Statistisk sentralbyrå, februar 2002
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen, vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-5027-7
ISSN 0804-3221

Emnegruppe

00.02 Levekår

Design: Enzo Finger Design
Design omslag: Siri Boquist
Trykk: Lobo Media as/600

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentligjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpige tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Rettet siden forrige utgave	r

Forord

Denne rapporten presenterer resultatene fra første fase i prosjektet "Yrkestilknytning i livsfasen som enslig forsørger. Muligheter og hindringer" som inngår i Norges Forskningsråds program: Sysselsetting og arbeidsmarked. Prosjektet tar sikte på å gi økt kunnskap om eneforsørgeres situasjon på det norske arbeidsmarkedet på 1980- og 1990-tallet.

Rapporten gir en bred oversikt over utviklingen i arbeidsmarkedstilknytningen til enslige forsørgere sammenlignet med gifte og samboende mødre og fedre de siste par tiårene. Flere typer datakilder benyttes. Den viktigste kilden er Arbeidskraftundersøkelsene (AKU), som gir fortløpende opplysninger om yrkestilknytningen til et relativt stort, representativt utvalg av befolkningen. Det har ikke tidligere vært publisert AKU-tall for enslige forsørgere. Til nå har vi derfor manglet helt grunnleggende kunnskap om forhold som arbeidstid, arbeidsløshet og undersysselsetting, og endring i yrkesfrekvens og sysselsetting over tid for denne gruppen. I denne rapporten presenteres årsgjennomsnittstall for enslige og gifte forsørgere med barn under 16 år basert på bearbejdede AKU-data for perioden 1980-1999. I tillegg gjennomgås også annen eksisterende statistikk for å se om det er publisert tall som kan bidra til å belyse utviklingen ytterligere. Rapporten omhandler endringer på arbeidsmarkedet for så vel enslige foreldre som foreldre som lever i parforhold. Men hovedfokus er enslige foreldre, særlig enslige *mødre*.

Oppbyggingen av rapporten er som følger: Kapittel 1 gir en kort omtale av hovedproblemstillingene i prosjektet og trekker opp de viktigste perspektivene. Kapittel 2 beskriver de historiske og økonomiske rammebetingelsene enslige forsørgere har måttet forholde seg til i den perioden som studeres, 1980-1999. Det omfatter både ulike muligheter på arbeidsmarkedet gitt ved vekslende etterspørsel etter arbeidskraft under skiftende økonomiske konjunkturer og ulike insentiver til å ta lønnet arbeid, bl.a. gitt ved endringer i stønadsordningene for enslige forsørgere. Kapittel 3 gir en kort oversikt over utviklingen i antall eneforsørgere og mottakere av overgangsstønad til livsopphold i folketrygden de siste tiårene. Kapittel 4 tar for seg ulike datakilder som kan gi opplysninger om enslige forsørgeres yrkesdeltakelse og omtaler nærmere de spesialanalysene som er gjort på grunnlag av bearbejdede AKU-data. Resultatene fra disse analysene presenteres i kapittel 5, og i kapittel 6 oppsummeres kunnskapsstatus så langt.

Forfatterne vil takke kolleger i Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk, Inger Håland for hjelp med datakjøringer og Tor Petter Bø for råd og kommentarer. En stor takk også til Liv Hansen for arbeid med figurer og tabeller.

Statistisk sentralbyrå,
Oslo/Kongsvinger, 29. november 2001

Svein Longva

Innhold

1.	Innledning	11
2.	Bakgrunn for endring i eneforsørgeres yrkesdeltaking: Økonomiske konjunkturer og endrede trygderegler	15
2.1.	Norsk økonomi og arbeidsmarked de siste tiårene	15
2.2.	Regelverk og regelendringer	18
3.	Utvikling i antall mottakere av utvidet barnetrygd og overgangsstønad	23
4.	Datakilder for eneforsørgeres yrkesdeltaking	27
4.1.	Folketellingene	27
4.2.	Levekårsundersøkelsene	29
4.3.	Tidsbruksundersøkelsene	32
4.4.	Arbeidskraftundersøkelsene (AKU).....	36
5.	Utvikling i mødres og fedres arbeidsmarkedstilknytning 1980-1999 ifølge AKU39	
5.1.	Hovedtrekk for enslige og gifte/samboende mødre og fedre	41
5.2.	Utvikling for enslige mødre og gifte/samboende mødre og fedre i grupper etter yngste barns alder	55
5.3.	Utvikling for enslige mødre og gifte/samboende mødre og fedre i grupper etter utdanningsnivå	66
6.	Oppsummering og konklusjon	77
	Vedleggstabeller	80
	Referanser	119
	De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser	122

Figurregister

2.1. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Menn og kvinner 16-74 år. 1980-1999	16
3.1. Mottakere av full og redusert overgangsstønad i prosent av mottakere av utvidet barne-trygd. 1981-1999.	26
5.1. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre. 1980-1999. Prosent	42
5.2. Arbeidsstyrkestatus. Enslige mødre. 1980-1999. Prosent	42
5.3. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende fedre. 1980-1999. Prosent	43
5.4. Arbeidsstyrkestatus. Enslige fedre. 1980-1999. Prosent	43
5.5. Andel i arbeidsstyrken. Enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent	44
5.6. Andel sysselsatte enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent	44
5.7. Andel arbeidsledige enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken	45
5.8. Midlertidig fraværende av alle sysselsatte enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent	45
5.9. Midlertidig fraværende gifte/samboende mødre etter fraværsårsak. 1980-1999. I prosent av sysselsatte	46
5.10. Midlertidig fraværende enslige mødre etter fraværsårsak. 1980-1999. I prosent av sysselsatte	46
5.11. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid 35 timer og over av personer i arbeid). Enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent	47
5.12. Arbeidstid. Gifte/samboende mødre i arbeid. 1980-1999. Prosent	48
5.13. Arbeidstid. Enslige mødre i arbeid. 1980-1999. Prosent	48
5.14. Arbeidstid. Gifte/samboende fedre i arbeid. 1980-1999. Prosent	49
5.15. Arbeidstid. Enslige fedre i arbeid. 1980-1999. Prosent	49
5.16. Andel deltidsarbeidende av enslige og gifte/samboende mødre og fedre som har yrkesarbeid som hovedsakelig virksomhet. 1990-1999. Prosent	50
5.17. Andel deltidsarbeidende av enslige og gifte/samboende mødre som har utdanning som hovedsakelig virksomhet. 1990-1999. Prosent	50
5.18. Andel deltidsarbeidende av enslige og gifte/samboende mødre som har hjemmearbeid som hovedsakelig virksomhet. 1990-1999. Prosent	51
5.19. Undersysselsatte. Enslige og gifte/samboende mødre. 1990-1999. I prosent av deltids-sysselsatte	51
5.20. Undersysselsatte. Enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1990-1999. I prosent av alle sysselsatte	52
5.21. Andel langtidsledige (27 uker og over) i prosent av alle arbeidsledige gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre. 1980-1999	52
5.22. Andel gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. 1990-1999. Prosent	54
5.23. Andel i arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	56
5.24. Andel i arbeidsstyrken. Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	56
5.25. Andel sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	57
5.26. Andel sysselsatte enslige med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	57
5.27. Andel arbeidsledige gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken	59
5.28. Andel arbeidsledige enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken	59

5.29. Midlertidig fraværende av alle sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	61
5.30. Midlertidig fraværende av alle sysselsatte enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	61
5.31. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid 35 timer og over av personer i arbeid). Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	62
5.32. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid 35 timer og over av personer i arbeid). Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	62
5.33. Undersysselsatte. Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsatte	64
5.34. Undersysselsatte. Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av alle sysselsatte	64
5.35. Undersysselsatte. Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsatte	65
5.36. Undersysselsatte. Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av alle sysselsatte	65
5.37. Andel i arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	67
5.38. Andel i arbeidsstyrken. Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	67
5.39. Andel sysselsatte gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	68
5.40. Andel sysselsatte enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	68
5.41. Andel arbeidsledige gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken	70
5.42. Andel arbeidsledige enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken	70
5.43. Midlertidig fraværende av alle sysselsatte gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	71
5.44. Midlertidig fraværende av alle sysselsatte enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	71
5.45. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid 35 timer og over av personer i arbeid). Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	73
5.46. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid 35 timer og over av personer i arbeid). Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	73
5.47. Undersysselsatte. Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsatte	74
5.48. Undersysselsatte. Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av alle sysselsatte	74
5.49. Undersysselsatte. Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsatte	76
5.50. Undersysselsatte. Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av alle sysselsatte	76

Tabellregister

1.1.	Sysselsatte, arbeidstid og arbeidsløshet blant gifte/samboende og enslige mødre i ni europeiske land i første halvdel av 1990-tallet. Prosent	12
3.1.	Mottakere av barnetrygd. 1970-2000	23
3.2.	Mottakere av overgangsstønad for enslige forsørgere. 1981-2000	24
3.3.	Mottakere av overgangsstønad i prosent av mottakere av utvidet barnetrygd. 1981-1999	25
4.1.	Kvinner 16 år og over etter yrkesaktivitet, familietype og alderen til yngste hjemmeværende barn. Folketellingene 1960, 1970 og 1980	28
4.2.	Yrkestilknytning blant enslige forsørgere og kvinner 25-44 år. Levekårsundersøkelsene 1980-2000	30
4.3.	Tid brukt til ulike aktiviteter. Enslige og gifte/samboende mødre. Tidsnyttingsundersøkelsene 1971/72 -1990/91. Timer og minutter. Gjennomsnitt for alle dager	33
4.4.	Tid brukt til ulike aktiviteter. Aleneforeldre og gifte/samboende foreldre med barn under 16 år. Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 med tilleggsutvalg av aleneforeldre. Timer og minutter. Gjennomsnitt for alle dager	35
4.5.	Yrkesdeltakelse, arbeidstid og utdanningsaktivitet. Aleneforeldre og gifte/samboende foreldre med barn under 16 år. Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 med tilleggsutvalg av aleneforeldre. Prosent	36

Vedleggstabeller

4.1.	Antall personer i de aktuelle analysegruppene i AKU (oppblåste tall). 1980-1999. Årsgjennomsnitt i 1 000	80
5.1.1.	Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999. Prosent	82
5.1.2.	Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999	84
5.1.3.	Midlertidig fraværende fra jobb i prosent av sysselsatte, fordelt etter fraværsårsak. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999	84
5.1.4.	Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999. Prosent	86
5.1.5.	Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1990-1999. Prosent	86
5.1.6.	Andel undersysselsatte av alle sysselsatte og av deltidssysselsatte. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1990-1999. Prosent	88
5.1.7.	Andel med deltidsarbeid av personer med ulik hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1990-1999. Prosent	88
5.1.8.	Arbeidsledige etter hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre. 1990-1999. Prosent	89
5.1.9.	Andel langtidsledige av arbeidsledige. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre. 1980-1999. Prosent	90
5.1.10.	Ikke sysselsatte etter hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre. 1990-1999. Prosent	90
5.1.11.	Andel utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre. 1990-1999. Prosent	90
5.1.12.	Gifte/samboende og enslige mødre utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid etter viktigste grunn til ikke å søke arbeid. 1990-1999. Prosent	91
5.2.1.	Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	92

5.2.2. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999	98
5.2.3. Midlertidig fraværende fra jobb i prosent av sysselsatte. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999	98
5.2.4. Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. Prosent	100
5.2.5. Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent	102
5.2.6. Andel undersysselsatte av alle sysselsatte og av deltidssysselsatte. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. Prosent	106
5.3.1. Andel undersysselsatte av alle sysselsatte og av deltidssysselsatte. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. Prosent	107
5.3.2. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	108
5.3.3. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999	112
5.3.4. Midlertidig fraværende fra jobb i prosent av sysselsatte. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999	112
5.3.5. Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. Prosent	114
5.3.6. Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent	116

1. Innledning

Utgangspunktet for den foreliggende analysen er å framskaffe økt kunnskap om enslige forsørgeres tilknytning til arbeidsmarkedet. At det til nå har eksistert lite systematisk kunnskap på dette området, skyldes dels at enslige forsørgerer ikke har vært identifisert som egen kategori i den løpende arbeidsmarkedsstatistikken, dels at gruppen er for liten til at sikre tall har kunnet bli presentert ut fra andre utvalgsundersøkelser. Spordiske tall tyder likevel på at norske enslige forsørgerer har lavere yrkesdeltaking enn gifte mødre (og fedre), og lavere enn enslige forsørgerer i våre naboland.

Norden har generelt høy sysselsetting blant kvinner. Det gjelder først og fremst gifte kvinner med barn. Ser vi på enslige mødre i Norden i forhold til andre europeiske land, finner vi imidlertid et mindre entydig bilde. I land som Belgia, Italia og Frankrike er sysselsettingsnivået blant enslige mødre like høyt eller høyere enn i Norden (tabell 1.1). I disse og en rekke andre europeiske land er enslige mødre oftere i jobb enn gifte mødre. I Norden har vi gjerne ansett det som naturlig, ut fra enkle betraktninger om tidsbinding og hverdagslivets organisering, at mødre (eller fedre) som er alene med omsorgen for små barn i mindre grad deltar i yrkeslivet enn foreldre som har en partner å dele omsorgsansvaret med. Således synes

det ikke unaturlig at enslige mødre har lavere sysselsettingsnivå enn gifte. Forskjellen i yrkesdeltaking mellom nordiske gifte og enslige mødre kan også tenkes å ha sammenheng med sosiale seleksjonsprosesser, og at enslige mødre som gruppe har svakere arbeidsmarkedsressurser og -kompetanse enn gifte og samboende mødre. Imidlertid tyder store forskjeller mellom land, både med hensyn til eneforsørgeres absolutte sysselsettingsnivå og nivået relativt til gifte mødre, på at mer generelle politiske og økonomiske prosesser spiller en viktig rolle. Det er for eksempel rimelig å se det faktum at alene-mødre har lavere sysselsettingsnivå enn gifte mødre i Norden i sammenheng med de nordiske velferdsstatenes økonomiske overføringsordninger overfor eneforsørgerer. Gode velferdsordninger har for en stor del bidratt til å redusere risikoen for fattigdom blant nordiske aleneforeldrefamilier. Sammenlignet med de aller fleste andre land er fattighedsraten blant enslige forsørgerer i Norden svært lav (Hobson og Takahashi 1997).

Selv om de nordiske land gjennomgående har generøse økonomiske sikringssystemer overfor enslige forsørgerer, skiller Norge seg ut på flere områder: Dels er vi det eneste land som har en rettighetsbasert ytelse i folketrygden (overgangsstønad) øremerket til livsopphold for enslige

forsørgere, dels har våre økonomiske overføringsordninger overfor enslige forsørgere i langt mindre grad vært knyttet til betingelser om å være aktiv arbeidssøker. I de øvrige nordiske landene har arbeidslinja hatt en lengre tradisjon innenfor familie- og velferdspolitikken, og istedenfor særordninger overfor enslige forsørgere har offentlige overføringer til svenske og danske enslige forsørgere vært en del av generelle overføringer til arbeidsløse, fattige og barnefamilier (Hobson og Takahshi 1997, Siim 1997, Nyman 1998, Skevik 2001b). I Norge har det å være alene om omsorgen for små barn vært betraktet som en særegen behovssituasjon, og forventningene til yrkesdeltaking har vært små (Kammerman og Kahn 1988, Terum 1993, Syltevik 1998, Strell 1999). Men i de senere år har det blitt mindre legitimt å være uten arbeid også blant norske enslige forsørgere, og en utbredt holdning blant folk flest er at enslige mødre bør være yrkesaktive på linje med gifte mødre (Skevik 1996 og 1998). I den norske debatten omkring eneforsørgeres levekår og forsørgelse har de tradisjonelt gode trygderettighetene gjerne vært sett på som et hinder for økt yrkesdeltaking. En rekke forskere har pekt på at de norske trygdeytelsene til enslige forsørgere avspeiler en ambivalens til kvinners og mødres rolle som forsørgere og omsorgspersoner, som har holdt (og holder) stand lenger i Norge enn i våre naboland (Skrede 1986, Terum 1993, Skevik 1998). Det kan imidlertid synes som om endringene i trygde- og velferdsordningene de aller seneste årene representerer et visst skille her. Samtidig som innføring av kontantstøtten til pass av egne barn gir signaler om økt støtte til mors (og fars?) omsorgsrolle, representerer nye regler for overgangsstønad en prioritering av enslige mødres forsørger- og yrkesrolle framfor omsorgsrollen.

I denne rapporten vil vi i liten grad gå inn på diskusjonen om politiske beveggrunner og offentlige meninger. Spørsmålet om sammenheng mellom eneforsørgeres deltakelse på arbeidsmarkedet og overgangsstønaden som alternativ inntektskilde vil imidlertid være et gjennomgående tema. Derfor vil vi være opptatt av å prøve å identifisere eventuelle endringer i arbeidsmarkedsadferd i forbindelse med, eller like etter, at det er blitt foretatt viktige endringer i regelverket for overgangsstønad. Men vår oppmerksomhet vil ikke utelukkende være rettet mot velferdsordningene og endringer i disse. For eksempel illustrerer forholdet mellom sysselsettingsnivået til alenemødre og gifte mødre i de nordiske land og Storbritannia (tabell 1.1) at man skal være forsiktig med å anta en entydig årsaksammenheng mellom stønadsordningenes generøsitet og yrkesdeltaking blant eneforsørgere. I Storbritannia er, i likhet med de nordiske land, sysselsettingsnivået blant enslige mødre lavere enn for gifte. I Storbritannia yter da også det offentlige, i likhet med Norge, en viss økonomisk grunnsikring for enslige mødre. Men i forhold til Norge er denne grunnsikringen lav, og fattigdom er langt mer utbredt blant britiske eneforsørgere enn blant nordiske og norske (Hobson og Takahshi 1997, Skevik 2001b). Offentlig stønad utgjør riktignok en større andel av britiske enn av nordiske eneforsørgeres inntekt (Lewis 1997, Lewis og Hobson 1997, Statistisk sentralbyrå 1997). Men det skyldes snarere gjennomgående lave arbeidsinntekter enn høye offentlige overføringer. I Storbritannia er nok manglende offentlig barnepass og dårlige lønninger og arbeidsvilkår en vel så viktig forklaring på lav yrkesaktivitet som generøse stønadsordninger.¹

Tabell 1.1. Sysselsatte, arbeidstid og arbeidsløshet blant gifte/samboende og enslige mødre i ni europeiske land i første halvdel av 1990-tallet. Prosent

	Sysselsatte (i prosent av alle)				Heltidsandel (>29 timer, i prosent av sysselsatte)				Arbeidsløse (i prosent av arb.styrken)		
	Gifte	Enslige	Ratio		Gifte	Enslige	Ratio		Gifte	Enslige	Ratio
Norge ¹ (1994)	75	59	79	(1991)	52	61	117	(1994)	4	11	275
Sverige (1994)	80	70	88	(1994)	53	59	111	(1994)	6	12	200
Danmark (1994)	84	69	82	(1994)	76	86	113	(1994)	10	16	160
Finland (1993)	70	65	93	(1993)	89	94	106	(1993)	7	14	200
UK (1990)	62	41	66	(1992)	34	41	121	(1992)	5	8	160
Belgia (1992)	61	68	111	(1992)	59	76	129	(1992)	19	25	132
Østerrike (1993)	46 ²	58 ²	126	(1993)	61	74	121	(1993)	-	7	-
Frankrike (1992)	68	82	121	(1992)	72	82	114	(1992)	-	17	-
Italia (1992)	41	69	168	(1993)	71	84	118	(1993)	4	7	175

¹ Tall for Norge referert i Brashaw et. al. 1996 er fra 1991. Her har vi erstattet 1991-tall for sysselsatte og arbeidsløse med 1994-tall fra vår AKU-analyse (se senere) for å forbedre sammenlignbarheten med de øvrige nordiske land.

² Mødre på fødselspermisjon er utelatt.

Kilde: Bradshaw et.al. 1996¹.

I tillegg til endringer i stønadsreglene i folketrygden antar vi at andre makroprosesser, som generelle endringer i kvinners arbeidsmarkedstilpasninger og økonomiske utviklingstrekk i arbeidsmarkedet, vil ha stor betydning for eneforsørgeres tilpasning.² Vi vil undersøke om enslige forsørgerere er mer utsatt for nedgang i sysselsetting og økt arbeidsløshet enn andre grupper i perioder med redusert etterspørsel etter arbeidskraft. For eksempel var man i Sverige vitne til at arbeidsløsheten steg raskere og sterkere blant enslige enn blant gifte mødre i den økonomiske nedgangsperioden midt på 1990-tallet (Gustafsson, Tasiran og Nyman 1996). Tabell 1.1 tyder imidlertid på forhøyet risiko for arbeidsløshet blant eneforsørgerere i mange land. Det gjelder også for Norge (i 1994), hvor enslige forsørgerere tradisjonelt (inntil 1998, se kapittel 2.2) har hatt relativt generøse alternative ytelser til arbeidsinntekt og arbeidsløshetsstrygd. Enslige mødres sårbarhet på arbeidsmarkedet ser således ut til å være et temmelig generelt fenomen som gjelder delvis uavhengig av variasjoner i økonomiske velferds-

ordninger og økonomiske konjunkturer, men som ikke desto mindre sannsynligvis forsterkes i økonomiske nedgangstider.

Tabell 1.1 viser dessuten et ensartet mønster når det gjelder arbeidstidsforskjeller mellom enslige og gifte mødre. Det er et gjennomgående trekk at enslige mødre jobber heltid oftere enn gifte mødre i så vel land hvor andelen sysselsatte er høyere som i land hvor andelen sysselsatte er lavere blant enslige enn blant gifte mødre. Det tyder på at velferdsordningene for enslige forsørgerere i de fleste land har et enten-eller-preg, dvs. at beslutningen om å være i jobb ofte innebærer at rett til stønad opphører eller begrenses sterkt. Deltidsarbeid vil derfor gjennomgående være et dårligere alternativ for enslige enn for gifte/samboende mødre, som i større grad deler inntekt med fulltidsarbeidende ektefelle eller partner.

I denne rapporten presenteres noe gammel, men mest ny, statistikk om enslige og gifte foreldres arbeidsmarkedstilknytning i Norge de siste 20 årene. Oversikten relateres til sentrale kjennetegn ved

arbeidsmarkeds- og sysselsettingsutviklingen i perioden og til de viktigste endringene i reglene for stønad til livsopphold for enslige forsørgere i folketrygden. Siden analysen av AKU-data omfatter perioden fra 1980 til og med 1999, vil vi i tillegg være i stand til å synliggjøre noen av de tidligste effektene av innføringen av kontantstøtte i 1998 og 1999. Analysen vil imidlertid ikke gi svar på hvilke forhold og prosesser som ligger til grunn for individuelle variasjoner i arbeidsmarkedstilknytning blant enslige og gifte mødre og fedre. Tallene som presenteres er deskriptive snarere enn fortolkende, og diskusjonen holdes på et generelt nivå. Analyseenheter er grove grupper av mødre og fedre, og analyseresultatene illustrerer utviklingstendenser på makronivå. Således vil den foreliggende analysen være mer egnet til å stille videre spørsmål enn til å gi endelige svar.

¹ Dette er i tråd med Bradshaw et.al. (1996), som antar en sammenheng mellom svake permisjons- og barnepassrettigheter og lav yrkesdeltaking blant enslige mødre i Storbritannia i forhold til andre land.

² I en fersk analyse av aktiveringspolitikk og sysselsetting blant eneforsørgere i seks land finner Skevik (2001b) få klare sammenhenger mellom offentlige tiltak for å øke eneforsørgerens yrkesaktivitet og den faktiske yrkesaktiviteten og antyder at variasjon i den generelle arbeidsledigheten har større betydning.

2. Bakgrunn for endring i eneforsørgeres yrkesdeltaking: Økonomiske konjunkturer og endrede trygderegler

2.1. Norsk økonomi og arbeidsmarked de siste tiårene

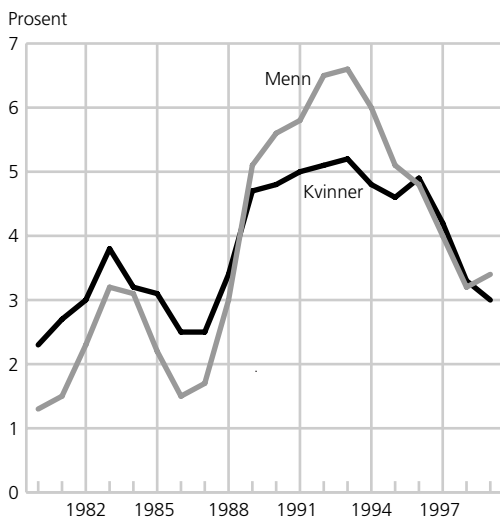
Etter den kraftige økningen i oljeprisen i 1973 ("det første oljeprissjokket") opplevde de fleste vestlige industriland avtagende økonomisk vekst og stigende arbeidsløshet. Men i Norge ga forventede framtidige oljeinntekter staten økt handlefrihet, og gjorde det mulig å møte det internasjonale økonomiske tilbakeslaget med aktiv motkonjunkturpolitikk (se f.eks. St.meld. nr. 4 1992-93). Dermed fortsatte den økonomiske veksten, og arbeidsledigheten ble holdt på et lavt nivå gjennom hele 1970-tallet.

Vekstprosessen endret imidlertid karakter fra å være eksportledet og industribasert til å bli basert på ekspansjon i skjermede næringer og offentlig sektor (NOU 1988:21). Dette førte bl.a. til økt behov for arbeidskraft innenfor kvinnedominerte sektorer som f.eks. helse- og omsorgssektoren. Ved at veksten skjedde desentralisert - på kommunalt og fylkeskommunalt nivå - ble det også skapt lønnsarbeidsplasser for kvinner i deler av landet der dette tidligere hadde vært mangelvare (Skrede 1994). Samtidig var det en vekst i den tjenesteytende delen av privat sektor, spesielt innenfor varehandelen. Gifte kvinner som var ferdig med den travleste småbarnsfasen, ble en viktig ressurs i dette arbeidsmarkedet. De ut-

gjorde en fleksibel arbeidskraftsreserve og foretrakk ofte å arbeide deltid, noe som også i mange tilfelle passet arbeidsgiveren godt. Deltidsarbeidet økte derfor sterkt i omfang på 1970-tallet.

Den ekspansive økonomiske politikken førte etter hvert til en kraftig svekkelse av offentlige budsjetter og til store underskudd på driftsbalansen overfor utlandet. Samtidig fikk vi en sterk reallønnsvekst som bidro til å svekke landets konkurransevne. På slutten av 1970-tallet ble derfor politikken lagt om i kontraktiv retning med pris- og innteksregulering for å få økonomien under kontroll (NOU 1988:21).

På 1980- og 1990-tallet ble svingningene i norsk økonomi langt sterkere enn tidligere. Innstramningene innenlands og den fortsatte lavkonjunkturen internasjonalt førte etter hvert til at også arbeidsledigheten i Norge begynte å stige. En første topp ble nådd i 1983 med 3,4 prosent arbeidsledighet ifølge AKU. Ledigheten var høyere blant kvinner enn blant menn, henholdsvis 3,8 og 3,2 prosent (se figur 2.1). Økningen var likevel sterkest blant menn, som ble rammet hardere av det økonomiske tilbakeslaget fordi det først og fremst berørte tradisjonelle mannsarbeidsplasser, spesielt innenfor industrien.

Figur 2.1. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Menn og kvinner 16-74 år. 1980-1999

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Utover 1980-tallet bedret situasjonen på arbeidsmarkedet seg forholdsvis raskt. En kraftig økning i oljeprisene i 1979/80 ("det andre oljeprissjokket") ga etter hvert igjen overskudd på driftsbalansen med utlandet og skapte forventninger om økt handlefrihet i tiden framover (St.meld. nr. 4 1992-93). Arbeidsmarkedet ble strammere, og ledigheten begynte å falle. Samtidig ble bolig- og kredittmarkedene avregulert, og i etterkant oppstod en kraftig lånefinansiert økning i privat konsum og private realinvesteringer. Brutto nasjonalprodukt vokste sterkt, og i 1986 var arbeidsledigheten igjen kommet ned på 2 prosent, det vil si nesten tilbake til nivået på 1970-tallet. Kjønnforskjellene var som før, med en noe høyere ledighet blant kvinner enn blant menn (2,5 mot 1,5 prosent).

I 1986 kom imidlertid et nytt brått omslag i oljeprisen som slo negativt ut for norsk økonomi. Prisen på råolje ble

omtrent halvert, og sammen med det kraftige innenlandske etterspørselspresset førte det snart til nye store underskudd i utenriksøkonomien. For å motvirke det sterke etterspørselspresset ble finanspolitikken strammet inn. Stigende realrenter gjorde at husholdningene begynte å nedbetale gjeld og redusere sitt private forbruk. Nedgangen i privat forbruk og private realinvesteringer ble forsterket av et kraftig fall i eiendomsprisene og påfølgende problemer i finansnæringen. I tillegg slet store deler av næringslivet fortsatt med betydelige kostnads- og strukturproblemer som hadde bygget seg opp gjennom 1970- og 1980-tallet (St.meld. nr. 4 1996-97).

En arbeidstidsforkortelse fra 1. januar 1987 gjorde sitt til at dempet aktivitet i økonomien i første omgang ikke slo ut i stigende arbeidsledighet. Men i annen omgang, fra vinteren 1988, økte arbeidsledigheten dramatisk, og i perioden 1988-1993 opplevde norsk økonomi det mest omfattende tilbakeslaget i etterkrigstiden. De første årene av perioden var, i motsetning til nedgangstiden først på 1980-tallet, kjennetegnet ved oppgangskonjunktur internasjonalt. Men i 1990 satte en ny internasjonal nedgangskonjunktur inn, og det medvirket til å forlenge tilbakeslaget i norsk økonomi. (St.meld. nr. 4 1996-97).

I det konjunkturmessige bunnåret 1993 var det ifølge AKU i gjennomsnitt 127 000 arbeidsledige. De utgjorde 6 prosent av arbeidsstyrken. Det var nesten dobbelt så mange som ved forrige ledighetstopp i 1983 og en økning på 82 000 siden 1987. Sysselsettingen falt i hele perioden 1988-1992, og i 1993 var det om lag 130 000 færre personer i arbeid enn i 1987³. Sysselsettingsnedgangen var dermed større enn økningen i

antall arbeidsløse. Det innebærer at det skjedde en avskalling av arbeidsstyrken i perioden. Reduksjonen skyldtes hovedsakelig økt tidligpensjonering (uførepensjon og annen førtidspensjon) og økt utdanningsaktivitet i yngre aldersgrupper, men antakelig også en viss tilbaketrekning fra arbeidsstyrken generelt. Dette var et nytt fenomen i forhold til forrige ledighetstopp, da verken sysselsetting eller arbeidsstyrke avtok, men ledigheten økte fordi etterspørselen etter arbeidskraft ikke holdt tritt med det økende arbeidstilbudet.

Et annet fenomen som også var forskjellig fra tidlig på 1980-tallet, var at ledigheten blant menn for første gang ble høyere enn blant kvinner. I bunnåret 1993 var 6,6 prosent av den mannlige arbeidsstyrken uten arbeid mot 5,2 prosent av kvinnene. Det skyldtes at typiske mannsarbeidsplasser i større grad ble berørt av nedgangskonjunkturen. Fra 1987 til 1993 ble f.eks. sysselsettingen redusert med 60 000 i industrien og 50 000 i bygg og anlegg. Bildet for typiske kvinnearbeidsplasser var noe mer nyansert. Innenfor varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet ble det 26 000 færre sysselsatte, mens det ble 66 000 flere sysselsatte innenfor offentlig, sosial og privat tjenesteyting. Totalt sett stod mennene for 85 prosent av hele sysselsettingsnedgangen og mer enn 100 prosent av hele nedgangen i arbeidsstyrken. Det betyr at det fortsatt var en liten økning i den samlede kvinnelige arbeidsstyrken. Regnet i prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder (16-74 år) var det imidlertid en reduksjon for både menn og kvinner på henholdsvis 4,6 og 1,4 prosentpoeng.

Den økonomiske veksten tok seg opp igjen i andre halvår 1993 etter en periode med aktiv stimulering fra myndighetenes side. Det var mulig på grunn av statens

sterke finansielle stilling på slutten av 1980-tallet (St.meld. nr.4 1996-97). Gjennom 1993 og 1994 økte igjen husholdningenes etterspørsel, eksporten gikk opp og investeringene tiltok, først i oljeindustrien, men etter hvert også i fastlandsbedriftene. Investeringsoppgangen fortsatte i de neste årene og utgjorde en viktig drivkraft i økonomien. Konjunktur-oppgangen førte snart til en betydelig bedring i arbeidsmarkedet. Sysselsettingen tok seg kraftig opp og nådde i 1996 nivået fra toppåret 1987. Samtidig jobbet stadig flere kvinner heltid. Dette var en utvikling som startet midt på 1980-tallet, da under halvparten av alle sysselsatte kvinner jobbet heltid (45 prosent). Ved utgangen av 1990-årene var heltidsandelen kommet opp i 55 prosent, dvs. at det da var blitt vanligere å jobbe heltid enn deltid.

Etter ytterligere vekst i økonomien på slutten av 1990-tallet var det i 1999 blitt ¼ million flere sysselsatte enn i 1993, og over halvparten av økningen var kvinner. De næringene som vokste raskest i denne perioden var bank- og finansieringsvirksomhet, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting og offentlig, sosial og privat tjenesteyting. Som en følge av bedre forhold på arbeidsmarkedet, meldte flere seg som arbeidssøkere. Arbeidsstyrken økte med drøyt 200 000, og flertallet av disse var kvinner. Den kvinnelige arbeidsstyrkeprosenten var i 1999 68,6 prosent - høyere enn noen gang tidligere notert⁴. På grunn av den sterke økningen i arbeidstilbudet ble ikke ledigheten redusert like mye som økningen i sysselsettingen skulle tilsi. Ved utgangen av tiåret var det fortsatt 75 000 arbeidsløse, og de utgjorde 3,2 prosent av arbeidsstyrken. Ledigheten ble redusert noe raskere blant menn enn blant kvinner, og siden 1996 har nivået blant

menn ligget nokså nær nivået blant kvinner (i 1999 på henholdsvis 3,4 og 3,0 prosent).

2.2. Regelverk og regelendringer

Gjeldende regler for overgangsstønad

1. mai 1997 trådte den nye folketrygdloven i kraft. Lovens kapittel 15 omhandler folketrygdens stønader til enslig mor og far. Den nye loven viderefører de gjeldende regler for ytelser til enslige forsørgere i folketrygdlovens kapittel 12, som ble innført i 1967. Formålet med stønad etter kapittel 15 er, som etter den tidligere lovens kapittel 12, å sikre inntekt for foreldre med eneomsorg for barn, og å gi dem hjelp til selvhjelp slik at de kan bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid. For å få rett til stønad må forelderen være ugift, separert eller skilt. En mor eller far regnes å ha eneomsorgen for et barn når vedkommende varig har 'klart mer av den daglige omsorgen enn den andre forelderen' (Kjønstad og Syse 1997). Dersom vedkommende lever sammen med en person hun eller han har barn med eller er skilt eller separert fra, bortfaller retten. Etter 1. juli 1999 bortfaller retten også for enslige forsørgere som lever i varig samboerforhold (jf. avsnitt om regelendringer nedenfor).

I forhold til problemfeltet som behandles i den foreliggende analysen, nemlig endringer i eneforsørgeres tilknytning til arbeidsmarkedet, er det særlig relevant å knytte diskusjonen til folketrygden som alternativ kilde til livsopphold. Derfor begrenser vi oss her til å beskrive bestemmelsene i kapittel 15 om *overgangsstønad* og endringer i reglene for slik stønad i den aktuelle perioden. Det ytes imidlertid også andre typer stønad etter kapittel 15 i loven, som stønad til barnetilsyn når

den som har aleneomsorg for barn er under utdanning eller i arbeid, og utdanningsstønad, dvs. stønad til dekning av utgifter som knytter seg til utdanning. Overgangsstønad gis til enslig mor eller far som midlertidig er ute av stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid på grunn av omsorg for barn eller fordi vedkommende først etter en utdannings- eller omstillingstid kan få arbeid. Hovedregelen etter 1. januar 1998 er at overgangsstønad kan gis til det yngste barnet fyller åtte år, men ikke i mer enn sammenlagt tre år etter at det yngste barnet ble født. En viss utvidelse av stønadstiden kan tilstås ved "nødvendig" utdanning av et visst omfang og andre særlige grunner, som sykdom og funksjonshemming. Etter hovedregelen stilles en rekke vilkår for rett til overgangsstønad når det yngste barnet har fylt tre år: Den enslige moren eller faren skal enten være under utdanning som utgjør minst halvparten av utdanning på full tid, være i minimum halvdagsarbeid eller være tilmeldt arbeidsformidlingen som "reell arbeidssøker". Fra de nye reglene trådte i kraft i 1998 stilles det for første gang i det norske stønadssystemet for enslige forsørgere betingelser om en viss aktivitet i forhold til arbeidsmarkedet.

Årlig uredusert overgangsstønad utgjør 1,85 ganger grunnbeløpet i folketrygden, dvs. ca. 94 000 kroner i 2001. Stønadens inntektsprøves på grunnlag av forventet arbeidsinntekt som er høyere enn halvparten av grunnbeløpet. For hver krone over dette inntektsnivået reduseres overgangsstønnen med 40 øre.

Regelendringer 1981-1999

Det første statlige regelverket for økonomiske ytelser for enslige forsørgere så dagens lys i Lov om enke- og morstrygd av 20. juni 1964, som trådte i kraft i

1965. Loven omfattet imidlertid bare ugifte mødre og enker og utelukket skilte og separerte mødre og enslige fedre av alle kategorier. Da regelverket fra 1964 ble innlemmet i folketrygden i 1967, forble disse gruppene fortsatt i hovedsak utelukket. (Grunn)sikring av enkenes økonomi ble ivaretatt gjennom etterlattepensjonsordningen i folketrygden, mens de ugifte mødrene ble sikret i et eget kapittel (kapittel 12, senere i kapittel 15, jf. ovenfor). Bidrag til forsørgelse av skilte og separerte mødre og barn ble først ikke sett på som et statlig ansvar. Deres livsopphold ble primært ansett å skulle sikres gjennom farens lovpålagte forsørgelsesplikt (Kjønstad og Syse 1997). I 1972 ble imidlertid også skilte og separerte mødre innrømmet rett til offentlige ytelser til livsopphold. Dette skjedde gjennom en midlertidig lov knyttet til de kommunale sosialkontorene, som senere (i 1980) ble integrert i kapittel 12 i folketrygdloven. Fra da av ble regelverket utvidet til ikke bare å omfatte enslige mødre. Enslige *forsørgere* uansett kjønn og tidligere sivilstatus fikk rett til ytelser etter loven.

I perioden fra 1981 og fram til i dag har det skjedd tre viktige forandringer i reglene for overgangsstønad til livsopphold for enslige forsørgere. To har vært hovedsakelig begrunnet i en målsetting om større grad av yrkesdeltaking og selvforsørging blant eneforsørgere. Den første og minst omfattende av endringene kom 1. januar 1990, da reglene for avkorting av overgangsstønaden mot arbeidsinntekt ble gjort lempeligere. De gjeldende avkortingsreglene ble antatt å underminere motiveringen for å ta lønnet arbeid ved at de førte til svært høy effektiv marginalskatt (summen av vanlig marginalskatt og avkorting), selv ved beskjedne inntekter (Hatland og Johan-

nessen 1985, Rønsen og Strøm 1991 og 1993). De nye reglene innebar at avkortingsatsen mot arbeidsinntekt ble lavere. Mens stønaden tidligere ble redusert med 63 øre for hver tjente krone som oversteg halvparten av grunnbeløpet (dvs. arbeidsinntekt over ca. 25 000 kroner i 2001), reduseres stønaden i dag tilsvarende med 40 øre. Den lavere avkortingsatsen medførte også at avkortingsintervallet, dvs. det inntektsintervallet der det er mulig å motta redusert stønad i tillegg til arbeidsinntekt, ble utvidet. Tidligere falt overgangsstønaden bort ved arbeidsinntekt over 3 ganger grunnbeløpet. Etter regelendringen var øvre grense for arbeidsinntekt hevet til 4,5 G. I dag (2001) utgjør øvre grense ca. 260 000 kroner.

Mens regelendringen i 1990 innebar en utvidelse av rettighetene til overgangsstønad, bærer de senere endringene preg av innsnevring av rettighetene på flere områder. Endringen 1. januar 1998 innebar først og fremst en begrensning i stønadsperiodens varighet. Selv om regelverket hele tiden har vært ment som en midlertidig hjelp til selvhjelp (jf. foran), kunne mødre og fedre som var alene om omsorgen for barn under 10 år inntil januar 1998 i praksis selv velge om de ville forsørges av trygd, utelukkende eller som supplement til deltidsarbeid. Etter regelendringen i 1998 er stønadsperioden forkortet til sammenlagt tre år. I tillegg ble det innført flere andre begrensninger, blant annet at rett til stønad etter at barnet er fylt tre år forutsetter en viss arbeids- eller studieaktivitet (jf. foran)⁵. Stønadsnivået ble imidlertid hevet. Fra desember 1997 til januar 1998 økte den månedlige overgangsstønaden fra 5 780 kroner til 6 552 kroner for dem som mottok ureduert stønad, dvs. en økning på drøyt 13 prosent. Videre gis det, for

enslige mødre og fedre som mottok overgangsstønad (eller hadde satt fram krav om slik stønad) før 1. januar 1998, mulighet til å motta overgangsstønad etter gamle regler fram til 1. januar 2001.

Den til nå siste endringen i reglene for stønad til livsopphold for enslige forsørgere i folketrygdloven ble vedtatt i Stortinget 18. desember 1998. Endringen er gjort gjeldende fra 1. juli 1999 og innebærer at eneforsørgere som lever i et varig samboerforhold mister retten til overgangsstønad. Samboerforhold som har vart i mer enn 12 av de siste 18 månedene defineres som varige i denne sammenheng. Mens det i de fleste sammenhenger tas hensyn til stordriftsfordeler i beregning av ektepars trygderettigheter, har trygdesystemet stort sett behandlet samboere som enkeltindivider (jf. nedenfor). Endringen av 18. desember er en følge av de senere års erkjennelse av at mange velger samboerforhold istedenfor ekteskap, men at innholdet i relasjonen ofte skiller seg lite fra ekteskap. I den politiske debatten de senere år har det gjerne vært vist til at mange opplever det som urettferdig at ektepar skulle ha mindre rettigheter i trygdesystemet enn samboerpar⁶.

Ved siden av endringene i reglene for overgangsstønad ble rammebetingelsene til enslige forsørgere på slutten av 1990-tallet også påvirket av innføringen av kontantstøtten. Ordningen trådte i kraft 1. august 1988 og omfattet da bare 1-åringer, men fra og med januar 1999 har alle foreldre, enslige så vel som gifte og samboende, med barn i alderen 1-2 år hatt rett til støtte dersom barnet ikke går i barnehage på full tid (over 32 timer pr. uke). Om barnet er i barnehage på deltid, kan foreldrene få redusert støtte. Full kontantstøtte utgjør for tiden (2001)

3 000 kroner pr. måned, som har vært gjeldende sats helt fra reformen ble innført, bortsett fra i 1999 da beløpet midlertidig var noe lavere⁷.

Fra regjeringens side var hovedformålet med kontantstøtten å bedre småbarnsfamiliens muligheter til en god barneomsorg. Det skulle bl.a. bli mulig for foreldre å være mer sammen med egne barn. For enslige forsørgere betydde det at de på slutten av 1990-tallet stod overfor ulike endringer som sendte ganske tvetydige signaler. For mens regelendringen i overgangsstønaden oppmuntret til økt yrkesinnsats ved å begrense den tiden de som aleneforeldre kunne være hjemme og dra omsorg for barna, oppmuntret kontantstøtten foreldre generelt til å arbeide mindre og tilbringe mer tid sammen med barna. For enslige forsørgere med barn under tre år trakk imidlertid begge endringene i retning av at det ble lettere å klare seg uten lønnet arbeid, både på grunn av kontantstøtten og på grunn av økte satser til dem som fortsatt hadde rett til overgangsstønad.

Ytelsene til enslige forsørgere har til tider vært politisk kontroversielle (Ryen 1989, Kjønstad og Syse 1997, Hatland 2001, Skevik 2001a). Selv om det i varierende grad har vært uttalt eksplisitt, har moralske hensyn ofte ligget under debatten omkring disse ytelsene. Kritikere har vært skeptiske til at det offentlige, gjennom stønad til voksnes livsopphold i ufullstendige eller brutte familier, skal bidra til å oppmuntre eller premiere umoral. I de senere år har nok debatten dreid seg mer om andre hensyn, som samfunnsøkonomiske forhold og spørsmål om prinsipper for rettferdig økonomisk fordeling mellom ulike grupper i befolkningen. Grovt sett har to typer argumenter vært dominerende, nemlig insentivargumenter⁸ og

velferdsargumenter. Incentivargumentene har gjerne lagt vekt på de samfunnsmessige konsekvensene av et generøst versus et restriktivt stønadssystem. De har særlig vært knyttet til antatte virkninger for familiemønsteret og for eneforsørgeres vilje til selvforsørgelse gjennom lønnet arbeid. Velferdsargumentene har i større grad lagt vekt på kostnadene og meransvaret ved det å være alene om omsorgen og forsørgelsen av små barn, og på at velferdsytelsene er nødvendige for å forhindre økonomisk nød og fattigdom i disse familiene.

Ved siden av den økte deltakelsen på arbeidsmarkedet blant kvinner og mødre (jf. ovenfor) har endringene i familie- og husholdsstrukturen gjennom 1980- og 1990-tallet hatt konsekvenser for debatten omkring trygdeytelsene overfor enslige forsørgere. Det er særlig to spørsmål som har stått, og som fortsatt står, sentralt. På den ene siden spørsmålet om i hvor stor grad samfunnet kan forvente at enslige mødre, på linje med andre mødre, er i lønnet arbeid, og dermed forsørger seg og barn(a) hovedsakelig ved eget arbeid. På den andre siden spørsmålet om avgrensing av gruppen enslige forsørgere i forhold til ugifte samboere. Individbaserte ytelser er et hovedprinsipp i den norske folketrygden, og dette prinsippet har blitt enda mer tydelig i årenes løp. Ikke desto mindre har den enkeltes familiesituasjon fortsatt en viss betydning for rettigheter i trygden, f.eks. ved at det blir tatt hensyn til stordriftsfordeler ved utmåling av ektefellers pensjon. I dag er imidlertid manglende familieforsørgelse en langt mindre legitim begrunnelse for trygd enn tidligere. Ifølge Hatland (1998) er eneste legitime begrunnelse for å motta trygd til livsopphold i dag, manglende *arbeidsevne*. Følgelig må stønad til enslige

forsørgere i dag begrunnes utelukkende i at eneforsørgeren er midlertidig ute av stand til å være i lønnet arbeid pga. merarbeid og meransvar ved å være alene med omsorgen for et eller flere små barn. En eventuell samboer, selv om vedkommende ikke er barnets andre forelder, vil kunne tenkes å redusere dette problemet. Det er en blant flere begrunnelser som har vært framme i den senere tids debatt om samboende eneforsørgeres trygderettigheter.

-
- ³ Sysselsettingsnedgangen er justert for brudd i tidsserien i AKU i 1988 (jf. kap. 4.4)
 - ⁴ Den kvinnelige arbeidsstyrkeprosenten fortsatte å øke i 2000 til 68,8 prosent.
 - ⁵ Bestemmelsene om krav til yrkesrettet aktivitet gjelder fra 1. september 1998.
 - ⁶ Slike argumenter bidro i 1994 til at reglene for rett til utvidet barnetrygd ble fratatt eneforsørgerer i varige samboerforhold.
 - ⁷ I utgangspunktet tilsvarte beløpet statens tilskudd til en heldags barnehageplass. For å begrense kostnadsrammen da ordningen ble utvidet til også å gjelde toåringer, ble satsen 1. januar 1999 redusert til 2 263 kroner pr. måned. Dette kom i stedet for et forslag om at familier som mottok kontantstøtte skulle miste småbarnstillegget i barnetrygden for det aktuelle barnet. Fra 1. januar 2000 ble beløpet satt opp til 3 000 kroner igjen.
 - ⁸ Enkelte vil hevde at moralske argumenter er sterkt til stede også i dagens debatt. Særlig hevdes det overfor dem som er opptatt av velferdsytelsenes incentiveffekter. Men den debatten lar vi ligge her.

3. Utvikling i antall mottakere av utvidet barnetrygd og overgangsstønad

Barnetrygdregisteret etter 1993: Sikreste kilde til å bestemme antall enslige forsørgere

På grunn av at Statistisk sentralbyrås familiestatistikk har ufullstendige opplysninger om samboerskap, har den til nå ikke gitt muligheter til å kartlegge endringer i antall "reelt enslige" forsørgere. Tilsvarende problem gjaldt tidligere også barnetrygdstatistikken, idet gruppen enslige forsørgere med utvidet barnetrygdstønad bestod av så vel aleneboende ene-forsørgere som eneforsørgere som levde i (ugift) samliv med en annen voksen person. Men fra og med 1994, da retten til å motta utvidet barnetrygd bortfalt for varige samboere med særkullsbarn, utgjør barnetrygdregisteret en relativt sikker kilde til å bestemme antall enslige forsørgere i Norge. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at registeret (inntil 1. mai 2000) er begrenset til foreldre med barn under 16 år (jf. note 2, tabell 3.1)⁹.

I 1999 var det ifølge barnetrygdregisteret 100 316 enslige forsørgere med barn under 16 år i Norge, dvs. knapt 12 000 flere enn ved første sikre registrering i 1994. Av alle barnetrygdmottakere utgjorde eneforsørgerne knapt 19 prosent. Med forbehold om brudd i tidsserien i 1994, ser vi av tabell 3.1 at det har vært en relativt jevn økning i antall eneforsørgere, både i absolute tall og som andel av alle barnetrygdmottakere, fra 1970 og fram til i dag.

Tabell 3.1. Mottakere av barnetrygd. 1970-2000

	Mottakere i alt	Mottakere av utvidet stønad	Ensliges andel av alle. Prosent
1970	535 822	37 814	7,1
1971	541 344	41 012	7,6
1972	546 807	44 246	8,1
1973	550 193	47 116	8,6
1974	553 634	49 196	8,9
1975	556 887	51 868	9,3
1976	558 585	54 353	9,7
1977	559 173	56 972	10,2
1978	559 471	59 435	10,6
1979	560 183	62 621	11,2
1980	559 581	65 952	11,8
1981	559 181	69 397	12,4
1982	555 972	72 534	13,0
1983	526 777	71 043	13,5
1984	520 843	72 793	14,0
1985	515 548	75 062	14,6
1986	510 400	77 140	15,1
1987	504 786	76 291	15,1
1988	507 336	84 022	16,6
1989	503 094	87 616	17,4
1990	498 440	91 360	18,3
1991	507 195	98 519	19,4
1992	510 337	103 306	20,2
1993	513 193	107 582	21,0
1994 ¹	516 592	88 648	17,2
1995	521 153	95 529	18,3
1996	524 584	96 736	18,4
1997	528 350	97 163	18,4
1998	531 378	98 182	18,5
1999	536 948	100 316	18,7
2000 ²	585 961	112 966	19,3

¹ Brudd i tidsserien pga. endrede regler for utvidet barnetrygd. Tallene for 1994 gjelder pr. 30.6. og ikke pr. 31.12. som de øvrige tallene i denne tabellen.

² Brudd i tidsserien. Fra og med 1. mai 2000 gis barnetrygd til barnet fyller 18 år (tidligere 16 år).
Kilde: Rikstrygdeverket.

**Mottakere av overgangsstønad:
Fordobling av antall ugifte, stabilt
antall skilte og separerte**

Etter at rett til overgangsstønad ble utvidet til å omfatte enslige forsørgere uansett kjønn og tidligere sivilstatus i 1980, ble antall stønadmottakere fordoblet, til 25 000 i 1981, og bestod av like mange ugifte som skilte og separerte (tabell 3.2). Av disse utgjorde fedrene hhv. 14 og 235. Fram til i dag (2000) har antall skilte og separerte stønadmottakere holdt seg temmelig konstant (ca. 13 000), mens antall ugifte stønadmottakere har økt til ca. 27 000. Fedrene utgjør i dag 2,7 prosent av stønadmottakerne.

I og med at samboere med særkullsbarn inntil 1. juli 1999 ble regnet som enslige

forsørgere i folketrygden, synes det i utgangspunktet rimelig å anta at økningen i antall ugifte stønadmottakere fram til midten/slutten av 1990-tallet delvis utgjøres av samboere. Innslaget av samboere forklarer imidlertid ikke den sterkere økningen blant ugifte enn blant skilte/separerte. Av tabell 3.2 ser vi at den relative nedgangen i antall stønadmottakere etter innstrammingen av reglene for samboere 1. juli 1999 faktisk var sterkere blant skilte/separerte enn blant ugifte eneforsørgere¹⁰. Vi skal for øvrig være varsomme med å tolke nedgangen i antall stønadmottakere fra 1998 til 1999 som en effekt av innstrammingen for samboere alene, i og med at innstramming i stønadsperiodens varighet ble innført i samme periode (1. januar 1998) med en

Tabell 3.2. Mottakere av overgangsstønad for enslige forsørgere. 1981-2000

	Totalt antall	Ugifte				Skilte/separerte			
		Antall		Andel med fradrag for annen inntekt. ¹ Prosent		Antall		Andel med fradrag for annen inntekt. ¹ Prosent	
		I alt	Av dette fedre	I alt	Fedre	I alt	Av dette fedre	I alt	Fedre
1981	24 791	12 450	14	19	50	12 341	235	34	41
1982	25 623	12 996	25	19	44	12 627	229	31	38
1983	26 182	13 472	27	18	41	12 710	238	30	27
1984	26 129	13 797	45	18	27	12 332	234	30	27
1985	26 547	14 421	58	19	25	12 126	213	29	27
1986	25 862	14 712	72	19	18	11 150	185	28	21
1987	25 483	14 948	..	18	..	10 535	..	27	..
1988	28 346	16 551	103	13	16	11 795	180	19	22
1989	31 122	18 417	128	14	15	12 705	215	19	22
1990	37 185	22 260	200	23	30	14 925	344	29	43
1991	41 703	24 900	229	27	40	16 803	449	33	42
1992	44 333	26 990	290	28	40	17 343	465	34	45
1993	45 996	28 516	319	30	42	17 480	503	35	41
1994	46 255	29 186	350	32	47	17 069	477	37	46
1995	46 340	29 188	397	34	46	17 152	511	38	48
1996	45 529	29 019	427	40	50	16 510	512	46	51
1997	44 986	28 921	479	42	51	16 065	516	48	54
1998	44 663	29 272	585	48	64	15 391	524	56	67
1999	41 328	27 671	595	48	66	13 657	478	55	67
2000	40 382	27 403	595	49	67	12 979	482	56	72

¹ F.o.m. 1995 er fordelingsmåten mellom ugifte og skilte/separerte forsørgere endret. Dette fører til at antall skilte/separerte blir noe høyere, mens antall ugifte forsørgere blir tilsvarende lavere. I forbindelse med at alle trygdekontorene ble tilknyttet samme EDB-system høsten 1996, ble det oppdaget en feil. Dette førte til flere eneforsørgere med fradrag for inntekt fra og med 1996 enn tidligere.

Kilde: Rikstrygdeverket.

rekke overgangsordninger (jf. ovenfor). Endring i antall mottakere av utvidet barnetrygd til enslige forsørgere fra 1993 til 1994 kan imidlertid gi en grov indikasjon på andelen samboere blant alle enslige forsørgere med barn under 16 år midt på 1990-tallet. Da ble nemlig "varige" samboere utelukket fra retten til utvidet barnetrygd. Som følge av endringen sank antall mottakere av utvidet barnetrygd med nesten en femdel, fra 108 000 i desember 1993 til 89 000 i juni 1994 (tabell 3.1).

Forskyving mot redusert stønad

I 1981, da reglene for overgangsstønad til livsopphold i folketrygden for første gang omfattet alle enslige forsørgere, mottok drøyt en tredel (36 prosent) av eneforsørgere slik stønad; omtrent en firedel (26 prosent) uten avkorting mot arbeidsinntekt (tabell 3.3). Disse andelenene holdt seg tilnærmet konstant fram til slutten av 1980-tallet, hvoretter andelen stønads-mottakere steg med ca. 10 prosent(poeng) fram til midt på 1990-tallet.

Det var imidlertid nesten utelukkende mottakerne av redusert stønad som ble flere. I 1981 fikk noe over en av fire stønads-mottakere stønaden redusert på grunn av annen inntekt, det vil hovedsakelig si inntekt fra lønnet arbeid. I 1994 gjaldt det en av tre. Den kraftigste årlige økningen i andelen med redusert stønad kom i 1990. Det var etter at reglene for avkorting av overgangsstønaden mot annen inntekt ble gjort lempeligere (jf. kapittel 2.2). Tallene gjengitt i tabell 3.3 og figur 3.1 for årene 1994-1998 viser beregnet andel med full og avkortet overgangsstønad forutsatt at registreringen av antall eneforsørgere i barnetrygd-registeret hadde fortsatt på samme måte som før 1994. Beregnet på en slik måte, gikk andelen med overgangsstønad ned fra 1994 og fram til 1998. I 1998, før

samboerne mistet retten til overgangs-stønad, mottok 38 prosent av eneforsørgere stønad, en andel som praktisk talt var den samme som ved innføring av rett til overgangsstønad for alle enslige forsørgere. Innstramningen i stønadsperiodens varighet 1. januar 1998 ser ikke ut til å ha bidratt til noen rask eller avgjørende reduksjon i stønadstilbøyeligheten.

Tabell 3.3. Mottakere av overgangsstønad i prosent av mottakere av utvidet barnetrygd. 1981-1999¹

	Totalt	Full overgangs-stønad	Redusert overgangs-stønad	Uten overgangs-stønad	
					Observerert: 1981-1993
1981	100	26	10	64	
1982	100	26	9	65	
1983	100	28	9	63	
1984	100	28	8	64	
1985	100	27	8	65	
1986	100	26	8	66	
1987	100	26	7	67	
1988	100	29	5	66	
1989	100	29	6	65	
1990	100	31	10	59	
1991	100	30	12	58	
1992	100	30	13	57	
1993	100	29	14	57	
					Anslag: 1994-1998
1994 ²	100	28	14	58	
1995	100	27	15	58	
1996	100	23	17	60	
1997	100	22	17	61	
1998	100	19	19	62	
1999 ²	100	20	21	59	

¹ Tall for 2000 er utelatt pga. tidsseriebrudd, jf. note 2, tabell 3.1.

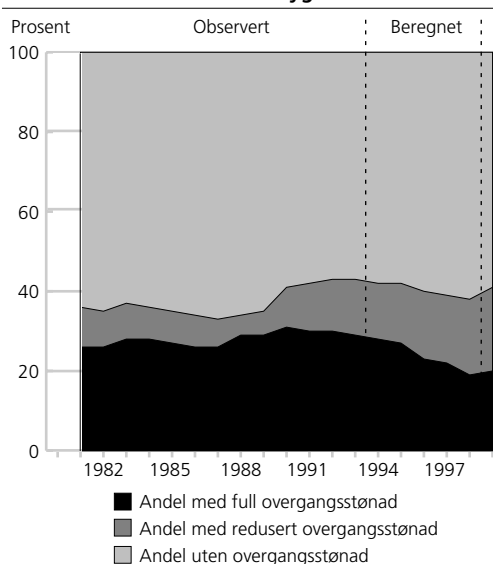
² Etter tidsseriebruddet i 1994 (varig samboende mistet retten til utvidet barnetrygd) og til og med 1998 benyttes beregnet anslag for antall mottakere av utvidet barnetrygd dersom samboere fortsatt var inkludert. Anslaget tilsvare det registrerte årlige antall pluss beregnet antall varige samboere som mistet rett til stønad fra 1993 til 1994 tillagt en beregnet årlig vekst for denne gruppen. Tall for hvert år gjelder pr. 31. desember. (Barnetrygd-tall for 1994 er beregnet pr. 31.12., jf. note 1, tabell 3.1.) Tallene for 1999 gjelder således etter at varige samboere mistet retten til overgangsstønad 1. juli 1999. I og med at samboerne nå er utelatt i de registrerte tallene for både mottakere av overgangsstønad og mottakere av utvidet barnetrygd, har vi beregnet andel mottakere av overgangsstønad i 1999 av det registrerte antall mottakere av utvidet barnetrygd. Kilde: Rikstrygdeverket.

I høyden bidro den til å forsterke en allerede eksisterende utvikling mot redusert stønadstilbøyelighet fra 1992/1993. Den relativt markerte økningen i andelen stønadsmottakere i 1999 i tabell 3.3 (fra 38 til 41 prosent) har imidlertid sannsynligvis sammenheng med at samboerne ikke lenger er med i statistikken og at stønadstilbøyeligheten har vært høyere blant de "reelt" enslige enn blant samboerne.¹¹

Gjennom hele 1990-tallet har vi vært vitne til en betydelig forskyvning mot redusert stønad. Ved inngangen til 1990-årene hadde en drøy firedel av stønadsmottakerne redusert stønad. I 1998 og 1999 var det faktisk omtrent like mange som mottok avkortet som full stønad. Andelen med redusert overgangsstønad på grunn av annen inntekt har imidlertid i alle år vært høyest blant de skilte/separerte. Ikke uventet har den dessuten gjennomgående vært høyere blant fedre enn blant mødre.

Med få unntak viser den samlede statistikken en nedgang i så vel antall som andel mottakere av overgangsstønad i løpet av de senere år (tabellene 3.2 og 3.3). Tallene viser dessuten at nedgangen startet flere år før innstrammingene i regelverket ble satt i verk. Riktignok er det grunn til å tro at regelendringene har bidratt noe til å forsterke denne utviklingen. Men det gjelder stort sett bare nedgangen i *antall* bidragsmottakere. Her er det først og fremst innstrammingen i 1999 for varige samboere som har hatt betydning. I perioden 1993-1998 har også andelen mottakere sunket blant personer som under gitte forutsetninger, som f.eks. barnets (barnas) alder (jf. kapittel 2.2), har rett til overgangsstønad. Slik vi har foretatt beregningene, finner vi imidlertid en økt tilbøyelighet til å motta overgangs-

Figur 3.1. Mottakere av full og redusert overgangsstønad i prosent av mottakere av utvidet barnetrygd. 1981-1999¹

¹ Se note 1 og 2, tabell 3.3.

Kilde: Rikstrygdeverket.

stønad fra desember 1998 til desember 1999. Men her må det tas hensyn til at opplysningene for 1999 bare gjelder enslige forsørgere som ikke er varige samboere. De er derfor ikke direkte sammenlignbare med tidligere år. I og med at vi ikke kjenner andelen med overgangsstønad blant gruppen ikke-samboende eneforsørgere fra tidligere, kan vi foreløpig ikke si noe om i hvor stor grad de ulike innstrammingstiltakene har hatt betydning for stønadstilbøyeligheten i denne gruppen.

⁹ Det faktum at barn på institusjon utgjør ca. ½ prosent av mottakerne av utvidet barnetrygd, utgjør en relativt liten feilkilde i denne sammenheng.

¹⁰ Tabell 3.2 viser tall pr. 31. desember hvert år.

¹¹ I en analyse av yrkes- og stønadsmønster blant enslige forsørgere i 1990 fant imidlertid Kjeldstad (1998) en noe høyere risiko blant samboere både for stabil yrkesdeltaking og for en stabil stønadskarriere over tid. Det tilsynelatende paradoksale resultatet skyldtes først og fremst at samboerne oftere kombinerte arbeid og trygd enn dem som bodde alene med sine barn.

4. Datakilder for eneforsørgeres yrkesdeltaking

Med enslig forsørger mener vi i denne rapporten, når ikke annet er nevnt, mor eller far som bor alene med barn under 16 år. Mor eller far med særkullsbarn som bor sammen med en annen voksen (partner), enten en annen enslig eller en annen med eget særkullsbarn, inngår her ikke i gruppen enslige forsørgerer. Vi ønsker å kartlegge arbeidsmarkedstilpassningen til de såkalt "reelt" enslige¹² fordi vi antar at rammebetingelsene for yrkesdeltaking er annerledes for foreldre som er helt alene om den daglige omsorgen for barn enn for foreldre som lever sammen med en partner.

Analysen begrenses stort sett til foreldre med barn i alderen 0-15 år. Dette er primært teknisk begrunnet, i og med at opplysninger om barn i vår viktigste datakilde, Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU), har en slik aldersgrense (se kap. 4.4.). Vi anser imidlertid ikke dette som noe stort problem fordi barn over 15 år i liten grad antas å ha avgjørende betydning for mødre og fedres yrkesdeltaking. Det gjelder så vel gifte og samboende som enslige mødre og fedre. I tillegg til AKU finnes det også enkelte opplysninger om enslige forsørgeres yrkestilknytning i andre datakilder. Der kan definisjonen av enslige forsørgerer være noe annerledes. Før vi går grundigere gjennom AKU, skal vi derfor også se litt nærmere på hva

disse kildene kan si oss om eneforsørgeres yrkestilknytning over tid.

4.1. Folketellingene

Fra folketellingene i 1960, 1970, 1980 og 1990 er det publisert tall for befolkningens yrkesaktivitet, men dataene er ikke umiddelbart sammenlignbare over tid. Det skyldes til dels at definisjonen på yrkesaktivitet har endret seg. I 1960-tellingen ble f.eks. en person regnet som yrkesaktiv dersom han eller hun betraktet inntekt av eget arbeid som den viktigste kilden til livsopphold, mens det senere var avhengig av om vedkommende hadde arbeidet 100 timer eller mer i året. I 1990-tellingen ble videre midlertidig fravær regnet som yrkesaktivitet, mens det ikke var tilfelle i tidligere tellinger. Inndelingen av den yrkesaktive befolkningen etter ulike bakgrunnskjenntegn er også noe forskjellig i de ulike publikasjonene, slik at det kan være vanskelig å finne sammenlignbare grupper fra en telling til en annen. For tellingene i 1960, 1970 og 1980 er det imidlertid også utgitt en egen publikasjon med bearbejdede tall som kan sammenlignes over tid (NOS B 588, 1986). I gjennomgangen nedenfor skal vi basere oss på denne publikasjonen. Vi kan dermed bare følge utviklingen fram til 1980, men siden 1980- og 1990-tallet vil bli grundig belyst med AKU-data, er det ikke noe stort

problem. Folketellingenes bidrag vil derfor først og fremst være å gi et bilde av utviklingen på 1960- og 1970-tallet.

I sammenstillingen av tallene fra de tre tellingene er det tatt utgangspunkt i 1960-tellingens definisjon av yrkesaktivitet, dvs. at en person regnes som yrkesaktiv dersom egen inntekt er viktigste kilde til livsopphold. For 1970 og 1980 har en latt det tilsvare arbeid på 1 000 timer eller mer i året. De yrkesaktive er inndelt etter kjønn og ekteskapelig status (ugift, gift, skilt/separert og enkemann/enke), men her skilles det ikke mellom personer med og uten barn. Vi kan derfor ikke si noe om yrkesdeltakelse blant mødre og fedre ut fra denne grupperingen. For kvinner er det imidlertid også publisert tall fordelt på *familietype* (enpersonfamilie, ektepar uten barn, ektepar med barn og mor med barn). Den siste gruppen vil da bestå av ugifte eller før-gifte

Tabell 4.1. Kvinner 16 år og over, etter yrkesaktivitet¹, familietype og alderen til yngste hjemmeværende barn. Folketellingene 1960, 1970 og 1980

Familietype	Yrkesprosent		
	1960	1970	1980
I alt.....	24,0	26,3	27,2
Enpersonfamilie	49,0	33,1	24,0
Ektepar uten barn	16,1	26,3	25,4
Ektepar med barn	13,2	22,2	28,6
-Yngste barn 0-3	5,9	13,6	19,1
-Yngste barn 4-6	8,2	15,8	23,1
-Yngste barn 7-15	15,0	24,8	31,7
- Ingen barn <16	22,1	30,3	33,1
Mor med barn	45,9	36,1	31,2
-Yngste barn 0-3	37,0	26,4	19,0
-Yngste barn 4-6	50,6	41,1	31,5
-Yngste barn 7-15	59,0	44,0	40,4
- Ingen barn <16	42,8	35,2	29,4

¹1960: Egen inntekt viktigste kilde til livsopphold. 1970 og 1980: Arbeid på 1 000 timer eller mer i året.

mødre. Blant dem kan det selvsagt være enkelte samboere, men på 1960- og 1970-tallet var samboerskap fortsatt et relativt sjeldent fenomen. Ifølge Fruktbarhetsundersøkelsen 1977 var f.eks. bare 5 prosent av kvinner i alderen 18-44 år samboende (se f.eks. Blom, Noack og Østby 1993). Tallene for gruppen mor med barn burde derfor ikke ligge så langt unna dem vi ville fått dersom vi hadde kunnet skille ut mødre som er samboere.

Ifølge tabell 4.1 endret den generelle yrkesprosenten blant kvinner seg lite fra 1960 til 1980. Her må vi imidlertid ta i betraktning at tallene bare i liten grad fanger opp deltidsarbeid pga. grensen på minst 1 000 timer i året. Siden det meste av veksten i kvinnelig yrkesdeltakelse på 1970-tallet kom som deltid, betyr det at tallene gir et feilaktig bilde av utviklingen totalt sett. Men andelen kvinner som jobbet forholdsvis mye (dvs. som hadde inntektsgivende arbeid som viktigste kilde til livsopphold eller som jobbet 1 000 timer eller mer) endret seg ifølge tabell 4.1. svært lite. Det skjedde imidlertid en del interessante forskyvninger mellom de ulike familietyperne fra 1960 til 1980. Blant enslige uten barn (enpersonfamilie) og blant enslige mødre (mor med barn) gikk yrkesprosenten ned, mens det var økt aktivitet både blant gifte mødre (ektepar med barn) og gifte barnløse kvinner (ektepar uten barn). Blant de barnløse foregikk imidlertid all veksten på 1960-tallet, mens den fortsatte også på 1970-tallet blant mødrene.

I 1960 var andelen yrkesaktive blant enslige mødre nesten dobbelt så høy som blant kvinner generelt og mer enn tre ganger så høy som blant gifte mødre. Litt under halvparten (46 prosent) av de enslige mødrene hadde arbeidet 1 000 timer eller mer siste året, mens det til

sammenligning bare gjaldt rundt regnet hver fjerde kvinne generelt sett (24 prosent) og hver åttende gifte mor (13 prosent). Forskjellen mellom mødregruppene var spesielt stor dersom det yngste barnet var under skolealder. Under 10 prosent av gifte mødre var da yrkesaktive, mot 40-50 prosent av enslige mødre. I 1970 var forskjellen blitt mindre, men den var fortsatt betydelig. I 1980 var det ikke lenger noen forskjell mellom mødre til de aller yngste barna, der både gifte og ikke-gifte mødre hadde en yrkesprosent på 19 prosent, men blant dem med eldre hjemmeboende barn var yrkesaktiviteten fortsatt høyest blant enslige mødre.

Folketellingene viser altså en klar nedgang i yrkesdeltakelse blant enslige småbarnsmødre på 1960- og 1970-tallet. Det kan avspeile en reell nedgang, som delvis kan ha sammenheng med at støtteordningene generelt ble bedre (enke- og morstrygd i 1965, folketrygden i 1967 og kommunale ytelser til skilte og separerte mødre i 1972, jf. kap. 2.1). Men det kan også skyldes at datamaterialet ikke fanger opp hele virkeligheten, fordi deltidsarbeid, som tidligere nevnt, er underregistrert. Det gjelder imidlertid i vel så stor grad gifte mødre, og i denne gruppen ble det likevel registrert økt yrkesdeltakelse i samme periode. Gruppen enslige mødre kan dessuten ha bestått av relativt flere samboere i 1980 enn tidligere. Men innslaget av samboere var fortsatt beskjedent i 1980 og vil neppe påvirke tallene i særlig grad. Det er også lite trolig at samboende mødre var yrkesaktive i mindre grad enn de reelt enslige. Likeledes kan det ha blitt flere skilte og separerte mødre blant eneforsørgerne i perioden, men det skulle heller trekke i retning av høyere yrkesdeltakelse i gruppen, siden skilte og separerte gjerne er eldre

enn andre alenemødre. Alt i alt vil vi derfor tro at den nedgangen i yrkesdeltakelse blant enslige mødre som folketellingene viser fra 1960 til 1980, er i godt samsvar med virkeligheten.

4.2. Levekårsundersøkelsene

Den første levekårsundersøkelsen i Norge ble holdt i 1973, og fra og med 1980 og fram til 1995 har den blitt gjentatt jevnlig med tre til fire års mellomrom. Etter 1995 foretas årlige "temaroterende" levekårsundersøkelser¹³. Et sentralt levekårsområde er befolkningens tilknytning til arbeidsmarkedet, og det er publisert flere mål for yrkesdeltakelse etter ulike bakgrunnskjennetegn. Spesielt relevant i vår sammenheng, er kjennetegnet *familiefase*¹⁴. Det grupperer personer etter ekteskapelig status og om de har egne barn (ev. stebarn og adoptivbarn) i husholdningen, og delvis også etter egen alder og alder på yngste barn. Gifte omfatter både gifte og samboere, slik at enslige her er avgrenset til ugifte og før gifte som ikke lever i parforhold.

Det er imidlertid et problem at familiefase ikke er inndelt etter kjønn. For gruppen "enslig forsørger" betyr ikke dette så mye, siden det er svært få menn i denne gruppen, men gruppen "gifte med barn" blir uegnet som sammenligningsgrunnlag. I stedet bruker vi alle kvinner i aldersgruppen 25-44 år. Her vil langt de fleste være gifte eller samboende og mødre, men det vil selvsagt også være et visst innslag av enslige med eller uten barn. I den publiserte statistikken er imidlertid dette den referansegruppen som egner seg best.

Siden det er svært få enslige forsørgere i utvalget, vil det være stor usikkerhet knyttet til resultatene for denne gruppen. For eksempel vil konfidensintervallet¹⁵

for en sysselsettingsprosent på rundt 70 strekke seg fra om lag 58 til 82 prosent. Det betyr at selv relativt store endringer fra et år til et annet kan skyldes utvalgsusikkerhet¹⁶. For enslige forsørgere gjelder det i streng forstand det meste av endringen over tid, selv i forhold til 1991, da utvalget av enslige forsørgere var mangedoblet¹⁷. Andelen sysselsatte eneforsørgere som jobber deltid er imidlertid signifikant høyere i 1983 enn senere. Det gjelder for så vidt også for gruppen bestående av alle kvinner i alderen 25-44 år. Data fra levekårsundersøkelsene kan

derfor tyde på at den generelle nedgangen i deltidsarbeid som startet midt på 1980-tallet (jf. kap.2.1.) også omfattet enslige forsørgere, men vi skal ikke trekke noen endelig konklusjon her før vi ser hva Arbeidskraftsundersøkelsene har å si om den tilsvarende utviklingen.

Enkelte endringer over tid når det gjelder tidligere arbeidsledighetserfaring, er også signifikante. Alt tyder på at problemene var større i 1995 enn tidligere. Andelen personer som hadde vært arbeidsledige året før, var høyere da enn både tidligere

Tabell 4.2. Yrkestilknytning blant enslige forsørgere¹ og kvinner 25-44 år. Livekårsundersøkelsene 1980-2000

	Enslige forsørgere ¹						Kvinner 25-44 år					
	1980	1983	1987	1991	1995	2000	1980	1983	1987	1991	1995	2000
Andelen personer som er sysselsatt ²	71	57	71	63	67	72	68	73	83	80	80	83
Andelen sysselsatte som jobber ³												
- Deltid (1-34 t/uke)	34	53	26	30	31	32	57	60	48	45	40	41
- Heltid (35-44 t/uke)	61	41	56	58	59	53	40	36	45	46	52	50
- Lang arbeidsuke (≥45 t/uke)	5	6	18	12	10	15	3	4	7	9	8	8
Andelen personer som var yrkesaktive ⁴ året før	81	67	72	73	77	79	84	82
Andelen yrkesaktive året før som jobbet												
- Heltid hele året	46	50	34	39
- ≥ 1 300 timer	57	53	66	40	39	51
Andelen personer som var												
- Arbeidsledige året før ⁵	13	5	9	10	20	13	8	7	9	9	12	8
- Langtidsledige året før ⁶	5	2	3	6	13	5	2	2	3	5	8	4
- Arbeidsløse > 5 md. siste 5 år	7	9	25	5	6	15	..
Andelen sysselsatte som mener de står i fare for å miste sin jobb	9	23	17	9	18	15	..
Antall personer som svarte	93	95	98	572	126	172	722	755	782	748	724	868
Antall sysselsatte	66	54	70	361	84	129	491	551	647	597	578	743
Antall yrkesaktive året før	75	64	69	418	557	591	643	605

¹ Ugifte og før gifte som ikke er samboere, og som bor sammen med egne barn 0-19 år (1980: 0-18 år).

² Personer som vanligvis utfører inntektsgivende arbeid av minst 1 times varighet pr. uke.

³ I 2000 bare basert på arbeidstid i hovedyrke.

⁴ Personer som hadde inntektsgivende arbeid i løpet av året.

⁵ Omfatter både perioder med ufrivillig permittering uten lønn og perioder uten arbeid hvor en søkte etter arbeid.

⁶ Personer som har vært arbeidsledige i mer enn 8 uker i alt i løpet av året.

på 1990-tallet og på begynnelsen av 1980-tallet. Langtidsledigheten var også mer utbredt enn ved forrige ledighets-topp i 1983, og det var en større andel som hadde vært arbeidsløse mer enn fem måneder de siste fem årene enn ved tidligere målinger. Denne indikatoren går imidlertid bare tilbake til 1987. Jobb-utrykgheten ser ut til å svinge i takt med utviklingen i arbeidsledigheten generelt. Det er en klar økning i andelen som mener de står i fare for å miste jobben fra 1987 til 1991. Deretter er det en svak nedgang fram mot 1995. Endringen fra 1991 til 1995 er imidlertid ikke statistisk sikker.

Sammenlignet med alle kvinner 25-44 år har sysselsettingsnivået blant enslige forsørgere siden 1983 ligger klart under nivået i referansegruppen. I 1980 var andelen sysselsatte i begge grupper om lag 70 prosent, men mens nivået økte til rundt 80 prosent og vel så det på 1990-tallet blant kvinner generelt, holdt det seg omtrent uendret blant enslige forsørgere. Et lignende mønster finner vi om vi betrakter andelen personer som var yrkesaktive året før undersøkelsene.

Enkelte trekk ved utviklingen kan ifølge levekårsundersøkelsene tyde på at enslige forsørgere er mer utsatt under en lavkonjunktur enn kvinner generelt. Sysselsettingsandelen i den førstnevnte gruppen var spesielt lav i 1983 og til dels også i 1991, mens referansegruppen hadde stigende andeler på hele 1980-tallet og nokså stabile andeler på 1990-tallet. Men siden utvalgene av eneforsørgere er så små, kan vi foreløpig ikke konkludere med sikkerhet at det er slik.

Et annet særtrekk ved sysselsettingsmønstret til enslige forsørgere er at de langt sjeldnere jobber deltid enn kvinner gene-

relt. I den første gruppen har deltidsraten (andelen av de sysselsatte som jobber deltid) ligget rundt 30 prosent, bortsett fra i 1983 da den var over 50 prosent. I den siste gruppen har deltidsraten sunket fra rundt 60 prosent tidlig på 1980-tallet til drøyt 40 prosent på 1990-tallet. Forskjellen er imidlertid ikke helt statistisk sikker ved alle undersøkelsestidspunktene. Deltidsraten for enslige forsørgere var uvanlig høy i 1983, og det er nærliggende å spørre om det kan ha hatt noe med den høye arbeidsledigheten å gjøre. Men siden datagrunnlaget er så vidt spinkelt, skal vi foreløpig la dette spørsmålet ligge, og heller komme tilbake til det dersom annen statistikk viser et lignende mønster.

Deltid er også mer uvanlig blant enslige forsørgere enn blant kvinner generelt dersom vi betrakter yrkesinnsatsen over et lengre tidsrom. I 1990, dvs. året før undersøkelsen i 1991, hadde halvparten av yrkesaktive eneforsørgere jobbet heltid hele året, mens det gjaldt knappe 40 prosent av andre yrkesaktive kvinner¹⁸. Også om en sammenligner dem som hadde jobbet 1 300 timer eller mer året før, var det på 1980-tallet en klart høyere andel yrkesaktive eneforsørgere som hadde jobbet så mye. Forskjellen i 1983 er imidlertid ikke helt statistisk sikker.

Når det gjelder de ulike indikatorene for tidligere arbeidsledighetserfaring og følelse av jobbtrykghet, kan vi med de små utvalgene i levekårsundersøkelsene ikke med sikkerhet slutte at enslige forsørgere har vært mer utsatt på arbeidsmarkedet enn kvinner generelt. Andelen personer som var arbeidsledige eller langtidsledige året før, og andelen sysselsatte som var redd for å miste jobben, er imidlertid nesten konsekvent høyere i enslig-forsørgerguppen enn i

referansegruppen. Selv om forskjellene ikke er statistisk signifikante, tyder dette likevel på at problemene kan ha vært størst i den første gruppen.

4.3. Tidsbruksundersøkelsene

Siden 1971 har det hvert tiende år blitt gjennomført omfattende undersøkelser av befolkningens tidsbruk som bl.a. viser hvordan ulike grupper fordeler tiden mellom yrkesarbeid, hus- og omsorgsarbeid og andre aktiviteter¹⁹. Tidsbruksundersøkelsene publiseres også med *familiefase* som en av bakgrunnsvariablene. Som i levekårsundersøkelsene bygger den på ekteskapelig status, forekomsten av hjemmeboende barn og husholdnings-sammensetningen ellers, men i tillegg skilles det mellom kvinner og menn. Det er derfor mulig å skille ut både mødre og fedre i den publiserte statistikken. Familiefase er imidlertid noe ulikt definert over tid både med hensyn til samboere og aldersgrense for hjemmeboende barn. Samboere ble først kartlagt i undersøkelsen i 1980-81 og inngår fra da av i gruppen gifte. Tidligere var eventuelle samboere regnet med blant ugifte eller før gifte. I undersøkelsen i 1971-72 var aldersgrensen for hjemmeboende barn 16 år i gruppen enslige forsørgere, mens det ikke var noen grense for barna til de gifte. Senere er de to gruppene behandlet likt, men aldersgrensen er et år lavere i 1990-91 (se fotnoter til tabell 4.3). I de to siste undersøkelsene finnes det bare tall for gifte og samboende inndelt etter alderen på yngste barn (0-6 år og 7 år og eldre), mens tilsvarende inndeling ikke er gjort for enslige forsørgere.

Som i levekårsundersøkelsene er det et generelt problem at det er få observasjoner for enslige forsørgere og dermed stor usikkerhet knyttet til disse tallene. Spesielt gjelder det enslige fedre, der det ofte

er for få observasjoner til at resultatene kan publiseres. Vi har derfor stort sett måttet begrense oss til å sammenligne enslige og gifte/samboende *mødre*. I 1980-81 ble det imidlertid trukket et tilleggsutvalg av enslige forsørgere. Resultatene er publisert i Opdahl 1984. Denne undersøkelsen gir et sikrere utgangspunkt for å analysere enslige mødre, og gjør det også mulig å se litt nærmere på enslige fedres tidsbruk og yrkesdeltaking (tabellene 4.4 og 4.5). Definisjonen av enslige forsørgere i denne undersøkelsen er noe innsnevret i forhold til de vanlige tidsbruksundersøkelsene, idet bare helt reelt enslige regnes med. Det vil si at både samboere og de som bor sammen med andre voksne i husholdningen er holdt utenfor. For å understreke dette skillet i forhold til den vanlige definisjonen, kalles disse enslige forsørgerne *aleneforeldre* (Opdahl 1984).

Når vi sammenligner gjennomsnittet av en kontinuerlig variabel (her: tid i timer og minutter) over tid eller mellom grupper, er det mer problematisk å vurdere usikkerheten enn når vi studerer andelen med ulike kjennetegn (f.eks. andelen yrkesaktive). I det siste tilfellet finnes det i publikasjonene tabeller med beregnede standardavvik for ulike andeler og ulike utvalgsstørrelser som gjør det mulig å anslå omtrent hvor stort konfidensintervallet til de estimerte andelene er. For gjennomsnittsverdier som det i prinsippet kan være uendelig mange av, finnes det ingen tilsvarende tabeller. Det er likevel oppgitt standardavvik til enkelte gjennomsnittstall som kan gi et visst anslag på usikkerheten, og som vi har forsøkt å ta i betraktning i tolkningen av resultatene²⁰.

Tabell 4.3. Tid brukt til ulike aktiviteter. Enslige og gifte/samboende mødre. Tidsnyttingsundersøkelsene 1971/72 -1990/91. Timer og minutter. Gjennomsnitt for alle dager

Aktivitet	Enslige mødre ¹			Giftede mødre ²	Giftede/samboende mødre med barn 0-6 år	Giftede/samboende mødre med barn 7-17 år ³		
	1971-72 ⁴	1980-81 ⁵	1990-91 ⁶	1971-72	1980-81	1990-91	1980-81	1990-92
Inntektsgivende arbeid i alt	2.00	3.06	2.23	1.30	1.30	1.53	2.48	3.29
- Inntektsgivende arbeid	1.48	2.48	2.09	1.24	1.18	1.42	2.30	3.11
- Arbeidsreiser	0.12	0.18	0.14	0.06	0.12	0.11	0.18	0.18
Husholdningsarbeid i alt	5.42	4.36	5.21	6.54	6.54	6.37	5.12	4.53
Av dette								
- Husarbeid	3.54	2.36	2.09	5.00	3.24	2.36	3.30	2.51
- Omsorgsarbeid	0.24	1.18	2.09	0.54	2.30	2.56	0.42	0.52
Utdanning i alt	0.06	0.18	0.40	0.06	0.06	0.14	0.12	0.12
Personlige behov i alt	10.42	10.06	9.31	10.30	10.06	10.03	10.12	10.00
Fritid i alt	5.06	5.54	5.50	4.42	5.18	5.10	5.30	5.20
Andel som utførte inntektsgivende arbeid (prosent)....	40	31	..	26	32	46	52	
Antall persondager	83	104	162	820	632	594	754	548

¹ 1971-72: Ugifte og før gifte. Senere: ugifte og før gifte som ikke er samboere. ² Med hjemmeboende barn (ingen aldersgrense).

³ 7-18 år i 1980-81. ⁴ Med barn under 16 år. ⁵ Med barn 0-18 år. ⁶ Med barn 0-17 år.

Et velkjent resultat fra tidsbruksundersøkelsene er at kvinner over tid generelt har brukt stadig mer tid til yrkesarbeid og mindre tid til husarbeid. Økt tid til yrkesarbeid skyldes hovedsakelig at flere kvinner har tatt lønnet arbeid, og ikke at arbeidstiden blant yrkesaktive har økt. Dette mønsteret trer også klart fram for gifte og samboende mødre i tabell 4.3.

For enslige mødre er bildet noe annerledes. Deres tid til inntektsgivende arbeid ser ut til å ha økt på 1970-tallet for så å gå ned igjen på 1980-tallet, men denne utviklingen er antakelig ikke helt statistisk sikker. Økningen på 1970-tallet strider også mot resultatene fra folketellingene, som viste en klar nedgang fra 1970 til 1980 i andelen enslige mødre som

jobbet 1 000 timer eller mer i året. Dette fanger som nevnt bare i liten grad opp deltidsarbeid, og den sterke veksten i deltidsarbeid på 1970-tallet har trolig også omfattet enslige mødre. Bl.a. viser tall fra Rikstrygdeverket at andelen stønadsmottakere med fradrag for annen inntekt økte i løpet av tiåret (RTVs årsmeldinger 1973-1980)²¹. Bildet er derfor mer nyansert enn det folketellingene viser, men det virker lite sannsynlig at økt deltid har kunnet mer enn kompensere for den lavere andelen med lang arbeidstid. Tatt i betraktning den store usikkerheten som knytter seg til tallene fra tidsbruksundersøkelsene, vil vi derfor ikke legge særlig vekt på resultatet om økt gjennomsnittlig tid til inntektsgivende arbeid blant enslige mødre på 1970-

tallet. Nedgangen på 1980-tallet stemmer imidlertid bra overens med resultatet fra folketellingene.

Tid til husholdsarbeid, som hovedsakelig omfatter vanlig husarbeid og omsorgsarbeid, utviklet seg i motsatt retning av inntektsgivende arbeid i perioden 1970-1990. Med sikkerhet kan vi imidlertid bare slutte at enslige mødres samlede tid til husholdsarbeid gikk ned på 1970-tallet. Reduksjonen var på en drøy time, og nedgangen i vanlig husarbeid var enda større. Det innebærer at enslige mødres tid til omsorgsarbeid økte på 1970-tallet, og denne trenden ser også ut til å ha fortsatt på 1980-tallet.

Andre sikre konklusjoner vi kan trekke om utviklingen i enslige mødres tidsbruk, er at de brukte mer tid til utdanning og mindre tid til personlige behov (i hovedsak søvn og måltider) på begynnelsen av 1990-tallet enn 20 år tidligere. De ser også ut til å ha fått noe mer fritid i løpet av 1970-tallet, men dette resultatet er noe mer usikkert.

Sammenlignet med gifte og samboende er det generelle bildet fra tidsbruksundersøkelsene at enslige mødre brukte mer tid til inntektsgivende arbeid tidlig på 1970- og 1980-tallet, mens situasjonen var motsatt tidlig på 1990-tallet. I streng forstand er det imidlertid bare forskjellen i 1980-81 som er statistisk sikker, og da kun i forhold til gifte og samboende mødre med barn under skolealder. Ti år senere var det ikke lenger noen forskjell i forhold til de gifte og samboende mødre til de yngste barna, samtidig som det da kan se ut som om enslige mødre brukte mindre tid til lønnet arbeid enn gifte og samboende mødre med barn i skolealder. Ikke uventet er mønsteret at enslige mødre bruker mindre tid til husholdsarbeid enn gifte og samboende mødre.

Forskjellen er signifikant ved alle undersøkelsestidspunktene i forhold til gifte mødre med barn under skolealder. Giftes merarbeid i husholdningen gjelder i første rekke vanlig husarbeid, men også omsorgsarbeid, noe som kanskje er mer overraskende. Gifte mødre som ikke har barn under skolealder bruker derimot som ventet mindre tid til omsorgsarbeid enn enslige mødre (uansett alder på barna). Forskjellen var størst på begynnelsen av 1990-tallet og var da også statistisk sikker.

På begynnelsen av 1970-tallet var det ingen forskjell mellom enslige og gifte mødre i tid brukt til utdanning. Ti år senere lå gjennomsnittstiden blant enslige mødre litt over, men forskjellen var ikke signifikant. Først på begynnelsen av 1990-tallet kan vi med sikkerhet slutte at enslige mødre brukte mer tid til utdanning enn gifte og samboende mødre, uansett barnas alder. Forskjellen var en knapp halvtime i gjennomsnitt pr. dag. Omtrent den samme forskjellen finner vi i tid til personlige behov i 1990-91, men her var situasjonen motsatt: Enslige mødre brukte mindre tid på personlige behov enn andre mødre. Når det gjelder fritidsaktiviteter, er det generelle inntrykket at tidsbruken blant enslige mødre er noe høyere enn blant andre mødre, men disse forskjellene er ikke signifikante.

Analyser av tilleggsutvalget av reelt enslige forsørgere (aleneforeldre) i 1980-81 gir et lignende bilde av forskjellene mellom enslige og gifte/samboende mødre (tabell 4.4). I denne undersøkelsen er ikke gifte og samboende delt i to grupper etter alderen på yngste barn, slik at de er mer direkte sammenlignbare med ensligruppen. Resultatene viser at alenemødre brukte omtrent 45 minutter mer pr. dag til inntektsgivende arbeid og omtrent 40

minutter mindre til husholdsarbeid enn gifte og samboende mødre. Hele forskjellen i husholdsarbeid skyldes at alenemødre brukte mindre tid til vanlig husarbeid, mens det ikke var noen forskjell i tiden til omsorgsarbeid. Her viste den vanlige tidsbruksundersøkelsen 1980-81 som kjent at gifte og samboende mødre brukte mer tid til omsorgsarbeid når barna var små, men mindre tid når de kom i skolealder. Tilleggsundersøkelsen viser også med sikkerhet at alenemødre brukte mer tid til utdanning allerede i 1980-81. Forskjellen var på drøye 10 minutter pr. dag.

Med det større utvalget i 1980-81 kan vi også danne oss et første inntrykk av enslige fedres (alenefedres) tidsbruk. Det er interessant at noen av de ulikhetene vi har sett mellom mødregruppene, ser ut til

Tabell 4.4. Tid brukt til ulike aktiviteter. Aleneforeldre¹ og gifte/samboende foreldre med barn under 16 år. Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 med tilleggsutvalg av aleneforeldre². Timer og minutter. Gjennomsnitt for alle dager

Aktivitet	Aleneforeldre ¹		Gifte/samboende foreldre	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Inntektsgivende arbeid i alt	2.54	5.00	2.06	5.48
- Inntektsgivende arbeid	2.36	4.36	1.54	5.18
- Arbeidsreiser	0.18	0.24	0.12	0.30
Husholdningsarbeid i alt	5.24	3.36	6.06	2.48
- Husarbeid	2.48	1.42	3.30	0.42
- Omsorgsarbeid	1.36	0.48	1.36	0.48
Utdanning	0.18	0.24	0.06	0.06
Personlige behov	10.06	9.54	10.12	9.48
Fritid	5.18	5.00	5.30	5.30
Antall persondager	800	102	1 239	1 122

¹ Ugifte og før gifte personer som har den daglige omsorgen for ett eller flere barn, og som bor alene sammen med barnet eller barna.

² Kilde: Opdahl 1984.

å gå i motsatt retning når det gjelder fedre. Resultatene er imidlertid mer usikre, fordi det er langt færre enslige fedre. Mye tyder likevel på at alenefedre bruker mindre tid til inntektsgivende arbeid og mer tid til husholdsarbeid enn gifte og samboende, samtidig som de i likhet med alenemødre bruker mer tid til utdanning. Men strengt tatt er det bare forskjellen i husholdsarbeid som er statistisk sikker. Igjen ser vi at det er tiden til vanlig husarbeid som varierer, mens det ikke er noen forskjeller i tiden til omsorgsarbeid.

Sammenlignet med alenemødre bruker alenefedre klart mer tid til inntektsgivende arbeid og mindre tid til husholdsarbeid. Daglig dreier det seg om vel to timer mer yrkesarbeid og litt under to timer mindre husholdsarbeid, og hovedtyngden av dette gjelder vanlig husarbeid. De alminnelige kjønnsforskjellene er derfor også markante blant aleneforeldre, selv om de ikke er like utpregede som blant gifte og samboende foreldre.

I Opdahl (1984) er det også opplysninger om yrkesaktivitet, arbeidstid og utdanningsaktivitet på tidspunktet for innledningsintervjuet til undersøkelsen i 1980-81²². Dette bekrefter og utfyller det mønstret vi har sett hittil (tabell 4.5). Alenemødre var i noe større grad yrkesaktive enn gifte og samboende mødre på begynnelsen av 1980-tallet, men spesielt i den forstand at langt flere jobbet heltid. 42 prosent jobbet mer enn 30 timer i uken, mens det bare gjaldt 19 prosent i referansegruppen. Regnet i prosent av de yrkesaktive blir det en heltidsandel på nesten 60 prosent for alenemødrene og ikke fullt 30 prosent for gifte og samboende. Heltidsandelen øker mye sterkere med barnets alder i den første gruppen. Blant mødre med 0-2-åringer var det ingen

Tabell 4.5. Yrkesdeltakelse, arbeidstid og utdanningsaktivitet. Aleneforeldre¹ og gifte/samboende foreldre med barn under 16 år. Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 med tilleggsutvalg av aleneforeldre². Prosent

	I alt inkl. uoppgitt	Yrkesaktive ³		Under utdanning	Antall personer
		Heltid ⁴	Deltid ⁵		
Alenemødre	71	42	28	9	448
Yngste barn					
0- 2 år	25	11	15		28
3- 6 år	60	37	23		124
7-10 år	77	43	32		135
11-15 år	82	51	30		161
Alenefedre	91	79	10	2	52
Gifte/samboende mødre	65	19	45	3	620
Yngste barn					
0- 2 år	47	11	35		139
3- 6 år	61	12	48		165
7-10 år	69	25	42		144
11-15 år	80	27	51		172
Gifte/samboende fedre	98	93	3	1	561

¹Ugifte og før gifte personer som har den daglige omsorgen for ett eller flere barn, og som bor alene sammen med barnet eller barna. ²Kilde: Opdahl 1984. ³Hadde inntektsgivende arbeid av minst 1 times varighet pr. uke på intervju tidspunktet. ⁴Over 30 t/uke. ⁵1-30 t/uke.

forskjeller mellom gruppene, men blant dem med eldre barn var det en klar overvekt av heltidsarbeid blant alenemødrene. I samsvar med det vi har sett tidligere, var det også en høyere andel av alenemødre som var under utdanning.

Blant fedre er det ikke så store forskjeller mellom enslige og gifte/samboende, men mønsteret er det samme som det vi så fra tidsbrukstallene i tabell 4.4. Alenefedre ser ut til å være yrkesaktive i noe mindre grad enn andre fedre, spesielt på grunn av at det er færre som jobber heltid. Disse forskjellene er imidlertid ikke helt statistisk sikre på grunn av det forholdsvis lille utvalget av alenefedre. Sammenlignet med alenemødre er det som ventet langt høyere andeler som er yrkesaktive og som jobber heltid blant alenefedrene.

4.4. Arbeidskraftundersøkelsene (AKU)

Hoveddatakilden for denne analysen er arbeidskraftundersøkelsene (AKU). Vi anser AKU som det mest relevante og pålitelige datamaterialet for vårt formål av alle eksisterende datakilder. Det skyldes bl.a. at undersøkelsene har vært gjennomført hyppig og over en lang tidsperiode - fire ganger årlig fra og med 1972. Det er dermed mulig å kartlegge utvikling og endring i arbeidsmarkedstilpasning under skiftende konjunkturførhold. En annen stor fordel med AKU er at de er basert på store utvalg: 12 000 personer hvert kvartal fram til 1988, med en gradvis økning til 24 000 personer hvert kvartal fra og med 1990. Store utvalg gjør at også relativt små grupper i samfunnet er representert med et tilstrekkelig antall personer til at de kan analyseres separat. Et tredje fortrinn er AKUs brede spekter av opplysninger om den

norske befolkningens arbeidsmarkedstilknytning. Av eksisterende datakilder representerer AKU det mest omfattende datamaterialet om ulike gruppers arbeidsstyrkestatus, så som sysselsetting, undersysselsetting, arbeidsløshet og arbeidstid, yrkes- og næringstilknytning med mer.

Utgangspunktet for vår analyse er nye tabellkjøringer basert på data som er spesielt bearbeidet og tilrettelagt for vårt formål. Resultatene presenteres i sin helhet i kapittel 5. Her skal vi kun gjøre kort rede for selve databearbeidingen og de valg og avgrensninger vi har gjort.

Analyseperiode: 1980-1999

På grunn av viktige brudd i tidsserien i AKU fra 1970-tallet og fram til i dag har vi begrenset analyseperioden til årene 1980-1999. Begrensningen skyldes først og fremst at det før 1980 ikke er mulig å skille mellom "reelt" enslige forsørgere og samboere med særkullsbarn i datamaterialet, fordi samboerskap ikke ble kartlagt før 1980²³. Det betyr at samboere med særkullsbarn ville blitt regnet som enslige forsørgere i vår analyse før 1980 og som gifte/samboende etter 1980.

Det største tidsseriebruddet etter 1980 skjedde i 2. kvartal 1988. Da gikk en over til månedlig datainnsamling, samtidig som det ble tatt i bruk et nytt spørreskjema. Kvartalstallene ble etter dette beregnet som et gjennomsnitt av tre uker i hvert kvartal, mens det tidligere var basert på én undersøkelsesuke i kvartalet. Det er anslått at årsgjennomsnittet for sysselsatte²⁴ totalt sett kan ha blitt 10 000 høyere i 1988 enn det ville ha blitt med det gamle opplegget (se f.eks. NOS C 467, 1998). Overgangen til månedlig datainnsamling påvirker også tallet på

sysselsatte som var midlertidig fraværende, fordi det fanger opp mer slikt fravær.

I det nye spørreskjemaet fra 2. kvartal 1988 spørres det om både avtalt og faktisk arbeidstid, mens det tidligere bare ble spurt om faktisk arbeidstid. For å sikre sammenlignbarhet over perioden som helhet har vi derfor brukt faktisk arbeidstid som grunnlag for vår inndeling etter heltid og deltid. Endringen i kartleggingen av arbeidstid gjør også at det er problematisk å sammenligne hovedsakelig virksomhet før og etter 1988. Dette spørsmålet stilles bare til sysselsatte som ikke jobber heltid, og siden dette fra 1988 er avhengig av avtalt arbeidstid, blir gruppen som har svart ikke den samme før og etter omleggingen²⁵. Vi presenterer derfor bare tall for utviklingen etter 1988 for hovedsakelig virksomhet. Det samme gjelder også for undersysselsetting, men her er årsaken at slike opplysninger ikke finnes tidligere.

En annen viktig omlegging 2. kvartal 1988 var at man gikk over fra å kartlegge barn tilknyttet intervjupersonen ved hjelp av egne spørsmål i AKU til å innhente slike opplysninger direkte fra befolkningsdatabasen i SSB, (jf. nedenfor). Det betyr at fra da av blir bare intervjupersonens biologiske og eventuelt adopterte barn under 16 år medregnet mot tidligere alle barn under 16 år i husholdningen. Omleggingen er anslått å ha ført til at tallet på gifte kvinner i arbeidsstyrken med barn ble redusert med ca. 1 prosent (ca. 4 000 personer). Av større konsekvens for vårt prosjekt er imidlertid at dataene fra og med 1988 ikke lenger inneholder noen informasjon om barns husholdstilknytning. Det betyr spesielt at gruppen enslige fedre blir alt for stor om vi bruker AKU-dataene direkte, siden barn fortsatt er registrert på begge foreldre selv om de

ikke lenger bor sammen. Dette problemet krevde derfor ekstra databearbeiding og tilrettelegging som vi gjør nærmere rede for nedenfor.

Det er også et mindre tidsseriebrudd i AKU 1. kvartal 1996. Da gikk man bl.a. over til løpende undersøkelsesuker, dvs. at alle årets uker blir kartlagt. Samtidig ble det gjort enkelte endringer i spørreskjemaet (se f.eks. NOS C 467, 1998). Omleggingen påvirket først og fremst tallet for utførte ukeverk og i noen grad også tallet på arbeidsledige²⁶. Års-gjennomsnittstallene for sysselsatte synes derimot ikke å ha blitt påvirket i særlig grad.

"Kobling" av barn og foreldre

Den største utfordringen i forhold til vårt prosjekt var å "koble" barn av skilte og separerte foreldre til den forelder de faktisk bor sammen med, slik at våre grupper av enslige mødre og enslige fedre ble mest mulig reelle. For perioden 1980-1987 var dette forholdsvis enkelt, siden spørreskjemaet den gang inneholdt opplysninger om det var barn under 16 år i husholdningen. Et lite problem var likevel at eventuelle barn i husholdningen ikke nødvendigvis behøvde å være intervjupersonens egne barn - de kunne også være søsken. Det er fordi AKU-utvalget består av personer helt ned til 16 år, og de yngste intervjupersonene vil derfor ofte ikke ha flyttet hjemmefra. For å unngå at ugifte (og, eventuelt svært sjeldent, før gifte) feilaktig blir regnet som enslig forsørger for eventuelle søsken i alderen 0-15 år har vi gjort følgende avgrensninger: Som enslige mødre regnes ugifte eller før gifte kvinner med barn i husholdningen, men aldersforskjellen mellom mor og barn må være minst 17 år. Som enslige fedre regnes kun før gifte menn med barn i husholdningen²⁷.

Etter omleggingen i 1988 er det nødvendig med ekstra opplysninger for å avgjøre hvorvidt en ugift eller før gift mor eller far med biologiske barn i realiteten er en enslig forsørger. Slike opplysninger er hentet fra SSBs befolkningsdatabase og koblet til årsfilene fra AKU²⁸. Etter dette blir personer som oppgir at de er ugift eller før gift i AKU, bare regnet som enslig forsørger dersom de har biologiske barn som bor på samme adresse som dem selv. De nye koblingene medfører at antall enslige mødre blir noe redusert og antall enslige fedre sterkt redusert i forhold til det vi ville fått hvis vi hadde brukt AKU direkte. Uten å ha sikre "fasittall" for størrelsen på de to gruppene finner vi at gruppen enslige mødre i vårt analysemateriale stemmer godt overens med antatt antall "reelt" enslige mødre med barn 0-15 år (vedleggstabell 4.1, jf. tabell 3.1). Gruppen enslige fedre synes imidlertid fortsatt noe for stor i våre data i forhold til hva vi antar er gruppens omtrentlige størrelse i virkeligheten²⁹.

Det lar seg dessverre ikke gjøre å koble på opplysninger fra befolkningsdatabasen lenger tilbake enn til 1991. Vi viser likevel tall for 1990 for hovedgrupper av *mødre* basert på de opprinnelige AKU-filene³⁰. Da blir gruppen enslige forsørgerer noe for stor, men vi regner ikke med at det representerer noen stor feilkilde så lenge vi holder oss til mødre. For *fedre*, derimot, lar det seg ikke gjøre å presentere tall for enslige forsørgerer kun på basis av de ukoblede dataene.

Statistisk usikkerhet

Tabellene og figurene fra AKU som presenteres i kapittel 5, er basert på oppblåste tall, dvs. estimerer på totaltall i befolkningen og prosentuering av disse. Estimertene bygger på at hver person i utvalget regnes å representere flere personer. Jo

større utvalg, desto færre personer representeres av hver person i utvalget. I perioden 1980-1987 representerte hver person som ble intervjuet, i gjennomsnitt 275 personer. På mesteparten av 1990-tallet representerte hun eller han i gjennomsnitt 140 personer. Det betyr at usikkerheten knyttet til tallene er større på 1980-tallet.

Det sier seg selv at usikkerheten vil være størst ved estimater for små grupper. I vår sammenheng gjelder dette særlig enslige fedre. Grovt regnet er tallene for enslige fedre basert på kvartalsutvalg på 20 til 40 personer på 1980-tallet og 90 til 140 personer på 1990-tallet. Den statistiske usikkerheten reduseres imidlertid betraktelig når vi holder oss til årsgjennomsnittstall, som er basert på fire kvartaler. Usikkerheten knyttet til estimatene for enslige fedre er likevel så stor at vi kun har valgt å presentere tall for gruppen som helhet, og ikke for undergrupper av fedre. For enslige mødre er kvartalsutvalgene større (fra 200 til 600 i perioden), og her presenterer vi tall for undergrupper, selv om de også er beheftet med relativt stor usikkerhet. Det skal vi imidlertid ta med i betraktning når vi diskuterer analyseresultatene i kapittel 5.

¹² Enslige forsørgere har ikke noen allment akseptert og entydig definisjon, og definisjonen varierer i ulike statistikk-kilder og over tid (jf. kapittel 3).

¹³ Fra de temaroterende undersøkelsene er det ikke publisert tall for yrkesaktivitet, men på forespørsel har vi fått kjørt ut enkelte tall for våre grupper fra undersøkelsen i 2000.

¹⁴ Fra levekårsundersøkelsen 1973 er det ikke publisert tall for familiefase. Dette året er derfor ikke med i vår oversikt.

¹⁵ Det intervallet som dekker den sanne verdien med en viss stor sannsynlighet (vanligvis 95 prosent). Med den sanne verdien menes den verdien vi ville ha fått om vi hadde foretatt en totaltelling, og ikke en utvalgsundersøkelse.

¹⁶ Usikkerheten knyttet til en prosentdifferanse er vanligvis større enn usikkerheten knyttet til hvert enkelt tall.

¹⁷ I 1991 var det en egen spørreundersøkelse blant enslige forsørgere basert på et tilleggsutvalg på 1000. Det ble oppnådd intervju med 792 personer.

¹⁸ Ved undersøkelsen i 1980 var det en lignende forskjell (46 mot 34 prosent), men på grunn av det mindre utvalget av eneforsørgere er denne differansen ikke statistisk sikker.

¹⁹ Den siste tidsbruksundersøkelsen ble gjennomført i perioden februar 2000 til mars 2001. Resultatene herfra foreligger imidlertid ennå ikke (oktober 2001). Vi kan derfor ikke følge utviklingen lenger enn til 1990/91.

²⁰ For enslige forsørgere har vi brukt anslaget for standardavviket til ulike gjøremål basert på tilleggsutvalget i 1980-81 og justert for mindre utvalgsstørrelse i de vanlige tidsbruksundersøkelsene. For gifte forsørgere finnes det bare standardavvik for husholdsarbeid og fra og med 1980-81 bare for gruppene med barn under 7 år. For dem med barn 7 og eldre og for andre aktiviteter har vi tatt utgangspunkt i standardavvikene til den gruppen som ligger nærmest i utvalgsstørrelse, og dette er tilleggsutvalget av enslige mødre i 1980-81. Det vil selvsagt gi et meget grovt anslag, men vi anser at det antakelig heller overestimerer enn underestimerer det virkelige standardavviket (basert på en antakelse om større heterogenitet i enslig forsørgergruppen enn blant gifte/samboende). Det innebærer at vi kan vurdere enkelte endringer over tid eller forskjeller mellom grupper som usikre og tilfældige, selv om de i virkeligheten kan ha vært reelle.

²¹ Tallene gjelder ugifte mødre og viser at andelen stønadsmottakere med fradrag for annen inntekt økte fra 14 prosent i 1973 til 20 prosent i 1980.

²² Tidsbruksundersøkelsene er hovedsakelig basert på føring av dagbøker. I tillegg er det et spørreskjema som vanligvis fylles ut av intervjueren ved overlevering av dagboken. Da kartlegges bl.a. intervjupersonens yrkes- og utdanningsaktivitet på det aktuelle tidspunktet. Hver person fører dagbok for to påfølgende dager, og til sammen dekker dagbokperiodene et helt år. For den vanlige tidsbruksundersøkelsen 1980-81 var perioden 1. oktober 1980 til 30. september 1981, mens tilleggsundersøkelsen dekket tidsrommet 1. november 1980 til 31. oktober 1981. Andeler beregnet på grunnlag av innledningsintervjuet blir dermed å betrakte som årsgjennomsnitt.

- ²³ Fra 1980 inngikk samboere og gifte i én felles svarkategori, og fra 1985 ble samboerskap innført som eget svaralternativ.
- ²⁴ Sysselsatte utgjør i AKU personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i undersøkelsesuken.
- ²⁵ Alle sysselsatte på heltid blir automatisk regnet å ha yrkesaktivitet som hovedsakelig virksomhet, mens deltidssysselsatte bare regnes med dersom de selv oppgir at de hovedsakelig er yrkesaktive.
- ²⁶ Utførte ukeverk er anslått å ha blitt redusert med om lag 30 000 på årsbasis, mens arbeidsledighetsprosenten er anslått å ha økt med 0,5 prosentpoeng.
- ²⁷ Vi regner med at det er svært få ugifte enslige fedre, og at før gifte enslige fedre svært sjelden bor sammen med sine foreldre.
- ²⁸ Koblingene tar utgangspunkt i en familiefil som brukes til produksjon av SSBs familiestatistikk. Ved hjelp av et familienummer og adresseopplysninger lages det der et kjennemerke (familietype) som forteller hvor barna bor.
- ²⁹ Feks. er det ifølge SSBs familiestatistikk 15 000 enslige fedre i 1998. Familiestatistikken omfatter fedre med barn 0-18 år, herunder enslige fedre med særkullsbarn og ny samboer. Til sammenligning utgjør oppblåste tall for enslige fedre med barn 0-15 år i den nykoblete AKU-filen også 15 000 i 1998 (jf. vedleggstabell 4.1).
- ³⁰ Tilsvarende tall for 1988 kan ikke publiseres pga. den store omleggingen i 2. kvartal og dessverre heller ikke for 1989 pga. data-tekniske problemer.

5. Utvikling i mødres og fedres arbeidsmarkedstilknytning 1980-1999 ifølge AKU

5.1. Hovedtrekk for enslige og gifte/samboende mødre og fedre

- I løpet av de siste 20 årene har endringene i arbeidsstyrkestatus vært særlig sterke for gifte mødre. Det gjelder yrkesaktivitet, sysselsetting og arbeidstid.
- Undersysselsetting og arbeidsløshet er gjennomgående mer utbredt blant enslige forsørgere, særlig i perioder med lavkonjunktur på arbeidsmarkedet.
- Utdanning er et viktigere alternativ til yrkesarbeid for enslige enn for gifte mødre. Gifte mødre er oftere hjemmearbeidende.

Større endringer i arbeidsstyrkestatus blant gifte mødre enn blant fedre og enslige mødre

Samlet sett har endringene i arbeidsstyrkestatus vært mer markert blant gifte/samboende mødre enn blant fedre og enslige mødre fra 1980 og fram til i dag. Den viktigste endringen blant gifte mødre er økt sysselsetting i form av heltidsarbeid. Den langt mer beskjedne sysselsetningsøkningen blant enslige mødre skyldes i noe større grad økt deltidssysselsetting.

I første halvdel av 1980-tallet var andelen yrkesaktive (dvs. andel i arbeidsstyrken) blant gifte/ samboende og enslige mødre tilnærmet lik, med en økning for begge grupper fra ca. 62 til ca. 70 prosent fra 1980 til 1985 (figurene 5.1, 5.2 og 5.5). Blant gifte mødre fortsatte økningen i yrkesdeltaking fram til slutten av 1990-tallet, mens enslige mødres yrkesaktivitet igjen ble redusert til 1980-nivå fram til 1992. De etterfølgende årene har imidlertid yrkesaktiviteten økt også blant enslige mødre. Men til forskjell fra første del av 1980-årene, da gifte/samboende og enslige mødre deltok i arbeidsstyrken på samme nivå, er 83 prosent av gifte/samboende mødre yrkesaktive i dag (1999) mot bare 72 prosent av enslige mødre. Fra 1998 til 1999 sank imidlertid yrkesdeltakelsen blant gifte mødre for først gang siden 1991, riktignok bare med et 0,5 prosentpoeng, mens enslige mødres yrkesprosent økte med nesten 3 prosentpoeng, dvs. en sterkere økning enn i løpet av de foregående 15 årene.

Fedres yrkesaktivitet er høyere enn mødres, men også blant fedre er det betydelig forskjell mellom enslige og gifte/samboende (figurene 5.3, 5.4 og 5.5). Det gjelder stort sett igjennom hele perioden 1980-1999. Til tross for forholdsvise store svingninger (som kan skyldes en særlig konjunkturømfintlighet blant

enslige forsørgere (jf. nedenfor) eller også ha sammenheng med at vi har få observasjoner av enslige fedre (jf. kapittel 4.4), tyder tallene på en relativt stabil forskjell i yrkesprosent mellom fedregruppene (på rundt 10 prosentpoeng).

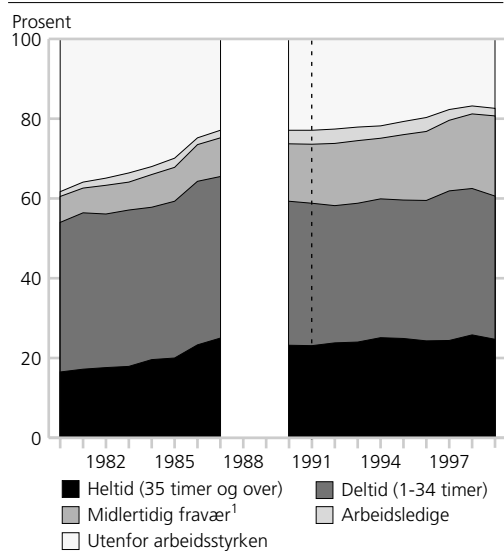
På grunn av gjennomgående høyere arbeidsløshet blant enslige enn blant gifte og samboende mødre og fedre, er forskjellen mellom enslige og gifte foreldres sysselsetting enda større enn forskjellen i yrkesdeltaking (figurene 5.1-5.6). Av alle enslige mødre var 68 prosent sysselsatt i 1999, dvs. et sysselsettningsnivå bare 7 prosentpoeng høyere enn i 1980. Blant gifte mødre hadde sysselsettningsnivået økt med 20 prosentpoeng, til 81 prosent i løpet av samme periode. I 1999 var hhv. 2 og 5 prosent av alle i de to mødregruppene arbeidsløse. Av alle enslige og gifte fedre var 1-2 prosent arbeidsløse i 1980 og 1999. Som vi skal se nedenfor, varierte

imidlertid arbeidsløshetsprosenten kraftig mellom de ulike foreldregruppene når vi analyserer hele 20-årsperioden.

Den vanligste arbeidsmarkedstilknytningen til gifte og samboende mødre gjennom de siste 20 årene har vært deltidsarbeid. I 1980 utgjorde andelen med deltidsarbeid og andelen utenfor arbeidsstyrken begge 38 prosent av de gifte mødrene, men allerede året etter var andelen i deltidsarbeid større enn andelen utenfor arbeidsstyrken. I 1999 jobbet dobbelt så mange deltid som antallet ikke yrkesaktive (hhv. 36 og 18 prosent av alle gifte og samboende mødre), og siden 1987 har heltid vært den nest vanligste tilknytningen til gifte mødre (figur 5.1).

Blant enslige mødre utgjør personer utenfor arbeidsstyrken den største gruppen i mesteparten av perioden med en andel på drøyt en tredel av alle, mens

Figur 5.1. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre. 1980-1999. Prosent

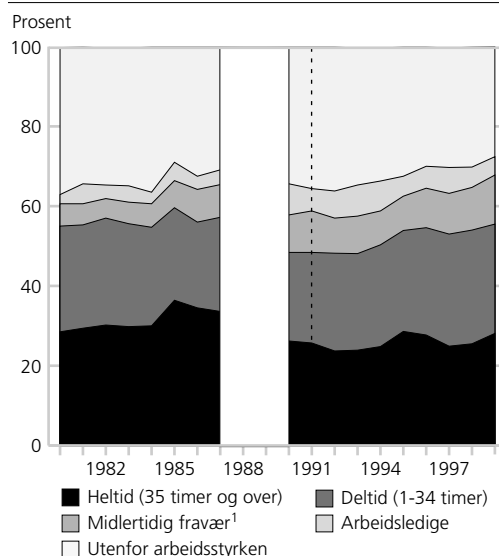

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.2. Arbeidsstyrkestatus. Enslige mødre. 1980-1999. Prosent

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

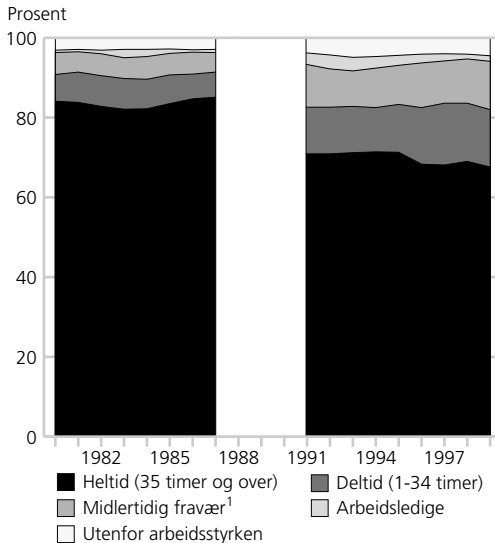
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

heltidsandelen og deltidsandelen hver utgjør en firedel. Etter 1992 har andelen utenfor arbeidsstyrken sunket, først og fremst til fordel for andelen deltidsarbeidende, mens heltidsandelen har holdt seg temmelig stabil på 1990-tallet. Andelen heltidsarbeidende av alle enslige mødre var faktisk betydelig høyere midt på 1980-tallet (36 prosent av alle i 1985) enn i dag (28 prosent i 1999) (figur 5.2).

Blant fedre uansett ekteskapelig status er heltidsarbeid den dominerende tilknytningsformen til arbeidsmarkedet i hele perioden. Deltidsandelen var gjennomgående lavere for gifte enn for enslige fedre på 1980-tallet, men som følge av økt deltid blant gifte/samboende fedre på 1990-tallet har deltidsandelen i de to gruppene vært temmelig lik de senere år, dvs. 10-15 prosent av alle (figurene 5.3 og 5.4).

Figur 5.3. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende fedre. 1980-1999. Prosent

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

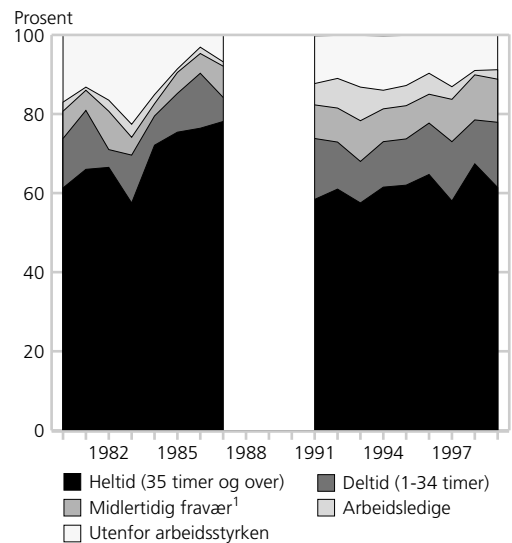
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Enslige forsørgeres yrkesdeltaking mer ømfintlig for konjunkturendringer

Stagnasjon eller nedgang i arbeidsstyrken og sysselsettingen i lavkonjunkturperiodene i første halvdel av 1980- og 1990-årene er langt tydeligere blant enslige, både mødre og fedre, enn blant gifte og samboende foreldre (figurene 5.5 og 5.6). Denne utviklingen skyldes først og fremst endringer i andelen i heltidsarbeid (figurene 5.2 og 5.4). Nedgangen i andel enslige foreldre som jobber heltid "kompenseres" i liten grad av økt deltid. I stedet finner vi en tilnærmet parallell utvikling i andelen i heltidsarbeid og andelen i arbeidsstyrken. Det vil si at avskalling eller utestenging fra arbeidsmarkedet blant enslige forsørgere i lavkonjunkturperioder for en stor del skyldes en yrkespassivisering av heltidsarbeidende.

Figur 5.4. Arbeidsstyrkestatus. Enslige fedre. 1980-1999. Prosent

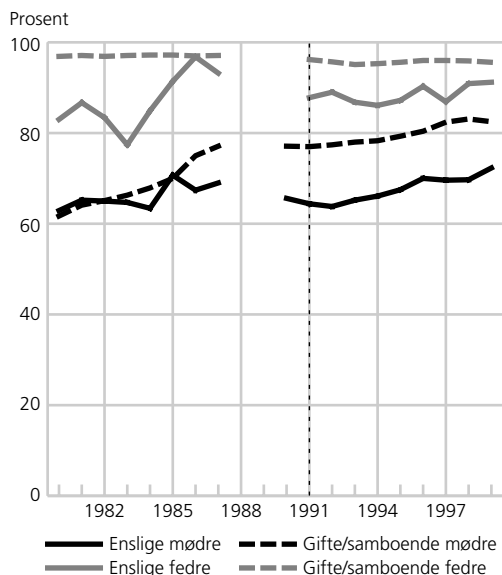

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

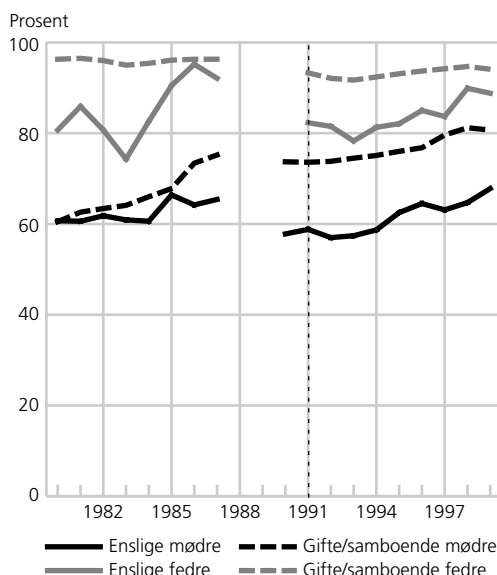
Figur 5.5. Andel i arbeidsstyrken. Enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.6. Andel sysselsatte enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent

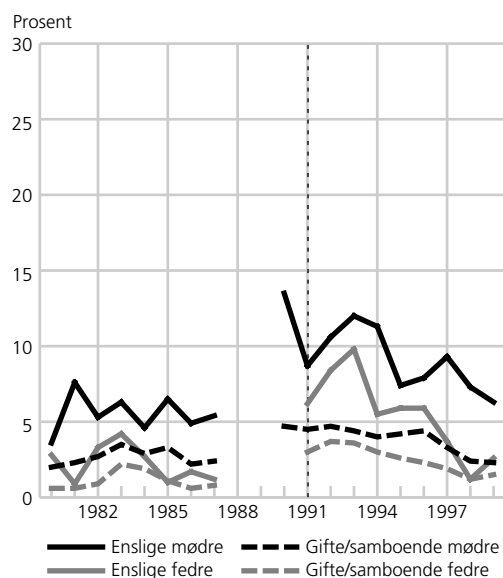

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Nedgangstider på arbeidsmarkedet har til tider bidratt til endringer i arbeidsstyrken ved at enkelte grupper utestenges eller trekker seg ut av arbeidsmarkedet uten å gå veien om aktiv arbeidssøking. Dette ser vi særlig blant enslige forsørgere i perioder på 1980- og 1990-tallet. Men nedgang i sysselsettingen på grunn av lavere etterspørsel på arbeidsmarkedet innebærer også som oftest at flere blir aktivt arbeidssøkende. Personer uten arbeid som aktivt søker og kan ta arbeid, kalles arbeidsledige i AKU og regnes i arbeidsmarkedsstatistikken med i arbeidsstyrken. Figur 5.7 viser utviklingen i de arbeidslediges andel av arbeidsstyrken. Til forskjell fra figurene 5.1-5.4, hvor andelen arbeidsledige avspeiler antall arbeidssøkere uten arbeid i prosent av alle i de respektive foreldregruppene, påvirkes andelen arbeidsledige, slik

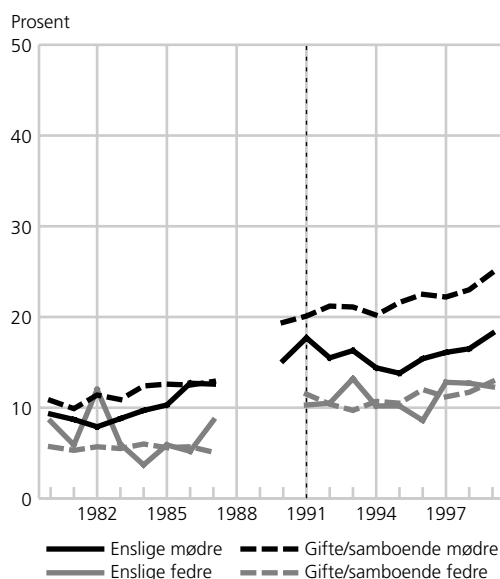
begrepet brukes i arbeidsmarkedsstatistikken (figur 5.7), også av andel personer som til enhver tid inngår i arbeidsstyrken. Perioder med høy arbeidsledighet avspeiler således ofte to parallelle prosesser, nemlig at mange som mister eller er uten jobb går over i aktiv arbeidssøking, men også at mange går ut av arbeidsstyrken fordi de gir opp og slutter å søke arbeid. For enslige mødre og fedre viser tallene en slik parallell både-og-prosess i lavkonjunkturårene tidlig på 1980-tallet og tidlig på 1990-tallet: Antall arbeidssøkende økte mer, og avgangen fra arbeidsstyrken var mer markert for aleneforeldre enn for gifte og samboende mødre og fedre. For gifte mødre var det faktisk ingen stagnasjon eller nedgang i arbeidsstyrken i de samme periodene.

Figur 5.7. Andel arbeidsledige enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Den konjunkturfølsomme sysselsetningsutviklingen for enslige forsørgere ser i liten grad ut til å påvirkes av endringer i reglene for overgangsstønad til enslige forsørgere i folketrygden. Forventningen om økt sysselsetting etter at mulighetene til å kombinere arbeid og trygd ble forbedret i 1990, ble i liten grad innfridd. Innstramming i reglene for rett til overgangsstønad i 1998 kan imidlertid ha bidratt til noe av økningen i sysselsettingen blant enslige mødre i 1998 og 1999 etter en midlertidig stagnasjon i 1997. Her står sysselsetningsutviklingen for enslige mødre i kontrast til utviklingen for gifte mødre. Stagnasjonen i gifte mødres sysselsetting fra 1998 til 1999 kan på sin side antas å ha sammenheng med innføringen av kontantstøtte i 1998/99. I hvor stor grad dette kan ha motvirket sysselsetningsøkningen blant enslige mødre, er vanskelig å si. Vi kommer

Figur 5.8. Midlertidig fraværende¹ av alle sysselsatte enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

tilbake til denne diskusjonen i kapittel 5.2.

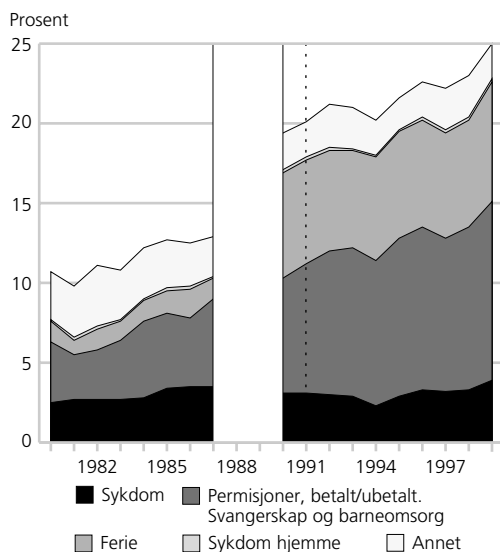
Gifte og samboende mødre oftere midlertidig fraværende³¹ fra jobb

Av alle mødre og fedre på 1990-tallet har 10-20 prosent til enhver tid vært midlertidig fraværende fra jobb, en høyere andel blant gifte/samboende mødre enn blant enslige mødre og blant fedre (figurene 5.1-5.4). Figur 5.8 viser andelen av de sysselsatte som til enhver tid har vært fraværende. Fraværnivået på 1980- og 1990-tallet er ikke direkte sammenlignbart pga. tidsseriebrudd i statistikken (se kapittel 4.4), men tendensen til et høyere fraværnivå blant gifte enn blant enslige mødre er markert og upåvirket av bruddet i tidsserien. Blant sysselsatte gifte/samboende mødre med barn under 16 år

var en av fire midlertidig fraværende fra jobb i 1999 mot knapt en av fem (18 prosent) av enslige mødre. Blant enslige og gifte/samboende fedre gjaldt det 12-13 prosent. Det tilsynelatende høye nivået og økningen i forhold til 1980-tallet må dels sees i lys av at ferier i større grad er inkludert i statistikken etter 1988.

Figurene 5.9 og 5.10 (se også vedleggstabell 5.1.3) viser dessuten økt fravær pga. svangerskaps- og barneomsorgspermisjoner fra 1980-tallet til 1990-tallet. Dette må antas å avspeile reelle endringer, og skyldes i liten grad endringer i undersøkelsesopplegget. Vi ser at fravær pga. svangerskaps- og barneomsorgspermisjoner er langt vanligere blant gifte/sam-

Figur 5.9. Midlertidig fraværende¹ gifte/samboende mødre, etter fraværsårsak. 1980-1999. I prosent av sysselsatte

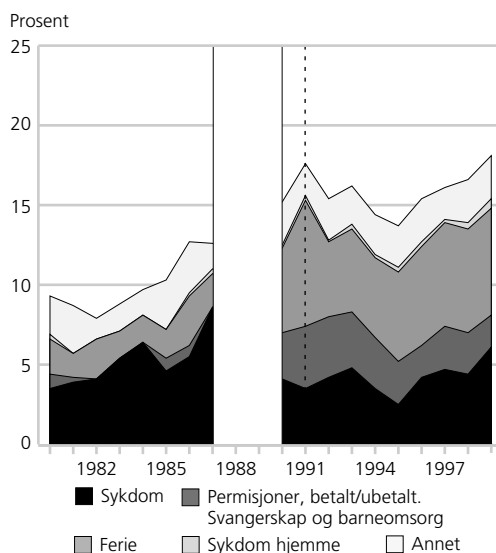
¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

² Fordeling av midlertidig fraværende etter fraværsårsak for perioden 1980-1987 er beregnet ut fra ikke oppblåste tall, mens totalandelen er basert på oppblåste tall. De presenterte tallene for fraværsårsak i denne perioden forutsetter proporsjonalitet mellom uoppblåste og oppblåste tall. For perioden 1991-1998 er alle andeler basert på oppblåste tall.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.10. Midlertidig fraværende¹ enslige mødre, etter fraværsårsak. 1980-1999. I prosent av sysselsatte

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

² Se note 2, figur 5.9.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

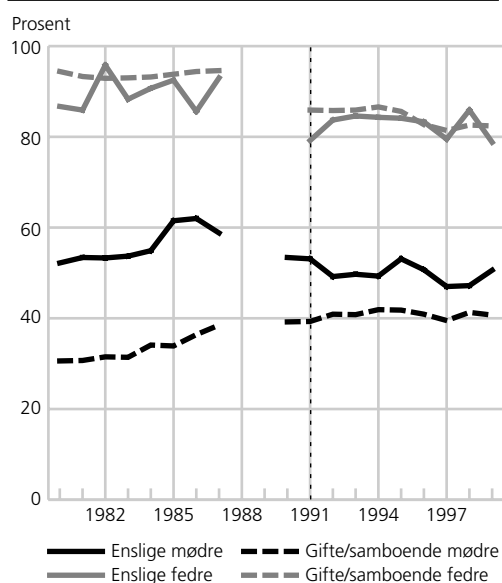
boende mødre enn blant enslige, noe som utgjør en viktig årsak til det høyere fraværet blant gifte mødre. Dette kan tenkes å ha sammenheng med at gifte mødre oftere enn enslige har helt små barn (jf. vedleggstabell 4.1) og vil bli nærmere diskutert i kapittel 5.2. Samtidig har permisjonsrettighetene blitt betydelig utvidet. Det gjelder midt i perioden, med en økning fra 18 ukers svangerskapspermisjon med full lønnskompensasjon i 1986 til 42 uker med full eller 52 uker med 80 prosents lønnskompensasjon i 1993. I 1993 ble dessuten fedrekvoten, med fire ukers permisjon forbeholdt far, innført. Vi ser da også en liten økning i fravær pga. barneomsorgspermisjon blant gifte fedre etter 1993 (vedleggstabell 5.1.3).

Tallene viser ingen entydig, systematisk utvikling i midlertidig fravær pga. egen sykdom. Det må minnes om at fraværstallene bare omfatter fravær på minimum en uke. Dermed vet vi ikke noe om hvordan korttidsykefraværet fordeler seg mellom enslige og gifte mødre og fedre. Imidlertid ser fravær av en viss varighet pga. egen sykdom ut til å være en noe viktigere fraværårsak blant enslige mødre enn blant gifte/samboende mødre og fedre.

Liten endring i arbeidstid blant enslige mødre for perioden som helhet. Økt heltid og nedgang i kort deltid blant gifte mødre

Vi har sett at deltidsarbeid først og fremst er og har vært de gifte mødrenes tilpassningsform til arbeidsmarkedet. Blant enslige mødre har heltid og deltid vært temmelig likestilte tilpassningsformer, mens ikke-deltaking i arbeidsmarkedet og arbeidsløshet har vært mer vanlig enn blant de gifte (figurene 5.1 og 5.2). Å analysere arbeidstidsutviklingen fra 1980 og fram til i dag ved hjelp av AKU er forbundet med visse problemer, hovedsakelig pga. omleggingen i 1988 (jf. kapittel 4.4). Ett forhold er at mens man før 1988 bare innhentet opplysninger om den enkeltes *faktiske* arbeidstid, spørres det etter 1988 både om *faktisk* arbeidstid og *avtalt/vanlig* arbeidstid. I den publiserte arbeidsmarkedsstatistikken de senere år er det mest brukte arbeidstidsbegrepet *avtalt*, eller *vanlig*, arbeidstid. Pga. tidsseriebruddet må vi imidlertid begrense analysen til utviklingen i den *faktiske* arbeidstiden. Det vil si at arbeidstiden til kun de personene som faktisk er i arbeid på undersøkelsestidspunktet, og som ikke er midlertidig fraværende, inngår i analysen. Slik skiller vårt arbeidstidsbegrep seg fra det mer hyppig brukte *avtalt/vanlig* arbeidstid, hvor alle syssel-

Figur 5.11. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid¹ 35 timer og over av personer i arbeid). Enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1980-1999. Prosent

¹ Midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.4.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

satte, også de midlertidig fraværende omfattes av begrepet.

Figur 5.11 viser en nærmest uavbrutt økning i heltidsandelen blant gifte mødre i arbeid fra 1980 og fram til midt på 1990-tallet og en viss stagnasjon i utviklingen de aller seneste årene. Samlet økning fra 1980 til 1999 har vært på 10 prosentpoeng, fra 31 til 41 prosent. Utviklingen for enslige mødre har vært mer varierende, med en topp i heltidsandelen midt på 1980-tallet og en relativt kraftig nedgang i løpet av de siste 15 år, bare avbrutt av en økning i 1994-1995 og i 1998-1999. Økningen det siste året (fra 47 til 51 prosent) innebærer at heltidsandelen blant enslige mødre i dag er tilnærmet den samme som i 1980.

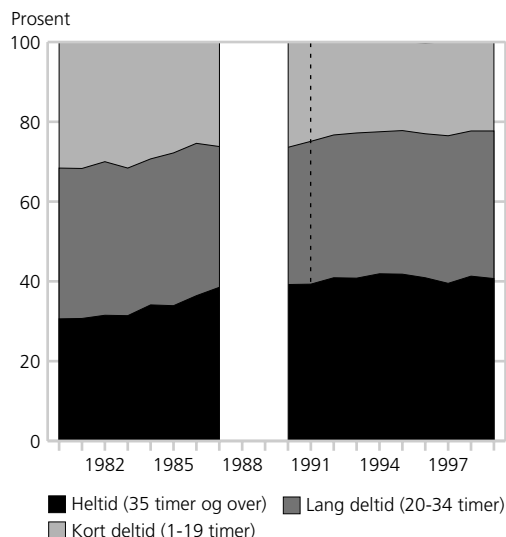
Heltidsutviklingen for enslige mødre viser klart parallele trekk med den generelle konjunkturutviklingen, med høy heltidsandel i høykonjunkturår og redusert andel i økonomiske nedgangstider. Det siste gjelder særlig i perioden 1986-1992, da heltidsandelen sank fra 62 til 49 prosent. I denne perioden var utviklingen for enslige og gifte/samboende mødre faktisk motsatt: Mens enslige mødre reduserte heltidsandelen med 13 prosentpoeng, var vi vitne til en økning blant gifte mødre på 5 prosentpoeng, fra 36 til 41 prosent. Til tross for ulik arbeidstidsutvikling blant enslige og gifte mødre i perioden, er heltidsandelen blant enslige mødre fortsatt høyere enn blant gifte. Men forskjellen er blitt betydelig mindre.

Samtidig har heltidsandelen blant fedre gått ned. Denne utviklingen har vært temmelig lik for fedregruppene, og det er

først og fremst lang deltid som har økt på bekostning av heltid (figurene 5.14 og 5.15). Den økte heltidsandelen blant gifte mødre har stort sett kommet på bekostning av kort deltid, mens arbeidstidsmønstret blant enslige mødre har endret seg lite for perioden som helhet (figurene 5.12 og 5.13 og vedleggstabell 5.1.4).

Sysselsatte enslige mødre hadde en viss økning i deltidandelen de første årene etter innføringen av nye avkortingsregler for overgangsstønad i 1990. Dette gjaldt utelukkende lang deltid. Samtidig økte heltidsandelen noe blant gifte mødre. I begge gruppene sank andelen med kort deltid. De siste årene på 1990-tallet, etter innstramningen av overgangsstønaden og innføring av kontantstøtten, finner vi den eneste markerte arbeidstidsendringen blant aleneforeldre, med økt heltid på bekostning av kort deltid for enslige

Figur 5.12. Arbeidstid. Gifte/samboende mødre i arbeid¹. 1980-1999. Prosent

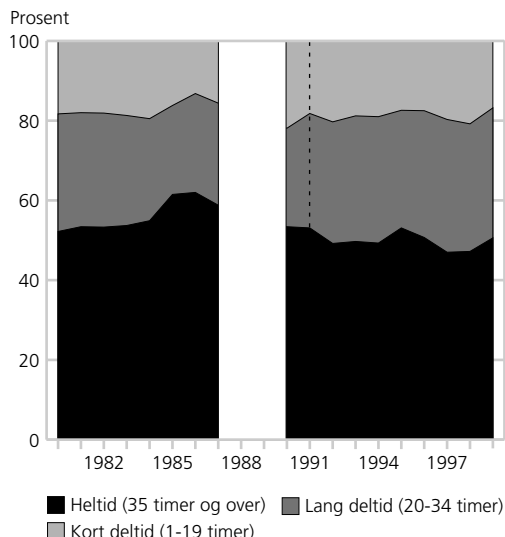

¹ Faktisk arbeidstid, dvs. midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.4.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

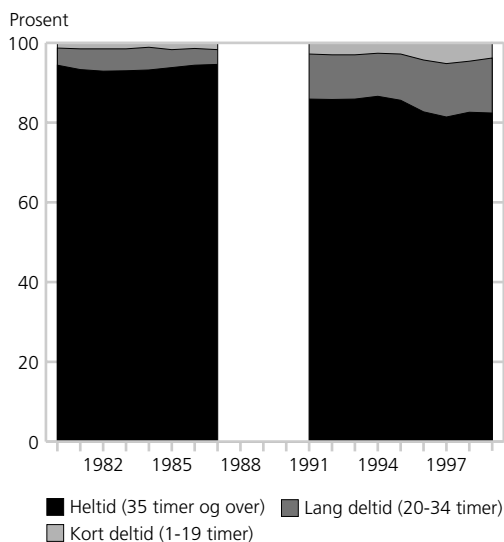
Figur 5.13. Arbeidstid. Enslige mødre i arbeid¹. 1980-1999. Prosent

¹ Faktisk arbeidstid, dvs. midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.4.

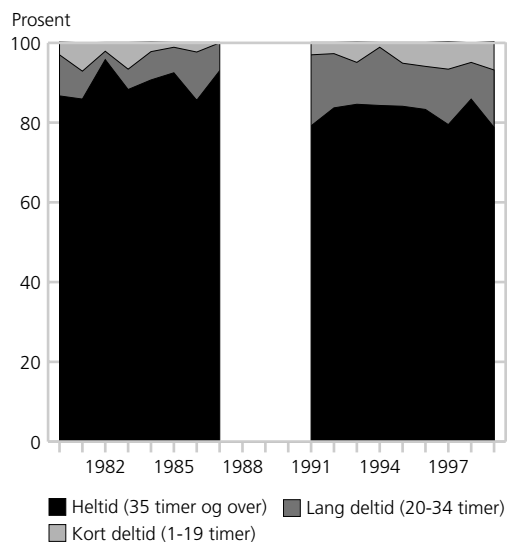
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.14. Arbeidstid. Gifte/samboende fedre i arbeid¹. 1980-1999. Prosent

¹ Faktisk arbeidstid, dvs. midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.4.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.15. Arbeidstid. Enslige fedre i arbeid¹. 1980-1999. Prosent

¹ Faktisk arbeidstid, dvs. midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.4.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

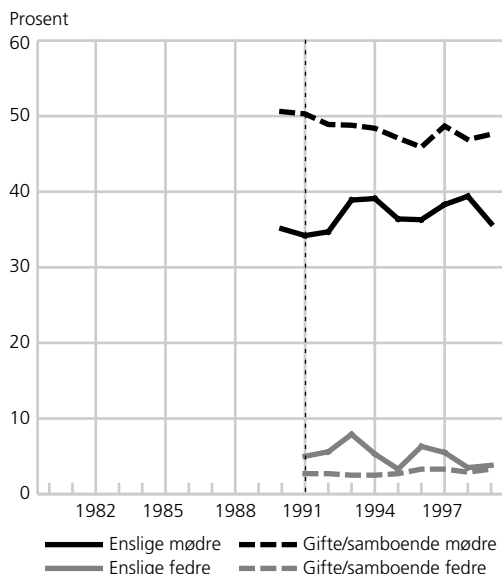
mødre og økt deltid, både kort og lang, blant enslige fedre. Endringene blant enslige fedre må imidlertid tolkes med forsiktighet på grunn av få observasjoner. I kapittel 5.2 vil disse utviklingstrekkene bli diskutert nærmere.

Flere gifte enn enslige hjemmearbeidende mødre har deltidsjobb

Deltidsarbeid er intet entydig begrep. Som nevnt er det flere måter å definere og måle deltidsarbeid på. Dessuten dekker begrepet svært mange ulike arbeidsmarkedstilpasninger. Det gjelder f.eks. variasjoner i antall timer, fra svært sporadisk jobbing til stabile, faste arbeidsavtaler med arbeidstid like oppunder fulltid. Deltidsarbeidet har også svært ulik betydning eller plass i den enkeltes liv. Som vi skal se i et senere avsnitt, ansees deltidsarbeidet gjennomgående som en sentral virksomhet i norske mødres hverdag.

I arbeidskraftundersøkelsene forutsettes alle personer som er sysselsatt i heltidsarbeid å ha yrkesarbeid som sin hovedsakelige virksomhet. Alle andre intervjupersoner blir spurt om hva de betrakter som sin hovedsakelige virksomhet. Av alle gifte mødre som har yrkesarbeid og av alle som har hjemmearbeid som sin hovedsakelige virksomhet er hhv. bortimot halvparten og en firedel i deltidsjobb i 1999 (figurene 5.16 og 5.18). Tilsvarende tall for enslige mødre er drøyt en tredel og en femdel. Blant hovedsakelig yrkesarbeidende fedre jobber under 5 prosent deltid. Dette avspeiler selvfølgelig også den faktiske arbeidstidsfordelingen i foreldregruppene, med høyest deltidsandel blant gifte mødre og lavest blant fedre (jf. figur 5.11). Men samtidig ser vi at en betydelig andel av mødrene som betrakter seg som hovedsakelig hjemmearbeidende, har en deltidsjobb. Det

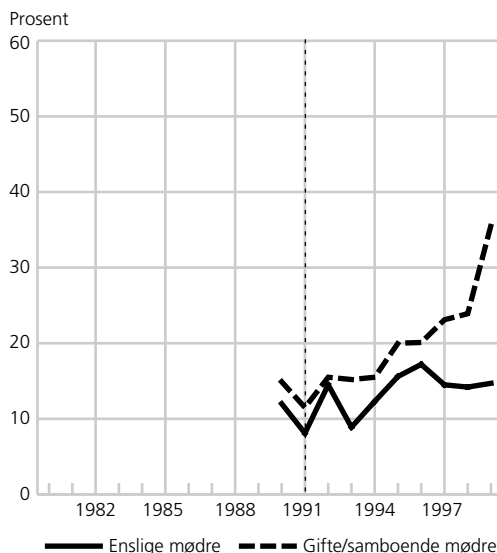
Figur 5.16. Andel deltidsarbeidende¹ av enslige og gifte/samboende mødre og fedre som har yrkesarbeid som hovedsakelig virksomhet. 1990-1999. Prosent

¹ Vanlig/avtalt arbeidstid 1-36 timer pr. uke med unntak av personer med 32-36 timer som oppgir at dette utgjør heltid. Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.7.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.17. Andel deltidsarbeidende¹ av enslige og gifte/samboende mødre² som har utdanning som hovedsakelig virksomhet. 1990-1999. Prosent

¹ Vanlig/avtalt arbeidstid 1-36 timer pr. uke med unntak av personer med 32-36 timer som oppgir at dette utgjør heltid.

² Tall for fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.7.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

gjelder gjennom hele 1990-tallet. Det gjelder hjemmearbeidende gifte mer enn hjemmearbeidende enslige mødre.

I løpet av 1990-årene har vi sett en økende tendens til å kombinere utdanning og deltidsarbeid. Det gjelder også i befolkningen som helhet (NOS Arbeidsmarkedsstatistikk), og særlig blant ungdom (Roalsø 1997, Lyngstad og Øyangen 1999). Blant samtlige mødre som oppgir utdanning som sin hovedsakelige virksomhet, har grovt regnet en av fem hatt deltidsarbeid ved siden av på 1990-tallet. Denne andelen økte til nærmere en av tre i 1999 med størst økning blant gifte mødre (figur 5.17). At slike kombinerte tilpasninger blir vanligere, gjelder altså

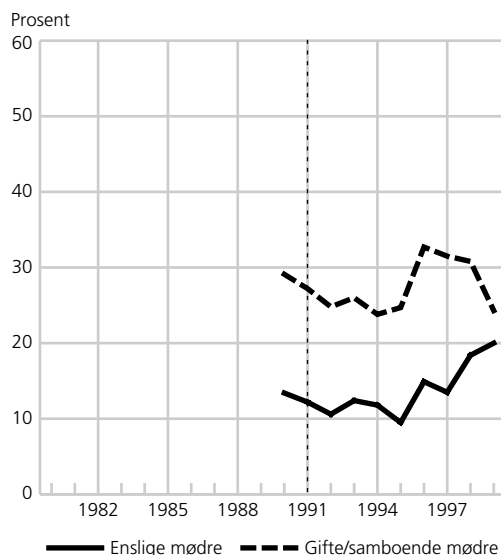
ikke bare blant ungdom, men også blant mødre med omsorg for små barn.

Enslige mødre oftere undersysselsatte

Deltidsarbeidende som aktivt har forsøkt å få lengre arbeidstid, og som kan starte med økt arbeidstid innen en måned, defineres som undersysselsatte i AKU. Vi ser av figurene 5.19 og 5.20 at enslige mødre er gjennomgående oftere undersysselsatte enn de andre foreldregruppene i perioden vi har tall for.

Små tall gjør det vanskelig å spore systematiske endringer i andelen undersysselsatte på 1990-tallet. Likevel tyder tallene på et relativt stort og økende ønske om lengre arbeidstid blant enslige mødre. I

Figur 5.18. Andel deltidsarbeidende¹ av enslige og gifte/samboende mødre² som har hjemmearbeid som hovedsakelig virksomhet. 1990-1999. Prosent

¹ Vanlig/avtalt arbeidstid 1-36 timer pr. uke med unntak av personer med 32-36 timer som oppgir at dette utgjør heltid.

² Tall for fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.7.

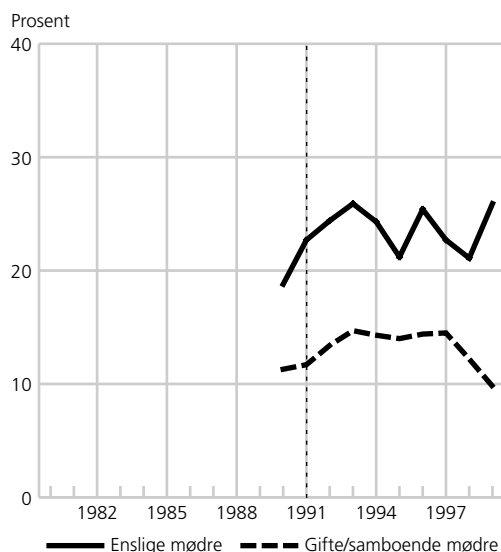
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

1999 var faktisk en av fire deltidsarbeidende alenemødre undersysselsatt mot tilsvarende en av ti gifte mødre (figur 5.19). På grunn av at andelen deltidsysselsatte er lavere blant enslige enn blant gifte mødre, er forskjellen i andelen undersysselsatte mindre når vi beregner i forhold til alle sysselsatte (figur 5.20). Ikke desto mindre er andelen undersysselsatte av alle sysselsatte i 1999 over dobbelt så høy for enslige som for gifte mødre, hhv. 11 og 5 prosent. Blant sysselsatte fedre, uansett sivilstatus, var andelen undersysselsatte under 1 prosent.

Flest arbeidsløse og langtidsledige blant enslige mødre

Til tross for klare svingninger i arbeidsløsheten gjennom 1980- og 1990-årene, først og fremst blant enslige mødre og

Figur 5.19. Undersysselsatte. Enslige og gifte/samboende mødre¹. 1990-1999. I prosent av deltidsysselsatte

¹ Tall for fedre presenteres ikke p.g.a. for få observasjoner.

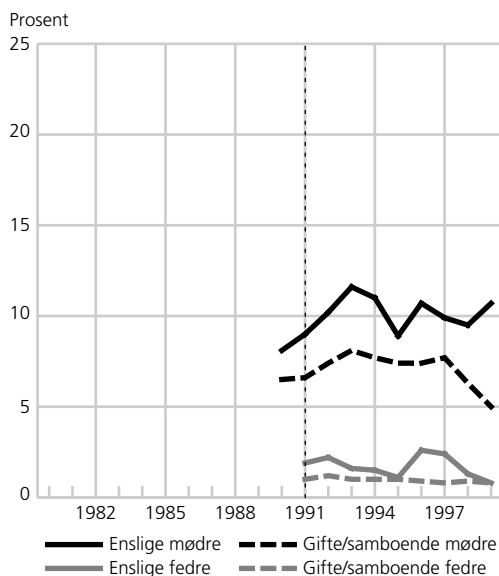
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

fedre, har andelen arbeidsløse så godt som hele tiden ligget betydelig høyere for enslige mødre og fedre enn for gifte. Og til tross for at arbeidsløsheten generelt har vært høyere for menn enn for kvinner gjennom mesteparten av 1990-tallet (jf. figur 2.1), har mødre hatt gjennomgående høyere arbeidsløshet enn fedre gjennom hele analyseperioden. Det gjelder enslige mødre i forhold til enslige fedre og gifte mødre i forhold til gifte fedre (figur 5.7).

Nærmere beskrivelser av mødres og fedres status som arbeidsledige, for eksempel deres hovedsakelige virksomhet i perioden som arbeidsløse og arbeidsløshetsperiodens varighet er forbundet med usikkerhet pga. få observasjoner. Av den grunn presenteres ikke tall for enslige fedre, og tallene i vedleggstabell 5.1.9 og figur 5.21 må tolkes med forsiktighet. Det

Figur 5.20. Undersysselsatte. Enslige og gifte/samboende mødre og fedre. 1990-1999. I prosent av alle sysselsatte

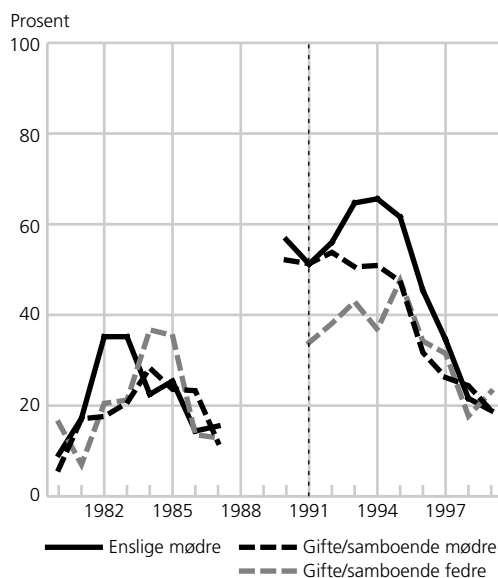
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

er likevel grunn til å peke på høyere langtidsledighet på mesteparten av 1990-tallet i forhold til 1980-tallet i alle grupper (enslige og gifte mødre og gifte fedre). Samtidig ser vi en klar nedgang i langtidsledigheten mot slutten av perioden. På 1990-tallet har nivået gjennomgående vært høyest blant enslige mødre.

Et flertall av de arbeidsledige oppgir rollen som arbeidsløs og arbeidssøker som sin hovedsakelige virksomhet. Det gjelder både mødre og fedre (vedleggstabell 5.1.8). Blant arbeidsledige mødre, både gifte og enslige, er det imidlertid en betydelig andel (en drøy firedel) som betrakter seg som hovedsakelig hjemmearbeidende; gifte noe oftere enn enslige. Under en av ti arbeidsledige mødre er under utdanning og ser på skolegang som sin hovedvirksomhet. Det gjelder imidlertid enslige langt oftere enn gifte. I 1999

Figur 5.21. Andel langtidsledige (27 uker og over) i prosent av alle arbeidsledige gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre¹. 1980-1999

¹ Tall for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.9.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

oppgav 17 prosent av arbeidsledige enslige mødre utdanning som sin hovedsakelige virksomhet mot 3 prosent av arbeidsledige gifte mødre. Samtidig som vi har sett en økt tendens til å kombinere yrkesarbeid og utdanning, særlig blant gifte mødre (jf. figur 5.17), tyder tallene på at alenemødre i utdanning har større problemer med å finne en passende (del-tids-) jobb ved siden av studiene enn gifte mødre og fedre.

Rollen som hjemmearbeidende mor stadig på vikende front. Det gjelder i særlig grad for enslige mødre

Ikke overraskende viser statistikken at mødre i økende grad ser på seg selv som hovedsakelig yrkesaktive (vedleggstabell 5.1.5). Dette er i tråd med den økte sysselsettingen (figur 5.6). Sammenligner

vi andelen hovedsakelig yrkesaktive med den totale sysselsettingsprosenten, finner vi at de aller fleste sysselsatte har yrkesarbeidet som sin hovedvirksomhet. Det gjelder naturlig nok i særlig grad fedrene, som stort sett er heltidssysselsatte, men også begge mødregruppene, hvor andelen som har yrkesarbeid som hovedvirksomhet ligger mellom 5 og 10 prosentpoeng under andelen som er sysselsatt (vedleggstabell 5.1.5). Herav kan vi slutte at de aller fleste sysselsatte, og et økende antall deltidssysselsatte mødre, ser på seg selv som yrkesaktive først og fremst.

Andelen hovedsakelig hjemmearbeidende er lavere for enslige enn for gifte mødre. I tråd med mødrenes stadig sterkere identifisering med yrkesrollen er imidlertid rollen som hjemmearbeidende på vikende front i begge mødregruppene. Blant gifte mødre har andelen som oppgir hjemmearbeid som sin viktigste virksomhet blitt redusert fra 26 til 15 prosent på 1990-tallet, mens andelen hovedsakelig hjemmearbeidende blant enslige mødre har sunket fra 22 til 9 prosent.

Mens økt sysselsetting og økt arbeidstid er hovedgrunnen til at gifte mødre i stadig mindre grad identifiserer seg med husmorrollen, er skolegang en viktig grunn i tillegg til sysselsettingsøkningen for enslige mødre. Utdanning utgjør en langt større del av hverdagen for enslige mødre enn for så vel gifte/samboende mødre som fedre. Andelen med utdanning som hovedvirksomhet har imidlertid økt på 1990-tallet i alle grupper mødre og fedre. I 1999 utgjorde den 17 prosent blant alenemødre og mellom 2 og 5 prosent blant fedre og gifte mødre.

Nesten halvparten av ikke sysselsatte enslige mødre oppgir utdanning som sin hovedsakelige virksomhet

Arbeidsløse og personer utenfor arbeidsstyrken betegnes som ikke sysselsatte personer i arbeidsmarkedsstatistikken. Vi så av figurene 5.1-5.4 at til tross for perioder med høy arbeidsløshet, har andelen ikke sysselsatte mødre og enslige fedre blitt redusert i løpet av de siste 20 årene. Det skyldes bl.a. at mødre i mindre grad enn før står utenfor arbeidsstyrken. Blant gifte/samboende fedre har andelen ikke sysselsatte økt noe.

Parallelt med mødres generelt økende identifisering med yrkesrollen, finner vi også blant ikke yrkesaktive og ikke sysselsatte mødre en nedgang i andelen som betrakter seg hovedsakelig som hjemmearbeidende. Av vedleggstabell 5.1.10 ser vi at arbeid i hjemmet er en stadig mindre viktig grunn til ikke å være sysselsatt blant både enslige og gifte mødre. I 1990 oppgav 71 prosent av de ikke sysselsatte gifte mødrene hjemmearbeid som sin hovedsakelige virksomhet, mot 58 prosent i 1999. Tilsvarende andeler var hhv. 46 og 23 prosent blant enslige mødre. Samtidig er det en relativt stabil andel (riktignok i samsvar med konjunktorene noe høyere på midten enn tidlig og sent i tiåret) i begge mødregruppene på rundt 20 prosent som oppgir arbeidsløshet og ufrivillig permisjon fra jobben som bakgrunn for ikke å være sysselsatt. I 1999 utgjorde denne andelen 14 prosent av de ikke sysselsatte gifte og 17 prosent av de enslige mødrene. En stadig større andel av de ikke sysselsatte mødrene er i utdanning og ser på utdanning som sin hovedvirksomhet. I særlig grad gjelder det enslige mødre. I 1999 oppgav 45 prosent av de ikke sysselsatte enslige mødrene at de hadde utdanning som hovedaktivitet mot 17 prosent av de gifte.

Flertallet av de ikke sysselsatte gifte fedrene er arbeidsledige eller ufrivillig permittert. Denne andelen har sunket etter midten av 1990-tallet, da grunn til ikke å være i jobb i økende grad ble oppgitt å være utdanning eller annen virksomhet. Interessant i forbindelse med innføring av kontantstøtte i 1998/99 er det faktum at andelen ikke sysselsatte gifte fedre som oppgir hjemmearbeid som sin hovedsakelige virksomhet, økte fra 2 til 5 prosent fra 1997 til 1999 (vedleggstabell 5.1.10). Økningen er imidlertid ikke helt statistisk sikker.

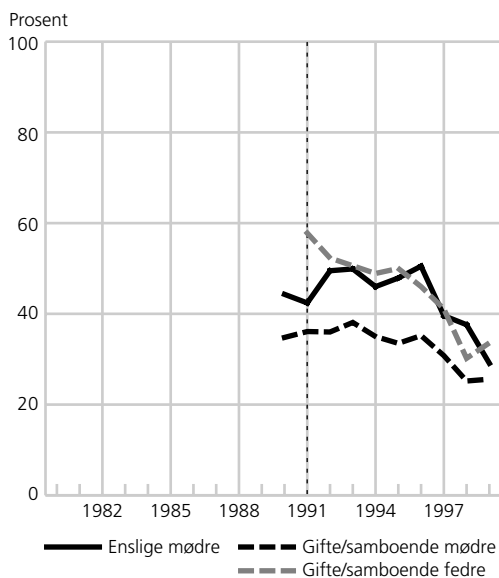
En tredel av foreldre utenfor arbeidsstyrken ønsker jobb

Statistikken viser et utbredt ønske om jobb også blant mødre og fedre som ikke er aktivt arbeidssøkende. Andelen som

ønsker arbeid av alle mødre og fedre utenfor arbeidsstyrken, dvs. av dem som verken er sysselsatte eller aktivt arbeidssøkende, har riktignok sunket i løpet av 1990-tallet. Men i 1999 gjaldt det fortsatt knapt en tredel: 29 prosent av enslige mødre, 26 prosent av gifte mødre og 34 prosent av gifte fedre (figur 5.22).

Blant mødre er det særlig alenemødrene som opplever yrkespassivitet som uønsket. Imidlertid ble andelen enslige mødre utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid betydelig redusert fra 1998 til 1999 (fra 38 til 29 prosent). Dette må sees i sammenheng med økt yrkesaktivitet og sysselsetting blant enslige mødre fra 1998 til 1999 (figurene 5.5 og 5.6), og tyder på at tidligere yrkespassive alenemødre har omsatt ønske til handling og gått ut i jobb.

Figur 5.22. Andel gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre¹ utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. 1990-1999. Prosent

¹ Tall for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.1.11.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Personlige og familiemessige grunner til at mødre ikke søker jobb. Utdanning viktig grunn for enslige mødre

Blant det synkende antallet mødre utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid, men som ikke søker, oppgir en økende andel personlige og familiemessige grunner til ikke å søke. Denne andelen utgjorde hhv. 44 og 48 prosent av de aktuelle gifte og enslige mødrene i 1999 (vedleggstabell 5.1.12). Denne økningen synes rimelig idet de mødrene som har gått over i arbeidsstyrken i perioden, sannsynligvis har hatt bedre muligheter til, eller sterkere orientering mot, å kombinere det hjemlige omsorgsansvaret med lønnet arbeid enn dem som fortsatt står utenfor arbeidsstyrken. Dagens "restgruppe", mødre utenfor arbeidsstyrken, må følgelig antas i økende grad å bestå av kvinner som prioriterer omsorgsrollen framfor yrkesrollen. I "restgruppen" vil det dessuten sannsynligvis være et økende innslag av kvinner som ikke søker

arbeid pga. personlige eller helsemessige grunner.

Samtidig oppgis skolegang stadig oftere som grunn til ikke å søke arbeid. Det gjelder i særlig grad enslige mødre, 39 prosent av de aktuelle enslige mødrene mot 17 prosent av de gifte i 1999. Det kan tyde på at en stor andel yrkespassive enslige mødre kvier seg for å søke arbeid eller er utestengt fra arbeidsmarkedet pga. manglende utdanning. Samtidig kan tallene tyde på en utbredt opplevelse av skolegang som et nødvendig onde eller klart andrevalg i forhold til selvforsørgelse gjennom lønnet arbeid. Med bakgrunn i at eneforsørgere gjennomgående har en mer utsatt posisjon på arbeidsmarkedet enn gifte foreldre, kan det riktignok synes fornuftig at mange eneforsørgere tar utdanning til tross for et ønske om jobb i stedet. Men hvis skolegang (med stønad til livsopphold fra folketrygden) først og fremst fungerer som en nødløsning i mangel av jobbtillbud, kan det like gjerne være snakk om skjult arbeidsløshet. Spørsmålet er da om utestenging fra arbeidsmarkedet er grunnet i mangel på kompetanse eller andre former for utestenging. Den første formen bekjempes best gjennom skolegang blant eneforsørgere, mens den andre formen først og fremst stiller krav til arbeidsgivere og velferdsapparat om ikke-diskriminering og tilrettelegging.

5.2. Utvikling for enslige mødre og gifte/samboende mødre og fedre i grupper etter yngste barns alder

- Forskjellen i yrkesdeltaking mellom gifte og enslige mødre er størst blant dem som har yngste barn under tre år. I løpet av de siste 20 årene har andelen yrkesaktive i denne gruppen økt kraftig

blant gifte mødre og blitt redusert blant enslige.

- Andelen som jobber heltid varierer mer med yngste barns alder blant enslige enn blant gifte mødre. Det er lite variasjon i arbeidstid blant gifte fedre med barn i ulik alder.
- Mens arbeidsmarkedstilknytningen blant enslige mødre generelt har variert mer i takt med konjunkturforholdene på arbeidsmarkedet enn med endrede stønadsregler, framtrer arbeidsmarkedsvirkninger av endret regelverk tydeligere når vi ser på enslige mødre med barn i ulike aldersgrupper.

Økt yrkesdeltaking blant gifte mødre med barn i alle aldre og alenemødre med barn over to år. Nedgang blant alenemødre med barn 0-2 år

Blant gifte og samboende mødre har mødre med førskolebarn (0-6 år) gjennomgått de største endringene på arbeidsmarkedet i løpet av de siste 20 årene. Utviklingen har vært ganske lik for mødre med yngste barn 0-2 år og mødre med yngste barn 3-6 år. I den første gruppen økte yrkesaktiviteten fra 47 til 75 prosent i perioden. I den andre gruppen var økningen fra 57 til 83 prosent. Den største økningen kom på 1980-tallet. Utviklingen fortsatte på 1990-tallet, men med noe redusert tempo. Det siste er for øvrig et bilde som er felles for gifte mødre med barn i alle aldersgrupper (figur 5.23).

Mødres yrkesdeltaking øker med yngste barns alder. Høyest yrkesaktivitet har gifte mødre med barn 11-15 år med en yrkesprosent på 91 i 1999. På samme måte som for gifte mødre øker yrkesdeltakingen blant enslige mødre med yngste barns alder. Men forskjellen mellom gruppene er betydelig større blant enslige

enn blant gifte. Blant alenemødre har de med yngste barn 3-6 år hatt den mest markerte positive utvikling i perioden som helhet. Blant dem med barn 0-2 år har andelen yrkesaktive faktisk blitt redusert i perioden (figur 5.24). Blant gifte fedre med barn 10 år og yngre har det vært en viss nedgang i yrkesprosenten for perioden som helhet, mens nivået til fedre med yngste barn 11-15 år har endret seg lite (jf. vedleggstabell 5.2.1).

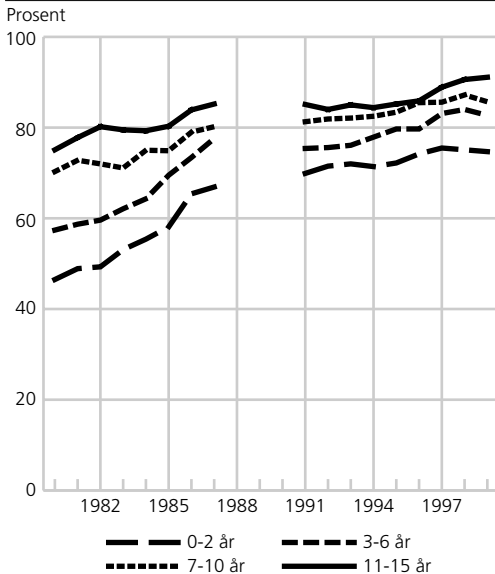
Endringer i regler for økonomiske overføringer har hatt ulik betydning for gifte og enslige mødre med barn i ulike aldersgrupper

I de aller fleste analyserte mødre- og fedregruppene ser vi visse tendenser til nedgang eller stagnasjon i sysselsetningsutviklingen i lavkonjunkturårene tidlig på 1980- og 1990-tallet og en mer positiv tendens i økonomiske oppgangsår (figu-

rene 5.25 og 5.26). Den markerte nedgangen for enslige mødre fra 1987 til 1993/94 gjaldt uansett yngste barns alder. Blant enslige mødre med barn 0-2 år er imidlertid sysselsetningsnivået gjennomgående lavt i hele perioden. Det er i denne livsfasen forskjellen mellom enslige og gifte mødre er størst i dag. Fra en tilnærmet lik sysselsetningsprosent i livsfasen med barn under tre år på 40-45 prosent i 1980 har prosenten økt til 73 blant gifte mødre og sunket til 34 prosent blant enslige mødre i 1999. I løpet av det siste året, fra 1998 til 1999, sank sysselsettingen for alenemødre med yngste barn 0-2 år mer markert enn noen gang tidligere på 1990-tallet.

Den sterke nedgangen for alenemødre med barn i denne aldersgruppen må antas å ha sammenheng dels med endringer i overgangsstønadene, dels med

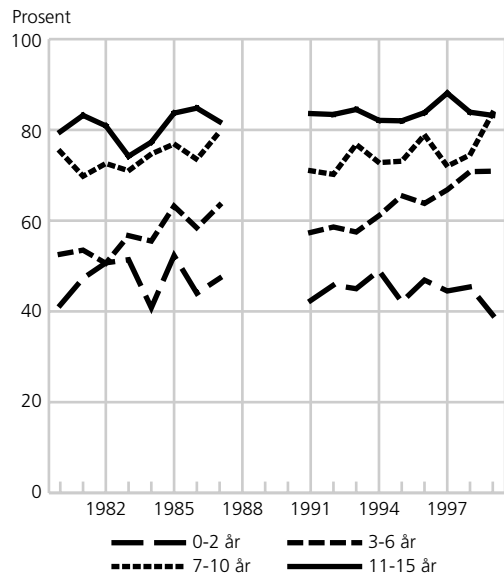
Figur 5.23. Andel i arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.24. Andel i arbeidsstyrken. Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.1.

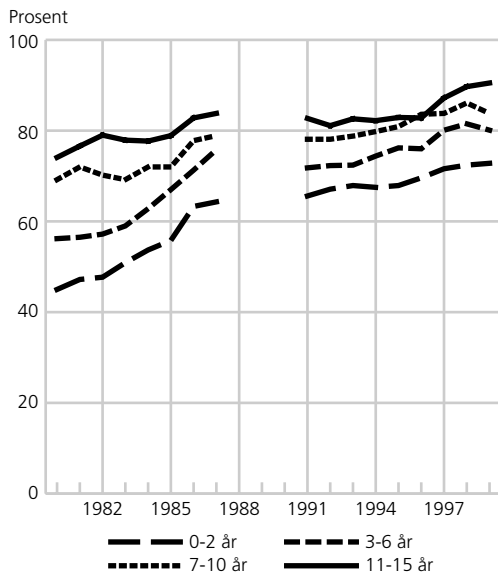
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

innføring av kontantstøtten. Regelendringene i overgangsstøtten i 1998 innebar en sterk innstramning av stønadsrettighetene til mødre med barn over tre år, men samtidig betydde økte stønadssatser en bedre stønadsordning for alenemødre med helt små barn. Hvor stor betydning endringer i overgangsstøtten har hatt i forhold til innføring av kontantstøtten når det gjelder sysselsetting blant enslige mødre med barn under tre år, er vanskelig å si. Her vil utviklingen sannsynligvis være et resultat av samspill eller sammenfallende effekter av endringer i de ulike stønadsordningene. Når vi vet at forholdene for enslige mødre på arbeidsmarkedet var overveiende gode dette året (sysselsettingen økte samlet for enslige mødre med over 3 prosentpoeng, figur 5.6, jf. også vedleggstabell 5.1.1), synes det rimelig å relatere nedgangen i de yngste aldersgruppene i større grad til

endringer i velferdsordningene enn til økonomiske forhold i arbeidsmarkedet. Den ulike utviklingen blant alenemødre med barn i forskjellig alder må delvis antas å være en avspeiling av at alenemødre med små barn har fått bedre økonomiske alternativer til å være i jobb, mens de med eldre barn har fått redusert tilgang til alternativ inntekt. Det siste framtrer særlig tydelig blant enslige mødre med barn 7-10 år, hvor sysselsettingsprosenten økte med over 10 prosentpoeng, til et nivå langt høyere enn tidligere i analyseperioden (figur 5.26).

Noe overraskende er det imidlertid at sysselsettingsvirkningene av kontantstøtten framtrer såpass lite entydige blant de gifte småbarnsmødrene. I den grad vi ser noen sysselsettingsnedgang blant gifte mødre det siste året, er det blant dem med noe eldre barn. Disse inngår som

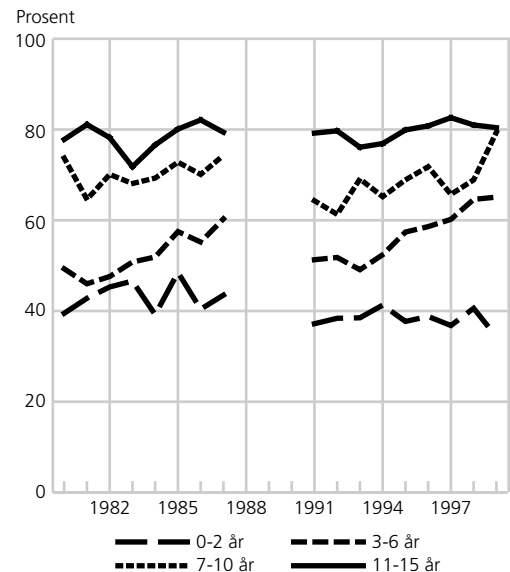
Figur 5.25. Andel sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.26. Andel sysselsatte enslige med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

kjent ikke i målgruppen for kontantstøtten. Andelen gifte mødre med yngste barn 0-2 år som faktisk er i *arbeid*, har imidlertid blitt redusert det siste året, dvs. at fraværet har økt (figur 5.29, jf. også vedleggstabell 5.2.1). Vi finner en tilsvarende utvikling blant alenemødre med barn i samme aldersgruppe, men blant alenemødrene har fraværøkingen kommet i tillegg til nedgang i sysselsettingen. Samlet tyder sysselsettings- og fraværutviklingen på at gifte mødres respons på kontantstøtten først og fremst er økt permisjonsbruk, mens enslige mødre, i tillegg til økt permisjonsbruk, i økende grad har sluttet i eller utsatt å ta jobb i denne livsfasen. Blant gifte fedre med barn under tre år har sysselsettingen det siste året vært tilnærmet konstant. Det gjelder også fedre til barn i eldre aldersgrupper.

Som beskrevet innledningsvis er det en tredje type endring i de økonomiske overføringsordningene som antas å ha påvirket sysselsettingsutviklingen blant enslige forsørgere i løpet av analyseperioden, nemlig endringene i avkortingsreglene mot arbeidsinntekt i overgangsstonaden i 1990 (jf. kapittel 2.2). Intensjonen bak regelendringen var å oppmuntre til økt yrkesdeltaking i form av deltidsarbeid blant eneforsørgere med rett til overgangsstonad (dvs. eneforsørgere med barn 10 år og yngre). Statistikken tyder på en viss samlet sysselsettingsøkning i årene etter regelendringen i de aktuelle gruppene (1991-1996, figur 5.26). Etter en arbeidsløshetstopp i 1992/93 økte sysselsettingen betydelig, særlig blant enslige mødre med barn 3-10 år. Det gjaldt imidlertid ikke enslige mødre med barn under tre år. Heller ikke blant enslige mødre uten rett til overgangsstonad (mødre med yngste barn 11-15 år) skjedde det store endringer i perioden,

noe som for øvrig synes rimelig i og med at de ikke ble berørt av endringene i overgangsstonaden.

De gruppene alenemødre som hadde størst sysselsettingsøkning i første halvdel av 1990-årene hadde imidlertid også den klareste sysselsettingsnedgangen i årene forut for regelendringen, dvs. etter 1987. Det kan tyde på en særlig konjunkturfølsomhet i disse gruppene. Hvis det er tilfellet, kan sysselsettingsutviklingen etter 1990 blant alenemødre med barn 3-10 år like gjerne være en avspeiling av konjunkturførholdene som en respons på endrede regler for alternativ forsørgelse.

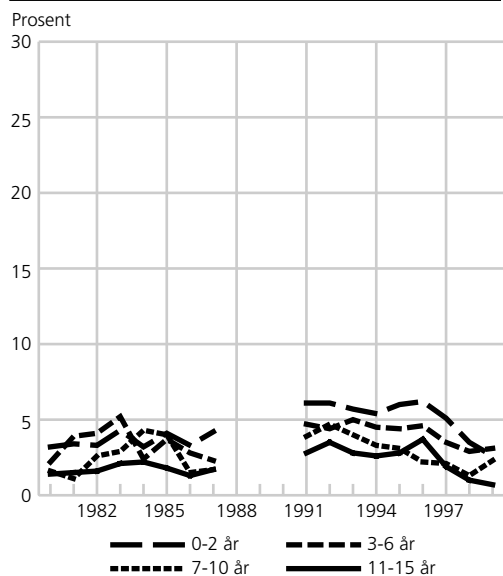
En annen grunn til å være forsiktig med å tolke de observerte sysselsettingsendringene som en direkte følge av endringer i trygdereglene, er at arbeidstidsutviklingen blant enslige mødre er lite i samsvar med en slik tolkning. Statistikken viser ingen entydig utvikling i andelen alenemødre som jobber heltid eller deltid i årene før og etter 1990 (vedleggstabell 5.2.1). Riktignok har sysselsettingsøkningen blant alenemødre med barn 3-10 år først og fremst kommet i form av deltidsarbeid, med dette skjedde for gruppen 3-6 år flere år etter at nye avkortingsregler ble innført (etter 1993). Blant enslige mødre med barn 0-2 år har sysselsettingsnedgangen i analyseperioden som helhet og på 1990-tallet vært jevnt fordelt på heltid og deltid. Det samme gjelder grovt sett aldersgruppen 11-15 år. Blant gifte mødre har sysselsettingsøkningen i perioden kommet i form av heltidsarbeid i alle grupper (vedleggstabell 5.2.1).

Arbeidsløshet er en av flere grunner til sysselsettingsnedgangen på slutten av 1990-tallet blant alenemødre med de minste barna

Enslige mødre har betydelig høyere arbeidsløshet enn gifte/samboende mødre og fedre gjennom hele analyseperioden (jf. kapittel 5.1). Blant gifte mødre er det grovt sett slik at arbeidsløsheten reduseres med økt alder på yngste barn (figur 5.27). Blant enslige mødre er bildet noe mindre systematisk (figur 5.28). Det siste kan dels skyldes at figurene er basert på relativt få observasjoner. Enslige mødre med barn i førskolealder har hatt en betydelig arbeidsløshet på 1990-tallet. Observasjonene er imidlertid for få til at vi kan relatere ledighetsutviklingen i de enkelte gruppene til konjunktur- eller stønadsendringer. Det kan imidlertid være grunn til å merke seg at nedgangen

i sysselsettingen blant enslige mødre med barn 0-2 år i 1998-1999 ble ledsaget av en viss økning i arbeidsløsheten. Denne perioden kjennetegnes ellers av stabil eller redusert arbeidsløshet i de fleste andre mødregruppene, også blant gifte mødre med barn 0-2 år. Vi kan derfor ikke med sikkerhet si at sysselsettingsnedgangen blant enslige mødre med helt små barn utelukkende har sammenheng med nye og bedre overføringsordninger. Mangel på høvelig arbeid kan også være en grunn. At kontantstøtten og økte overgangsstønadssatser har bidratt til større kresenhet mht. å ta de jobber som tilbys, kan muligens være et tilleggsmoment. På den annen side ser vi ingen tendens til økt arbeidsløshet blant de grupper enslige mødre som fikk innskrenket eller mistet rett til overgangsstønad i 1998, nemlig de med yngste barn 3-10 år.

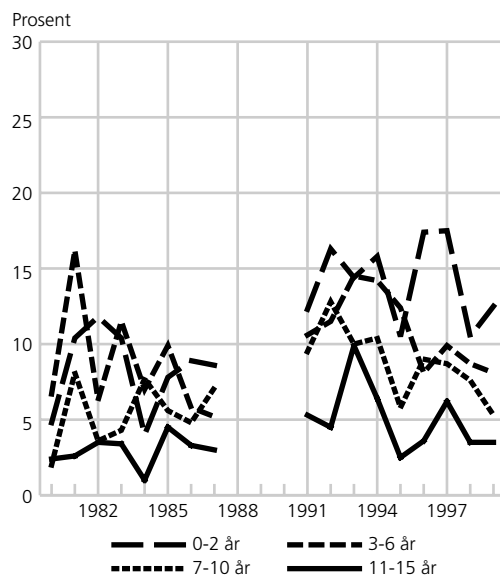
Figur 5.27. Andel arbeidsledige gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.28. Andel arbeidsledige enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

I 1999 utgjorde de arbeidsledige ca. 3 prosent av arbeidsstyrken for gifte mødre med yngste barn 0-2 år. Bortsett fra noe høyere ledighet i lavkonjunkturperiodene, er dette omtrent samme nivå som tidlig på 1980-tallet. Utviklingen er temmelig lik for gifte/samboende mødre med eldre barn, bare på lavere nivå (figur 5.27). Små tall gir en viss usikkerhet med hensyn til å tolke endringer fra år til år i figur 5.28. Figuren viser imidlertid med rimelig sikkerhet at ledigheten var høyere på 1990-tallet enn på 1980-tallet for enslige mødre med barn i alle aldre. Ser vi på enslige mødre med yngste barn 0-2 år var ledighetsprosenten i 1999 13 prosent mot 5 prosent i 1980. Lavest arbeidsledighet har gifte/ samboende fedre. Også her finner vi et noe høyere nivå blant dem med de yngste barna (vedleggstabell 5.2.2).

Annenhver gifte mor og fire av ti enslige mødre med barn i kontantstøttealder er midlertidig fraværende fra jobb

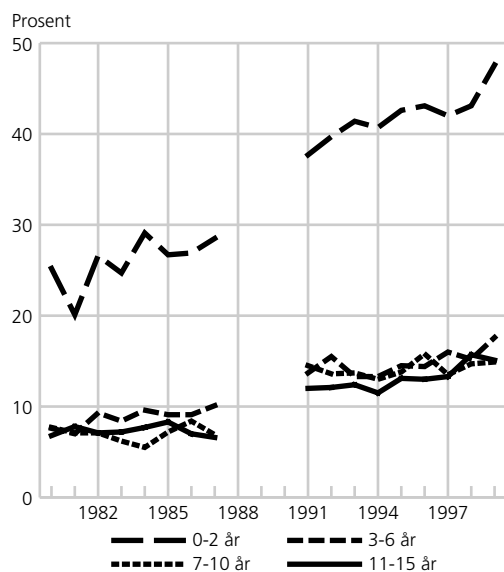
Av vedleggstabell 5.2.1 ser vi at permisjoner og annet midlertidig fravær er en langt viktigere grunn til ikke å være i arbeid enn arbeidsløshet for gifte mødre. Det gjelder i hele perioden og i alle grupper. Blant enslige mødre har til tider arbeidsløshet vært en viktigere grunn til ikke å være i arbeid enn permisjoner og annet midlertidig fravær. Det gjelder først og fremst enslige mødre med yngste barn 3-10 år i lavkonjunkturperioder.

Av alle mødre som ikke er i arbeid har likevel den største andelen stått utenfor arbeidsstyrken. Dette gjelder stort sett alle mødregrupper gjennom det meste av 20-årsperioden. I løpet av siste halvdel av 1990-tallet har bildet endret seg noe, idet andelen utenfor arbeidsstyrken har blitt betydelig redusert i de fleste gruppene

samtidig med et generelt høyt midlertidig fraværsliv. I 1999 var permisjon og annet midlertidig fravær en langt viktigere grunn til ikke å være i arbeid for gifte mødre med barn 0-2 år enn ikke-yrkesaktivitet (dvs. ikke tilhørende arbeidsstyrken). For de øvrige gifte mødrene og for enslige mødre med yngste barn over seks år var andelen som var ikke-yrkesaktive og midlertidig fraværende ganske like. Blant enslige mødre med barn under skolealder er det imidlertid fortsatt slik at det store flertall av dem som ikke er i arbeid, er utenfor arbeidsstyrken. Således er bakgrunnen for den relativt lave andelen i faktisk arbeid blant så vel gifte som enslige mødre med helt små barn forskjellig. For de gifte mødrenes del har det først og fremst sammenheng med høyt fravær bl.a. på grunn av permisjoner mens det for de enslige mødrenes del har sammenheng med at de i langt større grad er uten jobb og står utenfor arbeidsstyrken.

Grunnen til det høyere midlertidige fraværet blant gifte mødre i forhold til alenemødre er likevel ikke, slik man kan tro ut fra diskusjonen ovenfor, utelukkende at gifte mødre oftere er yrkesaktive enn alenemødre. Av figurene 5.29 og 5.30 ser vi at forskjellen i midlertidig fravær mellom mødregruppene fortsatt eksisterer når vi sammenligner *sysselsatte* mødre. Det gjelder imidlertid bare gifte og enslige mødre med yngste barn 0-2 år. Blant sysselsatte gifte mødre med yngste barn 0-2 år har fraværslivået ligget omtrent 10 prosentpoeng over nivået til alenemødre gjennom mesteparten av 1990-årene. Tallene i figurene 5.29 og 5.30 gir dermed grunnlag for å stille spørsmålsteget ved antagelsen om at det høyere fraværslivået blant gifte mødre først og fremst har sin bakgrunn i at gifte mødre oftere har helt små barn (jf.

Figur 5.29. Midlertidig fraværende¹ av alle sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

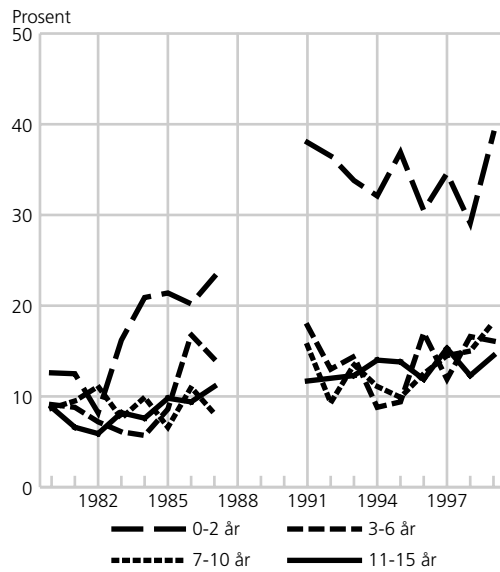

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.30. Midlertidig fraværende¹ av alle sysselsatte enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

kapittel 5.1). Vi har ikke mulighet til å gå nærmere inn på denne problemstillingen her. En av flere grunner til høyere fravær blant gifte mødre kan selvfølgelig også være det faktum at gifte foreldre har flere barn i gjennomsnitt enn enslige (Dahl 1993).

Det siste året, etter innføring av kontantstøtten for 1- og 2-åringer, har det vært en sterk økning i fraværet blant både sysselsatte enslige og gifte mødre. I 1999 var 48 prosent av sysselsatte gifte og 39 prosent av sysselsatte enslige mødre med barn 0-2 år midlertidig fraværende fra jobb. Det tilsvarer hhv. 35 og 13 prosent av alle mødre i hver gruppe. Vi kan imidlertid ikke presentere en nærmere analyse av årsaken til fraværet pga. statistisk usikkerhet som følge av få observasjoner.

Statistikken viser liten eller ingen forskjell i fraværet mellom grupper av sysselsatte mødre med yngste barn mellom 3 og 15 år. Det gjelder både gifte og enslige mødre. I denne aldersgruppen er fraværnivået på noenlunde samme nivå blant gifte og enslige mødre, grovt regnet 15-20 prosent av de sysselsatte og 10-15 prosent av alle. Sysselsatte gifte fedre har et gjennomsnittlig fravær på 10-15 prosent med lite variasjon etter yngste barns alder (vedleggstabell 5.2.3). Dette tilsvarer ca. 10 prosent av alle fedre. Så langt tyder ikke statistikken på endring i fraværet blant småbarnsfedre av betydning i forbindelse med innføring av kontantstøtten. En liten økning på 1990-tallet i andelen gifte/samboende fedre totalt som oppgir svangerskaps- og omsorgspermisjon som fraværsgrunn (vedleggstabell

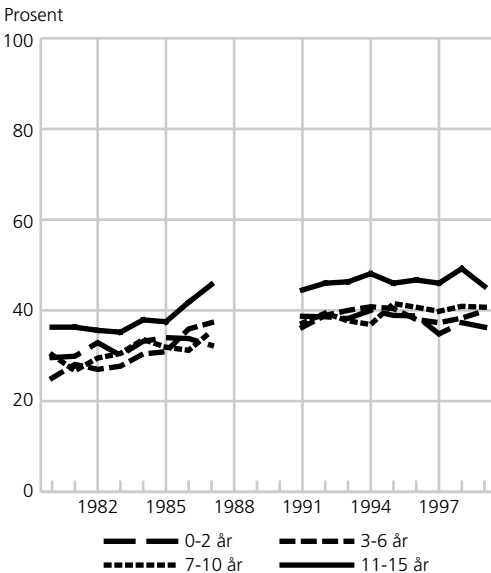
5.1.3) kan nok tyde på at slike permisjoner er en medvirkende årsak til en viss økning i fraværet blant gifte fedre med barn 0-2 år etter 1993 (jf. kapittel 5.1). Utviklingen i fraværet blant disse fedrene skiller seg imidlertid lite fra de øvrige gifte fedrene (vedleggstabell 5.2.3).

Økt heltid blant gifte mødre med barn i alle aldre og blant alenemødre med store barn. Nedgang i heltid blant alenemødre med barn 10 år og yngre

Blant de sysselsatte gifte mødrene er det først og fremst de med de eldste barna (11-15 år) som jobber heltid. Heltidsandelen har imidlertid økt for gifte mødre med barn i alle aldersgrupper, mest på 1980-tallet og betydelig mindre på 1990-tallet. I 1999 jobbet mellom 36 og 45

prosent av de gifte mødrene som var i arbeid på intervjuetidspunktet heltid; en økende andel med økende alder på yngste barn (figur 5.31). Blant alenemødre med barn 10 år og yngre har heltidsandelen sunket i løpet av 20-årsperioden, spesielt siden slutten av 1980-tallet, og mest blant alenemødre med yngste barn 3-6 år. I denne gruppen sank heltidsandelen med 10 prosentpoeng fra 1980 til 40 prosent i 1999. Samtidig har det vært en tilsvarende stor økning i heltidsandelen blant alenemødre med barn 11-15 år, til 62 prosent i 1999. Dette tross for at også denne gruppen hadde en nedgang i heltid etter slutten av 1980-tallet. I 1999 jobbet mellom 40 og 62 prosent av alenemødrene heltid. Andelen varierer mer, men samtidig mindre

Figur 5.31. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid¹ 35 timer og over av personer i arbeid). Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

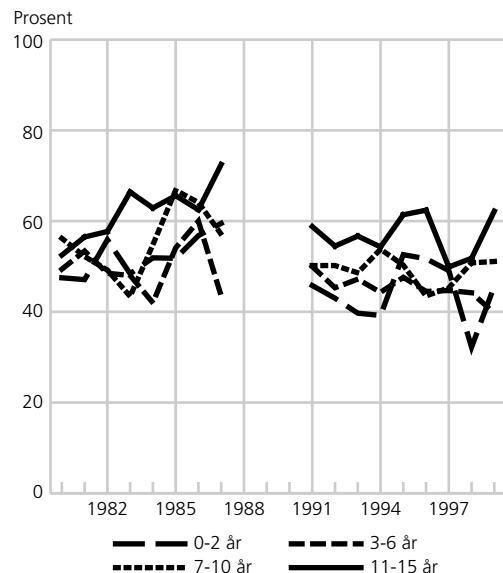

¹ Midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.5.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.32. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid¹ 35 timer og over av personer i arbeid). Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

¹ Midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.5.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

systematisk, med yngste barns alder blant alenemødre enn blant gifte og samboende (figur 5.32). Mens det blant de gifte mødrene var dem med de minste barna som hadde lavest heltidsandel i 1999, gjaldt tilsvarende blant alenemødrene dem med yngste barn 3-6 år. I aldersgruppen 3-6 år var faktisk heltidsandelen den samme for enslige og gifte mødre. I de øvrige aldersgruppene var heltidsandelen betydelig høyere for enslige enn for gifte mødre. Blant gifte fedre varierer heltidsandelen lite med yngste barns alder. Men felles for dem alle er en nedgang i heltidsandelen med drøyt 10 prosentpoeng i løpet av 1980- og 1990-tallet (vedleggstabell 5.2.5).

For gifte mødre har økt heltid kommet parallelt med nedgang i andelen som jobber kort deltid, mens andelen som jobber lang deltid, har vært temmelig stabil. Det gjelder i alle grupper etter alderen på yngste barn (vedleggstabell 5.2.5). I 1999 jobbet mellom to og tre av ti av de gifte mødrene som var i arbeid, kort deltid, med en synkende andel med økende alder på yngste barn. Drøyt en tredel jobbet lang deltid, uansett alder på yngste barn. Andelen som jobbet kort deltid er gjennomgående lavere for enslige enn for gifte mødre, og utviklingen i perioden har vært mindre entydig enn for gifte mødre. I 1999 jobbet mellom 14 og 22 prosent av alenemødrene som er i arbeid kort deltid, høyest andel blant dem med de yngste barna. Nivået er lite forandret siden 1980, da andelen med kort deltid varierte tilsvarende fra 16 til 24 prosent (vedleggstabell 5.2.5). Andelen med lang deltid har imidlertid økt blant alenemødre med barn 10 år og yngre. Dette har stort sett skjedd på bekostning av heltid.

Endrede trygde- og overføringsregler har hatt liten virkning på arbeidstidsutviklingen for mødre med barn i aktuelle aldersgrupper

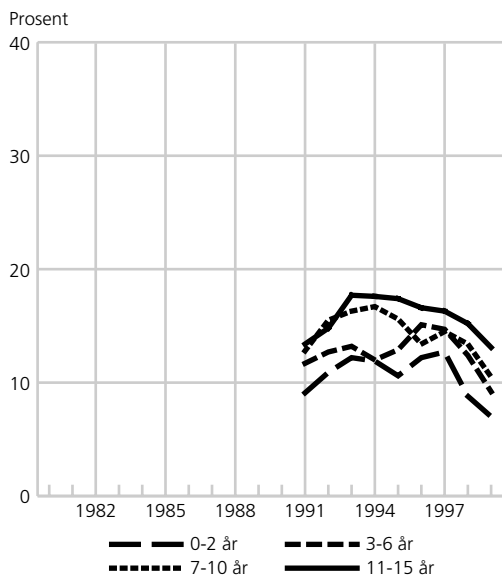
Vi har sett (figur 5.26) at sysselsettingen stagnerte eller sank i perioden 1987-1993 for enslige mødre med barn i alle aldersgrupper. Sammenholdt med arbeidstidsutviklingen i samme periode tyder dette på liten eller ingen effekt av endrede avkortingsregler for overgangsstønad i 1990 i form av økt deltidssysselsetting. I perioden 1987-1993 finner vi riktignok en økning i samlet deltidandel blant alenemødre med yngste barn 0-2 år og med yngste barn 7-10 år. I disse gruppene synes imidlertid deltidøkningen først og fremst å avspeile en overgang fra heltid til deltid blant dem som allerede var i jobb. Det er således lite som tyder på at bedre muligheter til å kombinere deltidarbeid med stønad trakk nye grupper ut på arbeidsmarkedet. Samtidig fikk alenemødre med barn i den mellomliggende aldersgruppen redusert deltidandel, og alenemødre med eldre barn, uten rett til overgangsstønad, økt deltidandel. Tallene gir heller ingen grunn til å konkludere med markerte endringer i arbeidstidsmønsteret for enslige mødre med barn i ulik alder i forbindelse med innstramning av rett til overgangsstønad og innføring av kontantstøtte i 1998/99. De forandringer som avdekkes, skiller seg lite fra forandringer fra et år til et annet tidligere i analyseperioden. Det gjelder også gifte mødre med barn i kontantstøtealder. Endelig finner vi ingen markert eller systematisk endring i arbeidstidsmønsteret i takt med endrede konjunkturer på arbeidsmarkedet. Det gjelder for så vel gifte som enslige mødre, uansett alder på yngste barn. For gifte og samboende fedre med barn i alle aldersgrupper har det for analyseperioden som helhet vært en økt tendens til å jobbe både kort og

lang deltid. Dette bildet er uavhengig av konjunkturer. Vi finner ingen endring av betydning i gifte småbarnsfedres arbeidstidsmønster i løpet av det siste året, dvs. etter innføring av kontantstøtten.

Undersysselsetting er mest utbredt blant enslige mødre med barn over skolealder

Den betydelige høyere andelen undersysselsette blant enslige mødre i forhold til gifte mødre (jf. figurene 5.19 og 5.20) gjelder i alle grupper etter yngste barns alder (figur 5.33-5.36). Undersysselsetting er mest utbredt blant enslige mødre med barn over skolealder. I denne gruppen utgjør andelen undersysselsette hhv. 10-15 prosent av alle sysselsette og 25-30 prosent av alle deltidssysselsette på 1990-tallet. Blant alenemødre med yngre barn ligger andelen rundt regnet

Figur 5.33. Undersysselsette. Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsette

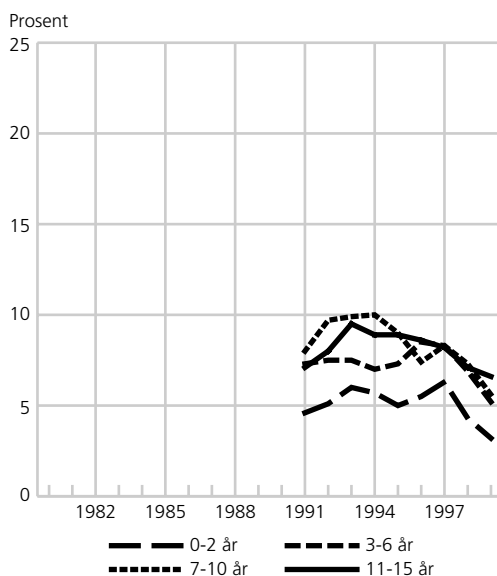
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

5 prosentpoeng lavere blant de sysselsette og 10 prosentpoeng lavere blant de deltidssysselsette. Små grupper og sterkt varierende tall gjør at vi ikke kan si noe sikkert om utviklingstendensene på dette området for enslige mødre med barn i ulike aldre.

Blant gifte mødre ser vi imidlertid en viss tendens til nedgang i undersysselsettingen i alle grupper i siste halvdel av 1990-tallet. På samme måte som for enslige mødre er andelen undersysselsette blant gifte mødre gjennomgående lavest i livsfasen med helt små barn. På 1990-tallet var rundt 10 prosent av de deltidssysselsette og 5 prosent av alle sysselsette gifte mødre med barn under tre år undersysselsette. Blant gifte mødre med barn 11-15 år var andelen grovt regnet bortimot dobbelt så høy. Det kan tyde på at

Figur 5.34. Undersysselsette. Gifte/samboende mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av alle sysselsette

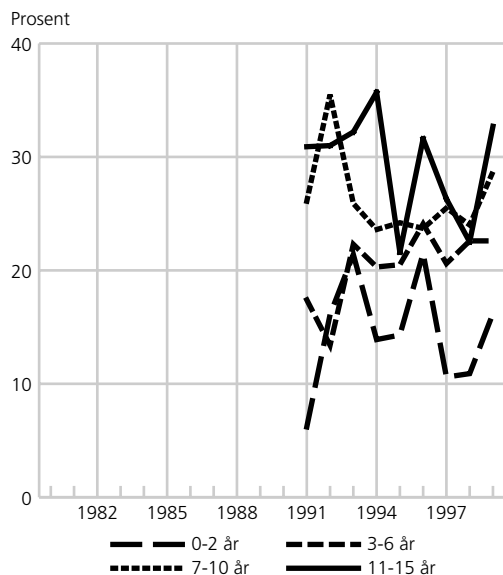
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

mødre med små barn er mer tilfredse med å jobbe deltid enn mødre med eldre barn, uansett samlivsstatus. At mødrene til de yngste barna faktisk også oftere jobber kort deltid, ser ikke ut til å bidra til at flere ønsker høyere arbeidstid.

Den mødregruppen som jobber mest heltid, er alenemødre med barn over 10 år (rundt 60 prosent, figur 5.32). Til tross for høy heltidsandel i denne gruppen er det likevel ting som tyder på at langt fra alle som ønsker heltidsarbeid, har heltidsarbeid. At bortimot en tredel av de 40 prosentene som jobber deltid ønsker lengre arbeidstid (figur 5.35), tyder på et fortsatt høyt potensial for heltidsarbeid i denne gruppen. Blant gifte og samboende fedre er undersysselsetting stort sett ikke noe problem. Det gjelder uansett yngste barns alder (vedleggstabell 5.2.6).

Figur 5.35. Undersysselsatte. Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsatte

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.6.

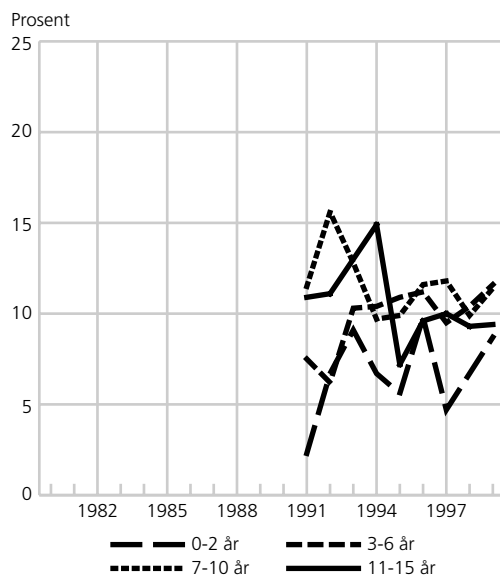
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Store forskjeller mellom alenemødre med små og store barn i hva de anser som sin hovedsakelige virksomhet

Mens flertallet av gifte og samboende mødre med barn i alle aldre ser på yrkesarbeid som sin hovedsakelige virksomhet, varierer alenemødrenes syn på sin virksomhet sterkt med yngste barns alder. Av alenemødre med barn under tre år betrakter 28 prosent yrkesarbeid som sin hovedvirksomhet i 1999. Tilsvarende andel blant gifte mødre er 66 prosent. Blant enslige og gifte mødre med barn over 10 år er imidlertid andelen hovedsakelig yrkesaktive ganske lik, hhv. 77 og 86 prosent i 1999 (vedleggstabell 5.2.4).

Det er da også blant alenemødrene med de yngste barna at andelen som betrakter hjemmearbeid som sin hovedsakelige virksomhet er høyest, ca. en tredel i 1999

Figur 5.36. Undersysselsatte. Enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. I prosent av alle sysselsatte

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.2.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

mot knapt en firedel av gifte og samboende småbarnsmødre. Blant mødre med eldre barn er denne andelen gjennomgående liten, dvs. under 15 prosent i alle gruppene. I de eldste aldersgruppene er imidlertid andelen som er hovedsakelig hjemmearbeidende gjennomgående noe høyere blant gifte enn blant enslige mødre. Det har delvis sammenheng med at utdanning er en viktigere virksomhet for enslige mødre. Blant alenemødre med yngste barn 0-2 og 3-6 år betrakter hhv. en tredel og en firedel seg som hovedsakelig under utdanning i 1999. Blant dem som har eldre barn, gjelder det ca. 10 prosent. I alle gruppene gifte og samboende mødre er godt under 10 prosent hovedsakelig under utdanning.

Det kan være grunn til å merke seg at andelen enslige småbarnsmødre som oppgir utdanning som sin hovedvirksomhet økte kraftig det siste året, fra 20 til 31 prosent, etter en relativt jevn utvikling tidligere på 1990-tallet. Om dette avspeiler en respons på endrede regler for overgangsstønad og/eller innføring av kontantstøtten, er vanskelig å si. Det er i så fall en noe uventet respons. Overraskelsen skyldes at krav til utdannings- eller arbeidssøkeraktivitet etter de nye reglene for overgangsstønad først og fremst gjelder enslige forsørgere med eldre barn (jf. kapittel 2.2). Vi har også vondt for å se en åpenbar årsakssammenheng mellom den sterke økningen i utdanningsaktivitet i denne gruppen og kontantstøttereformen. Riktignok finner vi en viss økning i utdanningsaktiviteten også blant gifte mødre og fedre med barn i samme aldersgruppe, men blant de gifte er det likevel mer en allmenn tendens enn et typisk småbarnsfasefenomen (vedleggstabell 5.2.4).

Vi finner bare ubetydelige endringer i andelen som har yrkesaktivitet og hjemmearbeid som sin hovedsakelige virksomhet blant gifte småbarnsmødre og -fedre fra 1998 til 1999. Blant alenemødre med barn under tre år har imidlertid den økte utdanningsvirksomheten kommet på bekostning av både yrkesaktivitet og hjemmearbeid.

5.3. Utvikling for enslige mødre og gifte/samboende mødre og fedre i grupper etter utdanningsnivå

- Større variasjon i sysselsetting og arbeidsløshet etter utdanning blant enslige enn blant gifte mødre skyldes først og fremst et betydelig lavere sysselsettingsnivå blant de lavest utdannede enslige i forhold til de lavest utdannede gifte mødrene.
- Til tross for forskjellig arbeidstidsutvikling for gifte og enslige mødre er det stadig først og fremst de høyt utdannede mødrene som jobber heltid. Det gjelder uansett samlivsstatus.
- Endrede konjunkturforhold har ulik effekt på arbeidsmarkedsforholdene for foreldre med ulik utdanning. Alenemødre med lav utdanning er mest utsatt under en lavkonjunktur.

Lav utdanning et større hinder for sysselsetting blant enslige enn blant gifte mødre

Yrkesaktiviteten og sysselsettingen er gjennomgående høyere i grupper med høy utdanning enn i grupper med lav utdanning. Det gjelder for så vel mødre som fedre (figurene 5.37-5.40 og vedleggstabell 5.3.2). Samtidig er arbeidsledigheten gjennomgående høyere blant dem med lav enn blant dem med høy utdanning (figurene 5.41 og 5.42 og vedleggstabell 5.3.3). Forskjellen etter

Gruppering etter utdanningsnivå

Utdanningsgrupperingen i dette kapitlet er i samsvar med Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk (Statistisk sentralbyrå 1989). Et brudd i tidsserien i 1996, da man gikk over fra å spørre etter utdanningsnivå i AKU til å til å benytte registeropplysninger, medførte at andelen med høyere utdanning ble lavere (jf. vedleggstabell 4.1). Det antas imidlertid ikke å ha vesentlig betydning for tolkningen av våre tall.

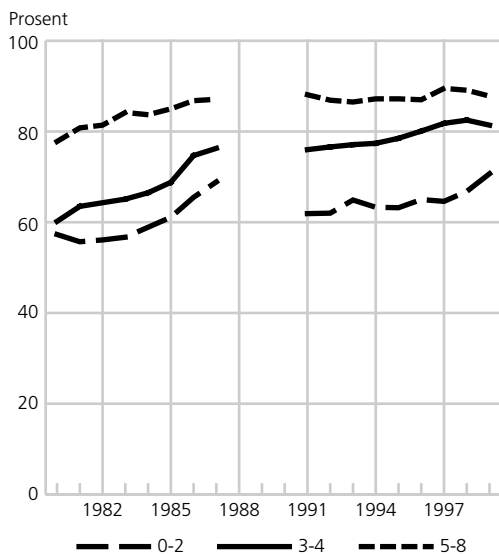
Vi skiller mellom tre utdanningsnivåer: Nivå 0-2 omfatter utdanning på ungdomsskolenivå og lavere. Nivå 3-4 omfatter utdanning på videregående-skole-nivå, både allmennfaglig utdanning og fagutdanning. Nivå 5-8 omfatter utdanning på universitets- og høyskolenivå, på alle nivå fra enkeltfag til forskerutdanning.

utdanningsnivå er imidlertid større blant enslige mødre enn blant gifte mødre og fedre. Mens arbeidsstyrkeprosenten blant gifte mødre med ulik utdanning varierer med rundt regnet 20 prosentpoeng, fra 60-70 til 80-90 prosent gjennom 20-årsperioden, er variasjonen blant enslige mødre på grovt regnet 30 prosentpoeng, fra rundt 50 til rundt 80 prosent. Sammenlignet med mødre er variasjonen i

yrkesprosent etter utdanning blant fedre liten (vedleggstabell 5.3.2).

På grunn av en langt høyere andel arbeidsløse blant enslige enn blant gifte mødre og større variasjon i arbeidsløshet etter utdanning (figurene 5.41 og 5.42), er forskjellen i sysselsetting etter utdanningsnivå enda større mellom mødregruppene enn forskjellen i arbeidsstyrkeprosent. I

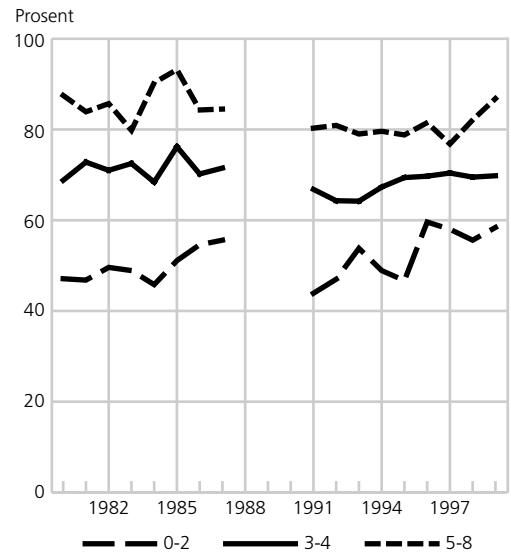
Figur 5.37. Andel i arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

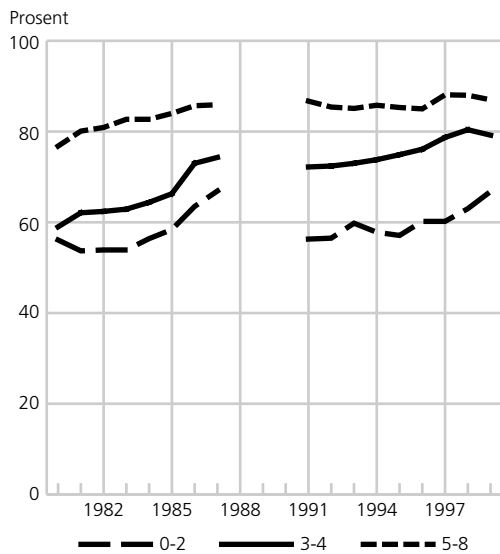
Figur 5.38. Andel i arbeidsstyrken. Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

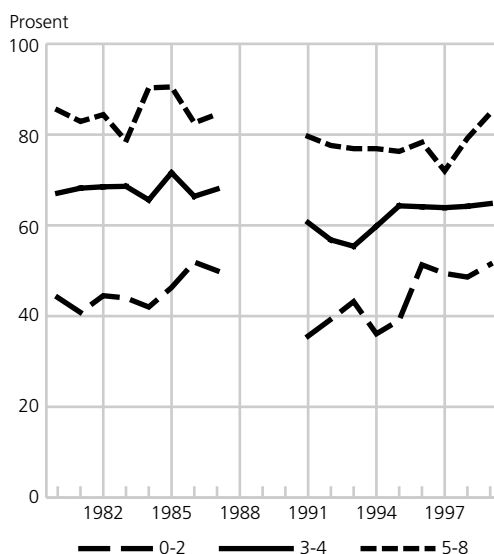
Figur 5.39. Andel sysselsatte gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.40. Andel sysselsatte enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.2.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

1999 varierte sysselsettingsprosenten blant gifte mødre med ulikt utdanningsnivå med 20 prosentpoeng, fra 67 til 87 prosent. Tilsvarende variasjon blant enslige mødre var 35 prosentpoeng, fra 50 til 85 prosent. Den større variasjonsbredden blant enslige enn blant gifte mødre skyldes først og fremst et betydelig lavere sysselsettingsnivå blant de lavest utdannede enslige i forhold til de lavest utdannede gifte mødre. Blant dem med utdanning på høyskole- og universitetsnivå er faktisk sysselsettingsnivået ganske likt mellom mødregruppene. I 1999 var hhv. 87 og 85 prosent av gifte og enslige mødre med høyere utdanning sysselsatt. Av dem som bare hadde utdanning på grunnskolenivå var 67 prosent av de gifte mot 50 prosent av de enslige mødrene sysselsatte. Lav utdanning er følgelig et større hinder for sysselsetting for enslige enn for gifte mødre.

Ikke desto mindre har sysselsettingsutviklingen vært noe bedre i løpet av 20-årsperioden for lavt utdannede alenemødre enn for alenemødre med høyere utdanning, med en samlet økning i den førstnevnte gruppen på 6 prosentpoeng. For de høyere utdanningsgruppene har det vært liten endring. Samtidig har sysselsettingen økt med ca. 10 prosentpoeng i alle utdanningsgrupper gifte og samboende mødre.

Sysselsettingsnedgang og arbeidsløshet i lavkonjunktur blant alenemødre på alle utdanningsnivå

Sysselsettingstall etter utdanningsnivå viser at blant så vel enslige mødre som gifte og samboende mødre og fedre er sysselsettingsutviklingen for de lavest utdannede mer sårbar i nedgangskonjunktur enn tilfellet er for grupper med høyere utdanningsnivå. Blant enslige

mødre er imidlertid forskjellen i sårbarhet etter utdanning liten, og sterk konjunkturfølsomhet preger utviklingen i alle utdanningsgrupper. Etter høykonjunkturen i 1986/87 og i de første årene på 1990-tallet sank sysselsettingen blant enslige mødre i samtlige utdanningsgrupper med mellom 10 og 20 prosentpoeng. Blant gifte mødre var det en markert nedgang bare blant dem med lavest utdanning. Også blant gifte fedre kom sysselsettingsnedgangen i denne perioden først og fremst blant de lavest utdannede.

Uklare effekter av endringer i økonomiske overføringsordninger for foreldre på ulike utdanningsnivå

Når det gjelder mulige sysselsettingskonsekvenser for grupper med ulikt utdanningsnivå av endringer i stønadsregler til enslige forsørgere og innføring av kontantstøtten, viser tallene et noe variert mønster. En kortvarig sysselsettingsøkning blant lavt utdannede enslige mødre i perioden 1991-1993, en periode som ellers kjennetegnes av sysselsettingsstagnasjon og nedgang i de fleste andre grupper, kan selvfølgelig skyldes tilfeldige svingninger i vårt datamateriale, men kan også avspeile en respons på endrede avkortingsregler for overgangsstønad mot arbeidsinntekt. Imidlertid tyder så vel det faktum at økningen var kortvarig og det faktum at lavt utdannede gifte mødre hadde en lignende sysselsettingsutvikling i disse årene på at endrede trygderegler for enslige forsørgere spilte en beskjeden rolle. En viss rolle har nok regelendringen likevel spilt, f.eks. ved en økning i deltidsandelen blant lavt utdannede enslige mødre i perioden (vedleggstabell 5.3.2). Samtidig ser den forventede sysselsettingsøkningen etter regelendringen i 1998 ut til å ha kommet tidligst og sterkest blant enslige mødre med høy utdanning (figur 5.40).

Vi finner ingen tegn på redusert sysselsetting i bestemte utdanningsgrupper blant alenemødre etter innføring av kontantstøtten (figur 5.40). Dette er egentlig ikke særlig overraskende i og med at kontantstøtten bare omfatter 1- og 2-åringer og at vi her ikke kontrollerer for yngste barns alder. Vi kan dermed heller ikke med sikkerhet si om den svake sysselsettingsnedgangen blant gifte mødre med midlere og høyere utdanning fra 1998 til 1999 (figur 5.39) primært er en effekt av kontantstøtten. Denne nedgangen må også sees på bakgrunn av at sysselsettingsnivået i disse gruppene var på et historisk toppnivå i 1997 og 1998. Samtidig økte sysselsettingen blant gifte mødre med lav utdanning i perioden og fortsatte dermed en tendens som startet i 1995. På samme måte kan vi heller ikke tolke den svake sysselsettingsnedgangen fra 1998 til 1999 blant gifte fedre med lav utdanning primært som en effekt av kontantstøtten (vedleggstabell 5.3.2). Også blant fedrene kan stagnasjon og nedgang i sysselsettingen fra 1998 til 1999 like gjerne avspeile slutten på en konjunkturtopp eller en "naturlig" variasjon innenfor en generelt positiv konjunkturutvikling.

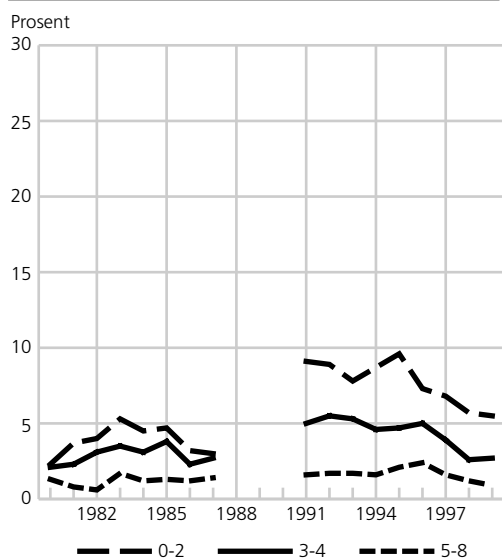
Høyest midlertidig fravær blant gifte, høyt utdannede mødre

Av de ulike typene arbeidsmarkedstilknytning eller arbeidsstyrkestatuser som inngår i vedleggstabell 5.3.2, er statusen "utenfor arbeidsstyrken" den mest utbredte blant de lavest utdannede mødrene, både gifte og enslige. Blant de lavest utdannede enslige mødrene gjelder det hele 20-årsperioden. Blant de gifte mødrene var deltidsarbeid vanligere på slutten av 1980-tallet og i 1999. Bare en av fem av samtlige mødre med lav utdanning er i heltidsarbeid. Denne andelen er lik for begge mødregruppene og har

endret seg lite i perioden. I de høyere utdanningsgruppene jobber alenemødrene i større grad heltid enn de gifte og samboende.

Andelen arbeidsløse og midlertidig fraværende av alle gifte og enslige mødre varierer også med utdanningsnivået. Men mens arbeidsløshetsandelen synker med økende utdanningsnivå, stiger andelen som er midlertidig fraværende. Det avspeiler delvis, naturlig nok, det ulike yrkesaktivitets- og sysselsettningsnivået til mødregruppene etter utdanning. At dette ikke er hele forklaringen ser vi imidlertid av figur 5.43, som viser at fraværsvivået er høyest blant de høyt utdannede også når vi måler i forhold til de sysselsatte i hver gruppe gifte mødre. Blant sysselsatte enslige mødre er det ingen forskjell i fravær etter utdanning (figur 5.44).

Figur 5.41. Andel arbeidsledige gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken

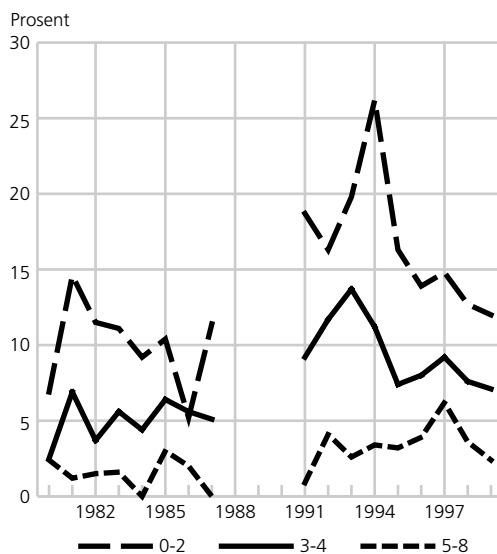

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Heltidsarbeid er fortsatt den mest vanlige arbeidsstyrkestatus blant gifte fedre i alle utdanningsgrupper (vedleggstabell 5.3.2). Imidlertid har heltidsandelen blant fedre sunket betydelig i perioden, også det gjelder for alle utdanningsgruppene. I 1999 var faktisk ikke mer enn to av tre gifte fedre med midlere og lavere utdanning i heltidsarbeid. Blant dem med høyest utdanning gjelder det sju av ti. Nedgangen i andelen heltidsarbeidende har sammenheng med økt deltid og økt midlertidig fravær. En del av endringene i tallene for deltid og fravær fra 1980 til 1999 må riktignok tilskrives omleggingene av AKU i 1988 og 1996 (jf. kapittel 4.4).

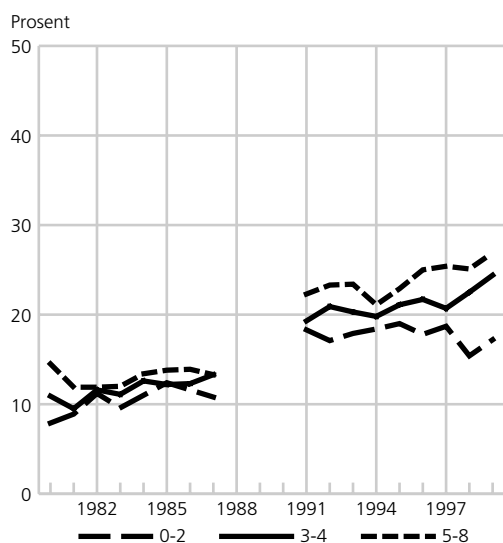
Figur 5.42. Andel arbeidsledige enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. I prosent av arbeidsstyrken

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.3.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.43. Midlertidig fraværende¹ av alle sysselsatte gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

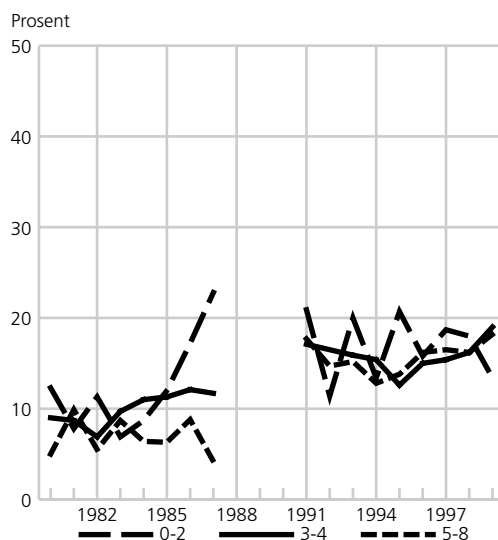

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.4.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.44. Midlertidig fraværende¹ av alle sysselsatte enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

¹ Fravær i hele undersøkelsesuken. Brudd i tidsserien, se kapittel 4.4.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.4.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Lavt utdannede alenemødre spesielt utsatt for arbeidsløshet i lavkonjunktur

Målt som andel av arbeidsstyrken varierte arbeidsløshetsprosenten mellom 1 og 5 prosent i de ulike utdanningsgruppene av gifte mødre på 1980-tallet. De lavest utdannede hadde høyest arbeidsløshet (figur 5.41). På 1990-tallet var nivået gjennomgående høyere. Det gjelder særlig for de laveste utdanningsgruppene. Men heller ikke blant de aller lavest utdannede var nivået over 10 prosent på noe tidspunkt. Blant enslige mødre varierte arbeidsløsheten under 15 prosent på 1980-tallet og under 26 prosent på 1990-tallet. For de høyest utdannede var arbeidsledigheten aldri over 6 prosent i løpet av hele 20-årsperioden (figur 5.42). Det gjennomgående høye arbeidsløshetsnivået blant enslige mødre sett under ett

(figur 5.7) skyldes følgelig først og fremst høy ledighet blant dem med lav og midtens utdanning. De høye ledighetstoppene blant enslige mødre er først og fremst utslag av en særlig sårbarhet i lavkonjunktur i de laveste utdanningsgruppene.

Også blant gifte fedre synker arbeidsløsheten med økt utdanning. Men forskjellen er liten. I 1999 var arbeidsløshetsprosenten, målt som andel av arbeidsstyrken, 2 prosent eller lavere blant gifte fedre i alle utdanningsgrupper (vedleggstabell 5.3.3). Tallene tyder imidlertid på, også blant fedre, at de lavest utdannede er mest utsatte i tider med nedgangskonjunktur. I 1993 var arbeidsledigheten 7 prosent blant de lavt utdannede, mot knapt 2 prosent blant de høyt utdannede gifte fedrene.

Størst heltidsøkning blant høyt utdannede gifte mødre. Markert nedgang blant alenemødre med middels utdanning

Andelen mødre som jobber heltid øker med utdanningsnivået (figurene 5.45 og 5.46). Det gjelder stort sett både enslige og gifte mødre. Blant gifte mødre i arbeid har heltidsandelen steget i alle utdanningsgruppene fra 1980 til 1999, mest blant dem med høyere utdanning med en økning på 12 prosentpoeng fra 35 til 47 prosent. I de øvrige utdanningsgruppene var heltidsøkningen på 7 prosentpoeng i perioden (figur 5.45). Blant enslige mødre har heltidsandelen steget i den høyeste og laveste utdanningsgruppen, begge med 7 prosentpoeng. Blant enslige mødre med utdanning på videregående-skolenivå har det imidlertid vært en markert nedgang i heltidsandelen samlet i perioden, fra 57 til 45 prosent av dem som var i arbeid (figur 5.46). Nedgangen var størst etter 1986 og på 1990-tallet, med en nedgang i heltidsandelen på 17 prosentpoeng i løpet av 13 år (fram til 1999). I samme periode sank for øvrig heltidsandelen i alle utdanningsgrupper blant enslige mødre, mens den endret seg lite blant de middels og høyt utdannede og økte blant de lavest utdannede gifte mødre. Det brokete bildet gir liten eller ingen grunn til å konkludere med at utdanning har fått endret betydning for mødres arbeidstidsmønster. At heltid først og fremst er en tilpasning blant de høyere utdannede gjelder fortsatt, både blant gifte og enslige mødre.

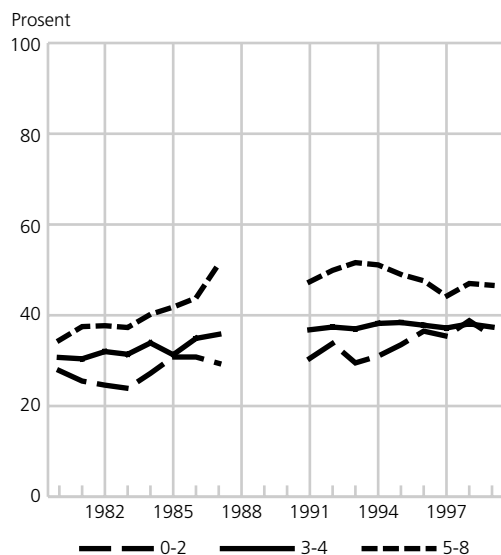
Den arbeidstidsordningen som varierer minst med utdanningsnivået, er lang deltid (vedleggstabell 5.3.6). Lang deltid er dessuten den tilpasningen som varierer minst i utbredelse i løpet av de 20 årene vi analyserer. En av tre mødre jobber lang deltid. Grovt sett kan vi si at det gjelder

både enslige og gifte mødre, det gjelder uansett utdanningsnivå, og det gjelder i 1990-årene så vel som i 1980-årene. Andelene med heltid og med kort deltid varierer imidlertid over tid og mellom grupper. Mens heltidsandelen har økt i perioden som helhet i alle utdanningsgrupper unntatt blant enslige mødre med middels utdanning (jf. tidligere), har andelen med kort deltid blitt redusert i alle grupper unntatt enslige mødre med middels utdanning. I denne gruppen økte andelen fra 14 til 20 prosent. Høyest andel med kort deltid av alle mødregrupper i arbeid hadde gifte og samboende mødre med lav utdanning i 1983, med 39 prosent. I 1999 var andelen i denne gruppen sunket til 27 prosent. Lavest andel med kort deltidsarbeid har enslige mødre med høyere utdanning med en andel på 11 prosent i 1980 og 9 prosent i 1999. Litt grovt kan vi si at i de gruppene hvor heltidsandelen er høyest, er kort deltidsandelen lavest, og der heltidsandelen har økt, har det skjedd hovedsakelig på bekostning av kort deltid.

Redusert heltidsandel i nedgangskonjunktur blant lavt utdannede, særlig blant enslige mødre

Tallene viser intet klart mønster med hensyn til konjunkturforhold og endringer i arbeidstid blant mødre med ulikt utdanningsnivå. Vi finner imidlertid en viss økning i deltidsandelen, særlig kort deltid, i første halvdel av 1980- og 1990-tallet blant lavt utdannede mødre og en tilsvarende nedgang blant høyt utdannede mødre i første halvdel av 1990-tallet. Dette kan tyde på at de høyt utdannede i noen grad søker å befeste sin posisjon på arbeidsmarkedet i nedgangstider ved å øke arbeidstiden, mens de som i utgangspunktet står i en svakere posisjon, dvs. de lavt utdannede, i større grad opplever innskrenkninger i form av redusert

Figur 5.45. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid¹ 35 timer og over av personer i arbeid). Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

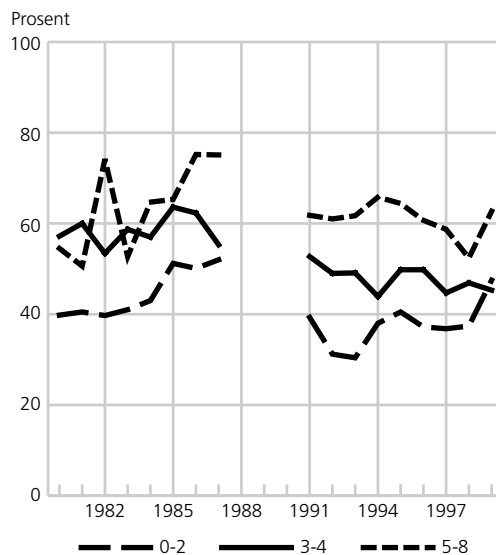

¹ Midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.46. Andel med heltidsarbeid (faktisk arbeidstid¹ 35 timer og over av personer i arbeid). Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

¹ Midlertidig fraværende er ikke inkludert.

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.6.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

arbeidstid. Her viser tallene ingen systematiske forskjeller mellom enslige og gifte mødre. Blant fedre finner vi liten variasjon i arbeidstid etter utdanning og liten endring over tid, bortsett fra en generell deltidsøkning gjennom hele det siste tiåret (vedleggstabell 5.3.6).

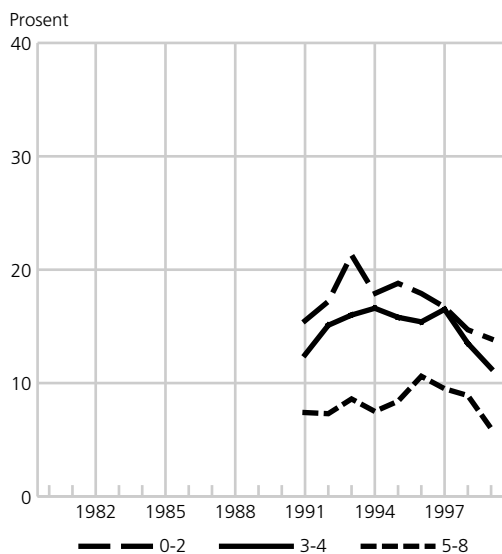
I diskusjonen ovenfor har den økte deltidsandelen blant de lavt utdannede enslige mødrene de første årene på 1990-tallet dels vært sett i sammenheng med konjunkturedgangen, dels i sammenheng med nye avkortingsregler i overgangsstønad i 1990 og bedre økonomiske vilkår for å kombinere deltidsarbeid med stønad. Ut fra de foreliggende enkle oversiktstallene er det ikke mulig å veie disse forholdene mot hverandre. Et

forhold som taler imot å legge stor vekt på regelendringen som årsak, er imidlertid at økningen i deltid blant enslige mødre startet allerede før 1990, sannsynligvis allerede i 1987 ved starten på nedgangskonjunktoren (jf. figur 5.11 og 5.13). Nedgang i heltid blant enslige mødre kan derfor også tolkes som et utslag av redusert etterspørsel etter lavt utdannede kvinner i heltidsarbeid i lavkonjunktur.

Fra 1998 til 1999, etter innstramming i overgangsstønad og innføring av kontantstøtten, viser tallene en svak nedgang i heltidsandelen blant gifte mødre med laveste utdanningsnivå (figur 5.45). Samtidig ser vi en økning i heltidsandelen blant alenemødre med laveste og høyeste

utdanningsnivå (figur 5.46). I de øvrige gruppene var heltidsandelen stabil. Bortsett muligens fra de lavest utdannede gifte mødre, gir tallene våre ingen signaler om økt deltid som følge av kontantstøtten. Men som nevnt foran, er dette ikke overraskende i og med at kontantstøtten er begrenset til 1- og 2-åringer. Den relativt klare økningen i heltidsarbeid blant grupper av enslige mødre fra 1998 til 1999 kan imidlertid være en effekt av innstramming i overgangsstøtten. Men i og med at overgangsstøtten tradisjonelt først og fremst har vært en forsørgelseskilde for alenemødre med lav utdanning (Kjeldstad 1998), er det neppe rimelig å anta at innstrammingen utgjør en fullgod forklaring på den økte heltidsandelen det siste året blant de høyt utdannede alenemødrene.

Figur 5.47. Undersysselsatte. Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av deltidssyssel-satte

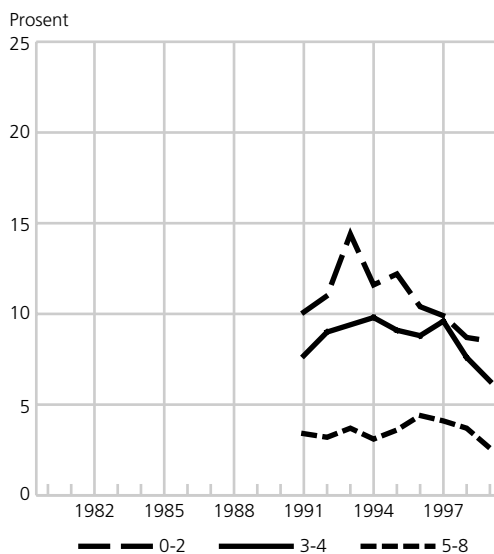
Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Middels og lavt utdannede alenemødre oftest undersysselsatte

Mødre med utdanning på videregående-skole-nivå eller lavere er oftere undersysselsatte enn mødre med høyere utdanning (figurene 5.47 - 5.50). Rundt regnet en av fire deltidssyssel-satte enslige mødre med midlere og lavere utdanning har forsøkt å få lengre arbeidstid uten hell. Dette utgjør mellom 10 og 15 prosent av alle syssel-satte i denne utdanningsgruppen. Blant de høyere utdannede enslige mødre gjelder det under 5 prosent av de syssel-satte og drøyt 10 prosent av de deltidssyssel-satte. Blant gifte og samboende mødre er forskjellene etter utdanning noe mindre. Av syssel-satte og deltidssyssel-satte gifte mødre med høyere utdanning utgjorde de undersyssel-satte noe under hhv. 5 og 10 prosent. Blant dem med lavere utdanning gjaldt tilsvarende hhv. rundt 10 og rundt 15 prosent.

Figur 5.48. Undersysselsatte. Gifte/samboende mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av alle syssel-satte

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Til sammenligning er svært få fedre undersysselsatte, bare 1-2 prosent av de sysselsatte, med lite variasjon etter utdanningsnivå (vedleggstabell 5.3.1).

Et relativt høyt undersyssestillingsnivå tidlig på 1990-tallet blant de lavest utdannede mødrene uansett samlivsstatus, representerer enda et signal om at kvinner med lav utdanning generelt har problemer med å finne heltidsarbeid i lavkonjunktur. Dette underbygger således konklusjonen i avsnittet ovenfor om at nedgang i heltid delvis avspeiler svikt i etterspørselen etter lavt utdannede til heltidsarbeid. Problemet med undersyssestilling er imidlertid et betydelig større problem for lavt utdannede enslige mødre enn for lavt utdannede gifte mødre.

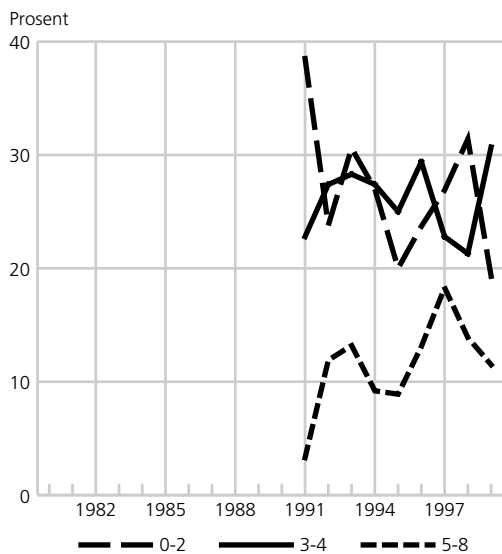
Vanligere å ha utdanning som hovedvirksomhet blant dem som har høy utdanning enn blant dem med lav utdanning. Det gjelder mødre og fedre uansett samlivsstatus

Gifte mødre ser oftere enn enslige mødre på yrkesarbeid som sin hovedsakelige virksomhet. Det gjelder på alle utdanningsnivå. Samtidig ser de høyt utdannede mødrene oftere enn de lavt utdannede på yrkesarbeid som sin hovedaktivitet (vedleggstabell 5.3.5). Andelen mødre som betrakter seg som hovedsakelig yrkesaktive har økt i alle grupper på 1990-tallet, men mest markert i den laveste utdanningsgruppen. Blant gifte mødre med bare grunnskoleutdanning oppgav 46 prosent yrkesarbeid som sin hovedvirksomhet i 1991. I 1999 var denne andelen steget til 60 prosent. Tilsvarende økning blant lavt utdannede enslige mødre var fra 31 til 46 prosent. Blant mødre med høyere utdanning er forskjellen etter samlivsstatus betydelig mindre. I 1999 var 82 prosent av de gifte og 79 prosent av de enslige mødrene hovedsakelig yrkesaktive.

Noe overraskende viser tallene at andelen med utdanning som hovedvirksomhet varierer lite med nivået på (tidligere) avsluttet utdanning. I den grad det er forskjeller, har det faktisk gjennom det meste av 1990-tallet vært vanligere å ha utdanning som hovedvirksomhet blant dem med høy enn blant dem med lav utdanning. Det gjelder både enslige mødre og gifte mødre og fedre (vedleggstabell 5.3.5). Det har nok sammenheng med at vi her har definert høy utdanning ganske vidt (jf. tekstboks tidligere i dette kapitlet), og at en del personer i denne gruppen er i ferd med å videreføre en allerede relativt høy utdanning. Enslige mødre er imidlertid langt oftere under utdanning enn gifte (jf. kapittel 5.1), og økningen i utdanningsaktivitet de aller siste årene gjelder først og fremst enslige mødre med utdanning på grunnskole- eller videregående-skole-nivå. I 1999 har ca. 17 prosent av dem utdanning som sin hovedaktivitet. Tilsvarende andel blant de høyest utdannede enslige mødrene er 14 prosent. Blant gifte mødre og fedre i alle utdanningsgrupper oppgir hhv. under 6 og under 3 prosent utdanning som hovedaktivitet.

Parallelt med økning i yrkes- og utdanningsaktivitet blant mødre med lav og middels utdanning har det skjedd en markert nedgang i andelen som betrakter hjemmearbeid som sin hovedvirksomhet i disse gruppene. Dette er i særlig grad tilfellet for enslige mødre. Andelen enslige mødre med utdanning på grunnskole- og videregående-skole-nivå som hadde hjemmearbeid som hovedaktivitet, sank i løpet av 1990-tallet fra hhv. 42 og 21 prosent til hhv. 17 og 10 prosent. Blant høyt utdannede enslige mødre var denne andelen rundt 5 prosent gjennom hele 1990-tallet. Generelt oppgir gifte mødre oftere hjemmearbeid som hovedsakelig

Figur 5.49. Undersysselsatte. Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av deltidssysselsatte

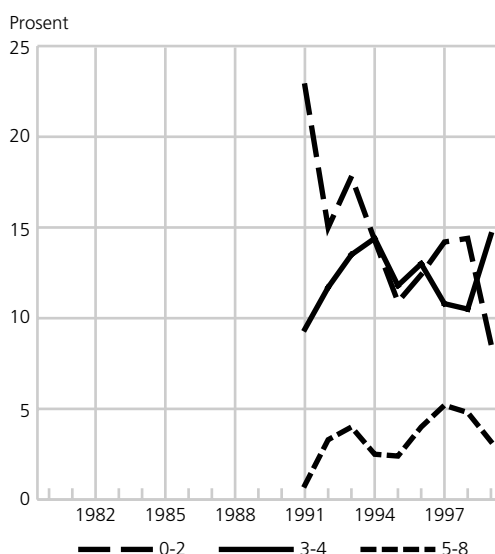

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

virksomhet enn enslige. På bakgrunn av at sysselsettningsnivået er gjennomgående høyere blant gifte enn blant enslige mødre på 1990-tallet (jf. f.eks. figur 5.6), kan dette synes noe overraskende. Det skyldes først og fremst at andelen i utdanningsaktivitet er lavere i den første enn i den siste gruppen. Enslige mødre som ikke er i jobb eller som har jobb som biaktivitet, er langt oftere i aktiv utdanning enn gifte og samboende mødre. Relativ lav yrkesdeltaking og sysselsetting blant enslige mødre er således ikke ensbetydende med at de er mer bundet til arbeid og barneomsorg i hjemmet enn sine gifte medsøstre. I 1999 har faktisk 93 prosent av de enslige mødrene med høyere utdanning yrkesarbeid eller utdanning som sin hovedvirksomhet. Bare 3 prosent er hovedsakelig hjemmearbeidende. Blant høyt utdannede gifte mødre gjelder det samme hhv. 87 og 10 prosent.

Figur 5.50. Undersysselsatte. Enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. I prosent av alle sysselsatte

Tallgrunnlag: Vedleggstabell 5.3.1.

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Gifte fedre er hovedsakelig yrkesarbeidende. I 1999 gjaldt det 86 prosent av de lavest utdannede og 95 prosent av de høyest utdannede. Disse andelen har endret seg lite gjennom 1990-tallet (vedleggstabell 5.3.5) til tross for økt deltid og økt fravær (jf. tidligere). Også blant fedre finner vi en noe høyere utdanningsaktivitet blant dem som allerede har høyest utdanning. Men andelen fedre som har utdanning som sin hovedsakelige virksomhet har aldri overskredet 3 prosent i noen av utdanningsgruppene. Hjemmearbeid er hovedvirksomhet for en ubetydelig del av gifte fedre, uansett utdanningsnivå (under 1 prosent av fedre i alle utdanningsgrupper).

³¹ Bare fravær på en uke eller mer er registrert. Fordi korttidsfravær ikke er inkludert, vil lengre fravær som permisjoner og ferie veie relativt tungt i statistikken.

6. Oppsummering og konklusjon

Hovedformålet med denne analysen har vært å kartlegge utviklingen i arbeidsmarkedstilknytningen til enslige forsørgere så langt tilbake som mulig. Dette er en gruppe det ikke publiseres tall for i den løpende arbeidsmarkedsstatistikken, og som vi derfor tidligere har manglet helt grunnleggende kunnskap om. For å få frem særtrekkene ved eneforsørgernes situasjon bruker vi konsekvent gifte og samboende mødre og fedre som sammenligningsgrunnlag. Tall for fedre inngår heller ikke i den løpende statistikkproduksjonen, og et biprodukt av vårt prosjekt om enslige forsørgere har derfor vært at vi også har fått bedre kunnskap om fedres tilknytning til arbeidsmarkedet.

Kartleggingen bygger hovedsakelig på nye tabellkjøringer basert på data fra de løpende arbeidskraftundersøkelsene (AKU), som er spesielt bearbeidet og tilrettelagt for vårt formål. I tillegg har vi gått igjennom annen publisert statistikk for å se om det der finnes opplysninger som ytterligere kan belyse enslige forsørgeres arbeidsmarkedssituasjon. Vi rapporterer derfor også tall fra folketellingene, tidsbruksundersøkelsene og levekårsundersøkelsene. Siden det ikke har vært mulig å føre tidsserien for enslige forsørgere i AKU lenger tilbake enn til 1980, bidrar folketellingene først og fremst ved

å si noe om utviklingen før den tid, mens tidsbruksundersøkelsene og levekårsundersøkelsene mer bidrar til å utfylle enkelte trekk i de hovedmønstrene som avtegner seg i AKU.

Et velkjent trekk fra den publiserte arbeidsmarkedsstatistikken de siste tiårene er den sterke veksten i kvinners og spesielt mødres yrkesdeltakelse. Våre analyser viser imidlertid at denne utviklingen ikke har omfattet alle mødregrupper. Ved folketellingen i 1960 var f.eks. enslige mødre yrkesaktive i langt større grad enn gifte mødre, mens det ved tellingen i 1980 ikke lenger var noen særlig forskjell. Dette skyldes både økt aktivitet blant gifte og redusert aktivitet blant enslige mødre i perioden. Folketellingene fanger riktignok ikke opp all økning i yrkesaktivitet, fordi deltidsarbeid kun regnes med i begrenset grad. Men siden deltid vanligvis er mer utbredt blant gifte enn blant enslige mødre, skulle det bety at den ulike utviklingen på 1960- og 1970-tallet i virkeligheten var enda mer markert.

Statistikken fra levekårsundersøkelsene og tidsbruksundersøkelsene tyder også på at andelen yrkesaktive i våre to mødregrupper ikke var særlig forskjellig ved inngangen til 1980-tallet, men enslige mødre brukte likevel mer tid til inntektsgivende arbeid enn gifte og

samboende fordi langt flere jobbet heltid. Dette bildet bekreftes av våre nye AKU-tall som viser at yrkesprosenten i begge grupper var drøyt 60 prosent i 1980, men andelen som jobbet heltid av dem som var i arbeid, var over 50 prosent blant enslige mot vel 30 prosent blant gifte og samboende. Ifølge levekårsundersøkelsene økte heltidsarbeidet i omfang både blant enslige forsørgere og kvinner generelt utover 1980-tallet, mens det på det meste av 1990-tallet lå ganske stabilt i den første gruppen og fortsatte å øke i den andre gruppen. For 1980-tallet stemmer dette godt med AKU, som viser at heltidsandelen steg til nesten 60 prosent blant enslige og til nesten 40 prosent blant gifte og samboende mødre mot slutten av tiåret. På 1990-tallet tyder imidlertid AKU på at veksten i heltid blant gifte var ganske svak, mens heltidsandelen blant enslige først falt og deretter ble liggende å variere rundt et nivå på om lag 50 prosent.

I levekårsundersøkelsen var heltidsandelen blant eneforsørgerne spesielt lav i 1983, noe som fikk oss til å spørre om det kunne ha noe med lavkonjunkturen den gang å gjøre. Dette finner vi imidlertid liten støtte for i AKU, der det ikke er noen tilsvarende bunn i heltidsarbeid under lavkonjunkturen på 1980-tallet. Nedgangen i heltidsarbeid på begynnelsen av 1990-tallet kunne derimot tenkes å støtte en antagelse om en konjunkturmessig effekt, men her kompliseres bildet av at stønadsordningene overfor enslige forsørgere i 1990 var blitt endret slik at det deretter ble gunstigere å kombinere arbeid og trygd.

Et gjennomgående tema i rapporten er nettopp betydningen av endrede konjunkturer og endringer i stønadsordningene for utviklingen i enslige forsørgeres

deltakelse på arbeidsmarkedet. Som nevnt, er virkningen av de to faktorene ikke alltid like lett å skille, fordi endringene noen ganger faller delvis sammen i tid. Både levekårs- og arbeidskraftundersøkelsene gir imidlertid et klart og entydig bilde av at enslige forsørgere er mer utsatte på arbeidsmarkedet under en lavkonjunktur enn gifte og samboende foreldre. I slike perioder opptrer ofte to parallelle prosesser. Mange som mister eller er uten jobb går over i aktiv arbeidsøking, men mange går også ut av arbeidsstyrken fordi de gir opp og slutter å søke arbeid. For enslige mødre og fedre er en slik både-og prosess tydelig under begge lavkonjunkturperiodene i analyseperioden, dvs. både tidlig på 1980- og tidlig på 1990-tallet.

For enslige forsørgere som gruppe er virkningene av regelendringer relativt beskjedne i forhold til virkningene av skiftende konjunkturer. Men når vi sammenligner mødre med barn i ulike aldersgrupper, finner vi en del forventete arbeidsmarkedseffekter av endringer i trygdereglene. På 1990-tallet, etter innføringen av nye regler som gjorde det gunstigere å kombinere arbeid og trygd, var det en betydelig sysselsettingsøkning blant mødre med barn i alderen 3-6 år. Økningen kom imidlertid først etter at bunnen på lavkonjunkturen var nådd i 1993, og det er vanskelig å si hvor mye av økningen som skyldes endret regelverk og hva som skyldes den generelle oppgangskonjunkturen. Etter innstrammingen av overgangsstønadens varighet for enslige forsørgere med barn over 3 år i 1998 og innføringen av kontantstøtten til alle foreldre med barn 1-2 år samme år viser statistikken en tydelig nedgang i sysselsettingen blant alenemødre med barn 0-2 år og en enda mer markant oppgang blant alenemødre med barn

7-10 år. Den ulike utviklingen må antas å henge sammen med at mødrene til de minste barna har fått bedre økonomiske alternativer til å være i jobb, mens de med eldre barn har fått redusert tilgang til alternativ inntekt.

I sum viser analysen en svært ulik arbeidsmarkedsutvikling for enslige og gifte foreldre. Ulikhetene gjelder enslige mødre i forhold til gifte og samboende mødre, men også enslige foreldre som gruppe i forhold til gifte foreldre. Analysen kan tyde på at det å være alene om omsorgen for barn versus det å være to, i visse sammenhenger kan være en vel så viktig seleksjonsfaktor i arbeidsmarkedet som kjønn. Denne seleksjonsfaktoren synes å være særlig betydningsfull i perioder preget av lavkonjunktur og lav etterspørsel etter arbeidskraft.

I sammenligningen med andre land som vi skisserte innledningsvis, stilte vi spørsmålsteget ved forholdet mellom ulike lands stønadssystemer, stønadsordningenes generøsitet og enslige forsørgeres yrkesdeltaking. Vi spurte om den relativt lave yrkesdeltakingen blant norske enslige forsørgerer først og fremst må sees som en konsekvens av vårt forholdsvis generøse stønadssystem. Hvis vår analyse, selv om den er begrenset til å gjelde bare Norge, hadde vist en gjensidig systematikk mellom endringer i trygdereglene og eneforsørgerens tilpasning på arbeidsmarkedet, var det grunn til å svare ja på spørsmålet. Vi finner imidlertid at økonomiske konjunkturer og allmenne arbeidsmarkedsprosesser veier vel så tungt som trygderegler. Derfor bør svaret bli langt mer forbeholdent. I tråd med dette skal vi være noe forsiktige med å tolke den økte yrkesdeltakingen blant norske eneforsørgerer de senere år som utelukkende en følge av 1990-årenes innføring av nye

regler med økt yrkesdeltaking som målsetting. Vi har for eksempel sett at innføring av slike regler i 1990 ikke greide å forhindre nedgang i yrkesdeltaking og økt arbeidsløshet. Det kan således synes som om gode konjunkturer på arbeidsmarkedet er et bedre utgangspunkt for å spare trygdeutgifter til enslige forsørgerer enn et stramt regelverk.

Vedleggstabell 4.1. Antall personer i de aktuelle analysegruppene i AKU (oppblåste tall). 1980-1999.
Årsgjennomsnitt i 1 000

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre	488	489	484	483	477	476	469	459
Enslige mødre	55	56	56	56	57	56	60	55
Gifte/samboende fedre	498	496	493	487	478	474	471	472
Enslige fedre	9	9	9	8	10	8	7	6
Gifte/samboende mødre med yngste barn								
0 - 2 år	126	128	126	128	130	133	129	130
3 - 6 år	137	127	121	122	125	127	127	119
7 -10 år	104	112	114	106	96	92	89	91
11 -15 år	121	121	123	127	126	122	122	117
Enslige mødre med yngste barn								
0 -2 år	11	13	11	11	12	10	12	11
3 - 6 år	16	13	14	14	14	15	15	16
7 -10 år	13	14	14	14	14	12	14	13
11 -15 år	15	17	16	18	16	18	18	15
Gifte/samboende fedre med yngste barn								
0 - 2 år	126	128	125	127	127	130	127	131
3 - 6 år	139	128	123	122	125	126	126	119
7 -10 år	107	113	117	106	97	92	92	96
11 -15 år	125	126	127	130	127	124	124	125
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå								
0 - 2 år	139	133	119	115	107	97	87	80
3 - 4 år	273	274	260	279	274	277	286	282
5 - 8 år	69	77	72	83	89	92	89	94
Enslige mødre med utdanningsnivå								
0 - 2 år	21	19	19	19	18	16	18	15
3 - 4 år	27	29	28	30	31	31	32	32
5 - 8 år	6	7	6	6	7	8	9	8
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå								
0 - 2 år	121	114	102	105	94	90	89	81
3 - 4 år	272	275	259	267	263	252	254	263
5 - 8 år	99	99	95	107	112	122	122	124

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	(437)	426	430	431	428	431	442	447	442	443
-	-	(64)	64	62	68	74	71	75	79	80	77
-	-	-	413	416	412	415	408	416	419	428	427
-	-	-	14	14	12	13	13	12	15	15	15
-	-	-	133	136	134	128	130	138	139	138	137
-	-	-	114	116	117	124	129	129	129	131	128
-	-	-	83	82	83	78	78	83	92	87	88
-	-	-	97	97	97	98	94	92	86	86	90
-	-	-	13	15	14	15	12	11	14	15	12
-	-	-	20	19	23	24	23	27	22	25	24
-	-	-	14	15	15	18	18	18	23	24	21
-	-	-	18	14	15	17	18	19	19	16	19
-	-	-	128	131	127	124	123	127	129	130	132
-	-	-	110	113	113	119	119	122	117	130	123
-	-	-	80	78	78	76	76	79	85	85	85
-	-	-	94	94	94	96	91	87	82	84	86
-	-	-	59	53	52	49	47	49	45	40	36
-	-	-	253	256	253	249	241	254	258	253	248
-	-	-	112	118	123	126	139	137	142	148	157
-	-	-	13	11	12	14	12	13	12	13	10
-	-	-	40	40	42	43	41	46	50	50	48
-	-	-	11	10	13	16	17	15	16	17	18
-	-	-	57	55	54	50	47	50	50	46	41
-	-	-	222	226	225	226	220	239	240	247	246
-	-	-	131	132	130	135	138	125	129	134	138

Vedleggstabell 5.1.1. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	16,5	17,2	17,6	17,9	19,6	20,0	23,3	25,0
Deltid (1-34 timer) ¹	37,5	39,2	38,5	39,2	38,2	39,3	41,0	40,5
Sum i arbeid	54,0	56,4	56,2	57,1	57,8	59,3	64,2	65,5
Midlertidig fravær ²	6,5	6,2	7,2	7,0	8,2	8,5	9,2	9,7
Sum sysselsatte	60,5	62,6	63,4	64,1	66,0	67,8	73,4	75,2
Arbeidsledige	1,2	1,5	1,8	2,3	2,0	2,3	1,7	1,9
Sum i arbeidsstyrken	61,7	64,1	65,1	66,3	67,9	70,0	75,0	77,1
Utenfor arbeidsstyrken	38,3	35,9	34,9	33,7	32,1	30,0	25,0	22,9
Enslige mødre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	28,5	29,4	30,2	29,8	30,0	36,4	34,5	33,6
Deltid (1-34 timer) ¹	26,5	25,9	26,8	25,8	24,7	23,2	21,5	23,6
Sum i arbeid	55,1	55,3	56,9	55,5	54,7	59,6	56,0	57,2
Midlertidig fravær ²	5,6	5,3	4,9	5,4	5,9	6,8	8,2	8,2
Sum sysselsatte	60,7	60,6	61,8	60,9	60,6	66,4	64,2	65,4
Arbeidsledige	2,3	5,0	3,4	4,1	2,9	4,6	3,3	3,7
Sum i arbeidsstyrken	62,9	65,2	65,0	64,7	63,4	70,7	67,4	69,0
Utenfor arbeidsstyrken	37,1	34,8	35,0	35,3	36,6	29,3	32,6	31,0
Gifte/samboende fedre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	84,1	83,8	82,8	82,1	82,2	83,5	84,6	85,1
Deltid (1-34 timer) ¹	6,7	7,6	7,7	7,7	7,4	7,2	6,2	6,3
Sum i arbeid	90,8	91,4	90,5	89,8	89,7	90,7	90,8	91,4
Midlertidig fravær ²	5,5	5,1	5,5	5,2	5,7	5,4	5,5	4,9
Sum sysselsatte	96,3	96,5	96,0	95,0	95,4	96,1	96,3	96,3
Arbeidsledige	0,6	0,6	0,9	2,1	1,8	1,1	0,6	0,8
Sum i arbeidsstyrken	96,9	97,1	96,9	97,1	97,2	97,2	97,0	97,1
Utenfor arbeidsstyrken	3,1	2,9	3,1	2,9	2,8	2,8	3,0	2,9
Enslige fedre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	61,3	66,0	66,5	57,7	72,1	75,4	76,4	78,1
Deltid (1-34 timer) ¹	12,5	14,9	4,5	12,1	7,4	9,8	13,9	6,1
Sum i arbeid	73,8	80,8	71,0	69,8	79,5	85,2	90,2	84,2
Midlertidig fravær ²	6,9	5,1	9,7	4,5	3,1	5,3	5,0	7,9
Sum sysselsatte	80,7	85,9	80,7	74,3	82,6	90,5	95,2	92,1
Arbeidsledige	2,3	0,8	2,8	3,3	2,3	0,9	1,6	1,1
Sum i arbeidsstyrken	83,0	86,7	83,4	77,4	84,9	91,4	96,8	93,2
Utenfor arbeidsstyrken	17,0	13,3	16,6	22,6	15,1	8,6	3,2	6,8

¹ Faktisk arbeidstid, midlertidig fraværende ikke inkludert.² Andel av alle som er midlertidig fraværende fra jobb i hele undersøkelsesuken.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	(23,2)	23,1	23,8	24,0	25,1	24,9	24,3	24,4	25,8	24,7
-	-	(36,1)	35,7	34,4	34,8	34,8	34,7	35,2	37,5	36,7	35,9
-	-	(59,3)	58,8	58,2	58,8	59,9	59,6	59,5	61,9	62,5	60,6
-	-	(14,4)	14,8	15,6	15,7	15,2	16,4	17,3	17,7	18,7	20,1
-	-	(73,7)	73,6	73,8	74,5	75,1	76,0	76,8	79,6	81,2	80,7
-	-	(3,4)	3,5	3,6	3,4	3,1	3,3	3,5	2,7	2,0	1,9
-	-	(77,1)	77,0	77,4	78,0	78,3	79,3	80,4	82,4	83,1	82,5
-	-	(22,9)	23,0	22,6	22,0	21,7	20,7	19,6	17,6	16,9	17,5
-	-	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	(26,2)	25,7	23,7	23,9	24,8	28,6	27,7	24,9	25,5	28,1
-	-	(22,2)	22,7	24,5	24,2	25,5	25,3	26,9	28,1	28,5	27,4
-	-	(48,4)	48,4	48,2	48,0	50,2	53,9	54,6	52,9	54,0	55,5
-	-	(9,4)	10,4	8,8	9,4	8,5	8,6	9,9	10,2	10,7	12,3
-	-	(57,8)	58,8	57,0	57,4	58,7	62,5	64,5	63,1	64,7	67,8
-	-	(7,8)	5,6	6,8	7,8	7,5	5,0	5,5	6,5	5,1	4,6
-	-	(65,6)	64,4	63,8	65,2	66,1	67,5	70,0	69,6	69,7	72,3
-	-	(34,4)	35,6	36,2	34,8	33,9	32,5	30,0	30,4	30,3	27,7
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	70,9	70,8	71,2	71,4	71,3	68,2	68,1	69,0	67,6
-	-	-	11,7	11,7	11,6	11,1	12,0	14,2	15,5	14,6	14,4
-	-	-	82,6	82,5	82,8	82,5	83,3	82,5	83,6	83,6	82,0
-	-	-	10,7	9,6	8,9	9,9	9,8	11,2	10,6	11,1	12,1
-	-	-	93,3	92,1	91,7	92,4	93,1	93,7	94,2	94,7	94,1
-	-	-	2,9	3,5	3,4	2,9	2,5	2,2	1,8	1,2	1,4
-	-	-	96,2	95,7	95,1	95,3	95,6	96,0	96,0	95,9	95,6
-	-	-	3,8	4,3	4,9	4,7	4,4	4,0	4,0	4,1	4,4
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	58,4	61,0	57,5	61,5	62,0	64,7	58,0	67,4	61,4
-	-	-	15,4	11,9	10,5	11,5	11,7	13,0	15,0	11,1	16,5
-	-	-	73,8	72,9	68,0	73,0	73,7	77,7	73,0	78,5	77,9
-	-	-	8,5	8,6	10,3	8,3	8,4	7,3	10,7	11,4	10,9
-	-	-	82,3	81,5	78,3	81,3	82,1	85,0	83,7	89,9	88,8
-	-	-	5,4	7,5	8,5	4,7	5,1	5,3	3,2	1,1	2,4
-	-	-	87,8	89,0	86,8	86,1	87,2	90,3	86,9	90,9	91,2
-	-	-	12,2	11,0	13,2	13,9	12,8	9,7	13,1	9,1	8,8

Vedleggstabell 5.1.2. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre	2,0	2,3	2,7	3,5	2,9	3,3	2,2	2,4
Enslige mødre	3,6	7,6	5,3	6,3	4,6	6,5	4,9	5,4
Gifte/samboende fedre	0,6	0,6	0,9	2,2	1,9	1,1	0,6	0,8
Enslige fedre	2,8	0,9	3,3	4,2	2,7	1,0	1,7	1,2

Vedleggstabell 5.1.3. Midlertidig fraværende¹ fra jobb i prosent av sysselsatte, fordelt etter fraværsår: Gifte/samboende og enslige mødre og fedre². 1980-1999

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre								
Fravær i prosent av sysselsatte	10,8	9,9	11,4	10,9	12,4	12,6	12,5	12,9
Fraværsårsak:								
Egen sykdom	2,5	2,7	2,7	2,7	2,8	3,4	3,5	3,5
Permisjon, svangerskap, barneomsorg	3,8	2,8	3,1	3,7	4,8	4,7	4,3	5,5
Ferie	1,3	0,9	1,3	1,2	1,3	1,4	1,8	1,3
Sykdom hjemme	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Annet	3,0	3,2	3,8	3,1	3,2	3,0	2,7	2,5
Enslige mødre								
Fravær i prosent av sysselsatte	9,3	8,7	7,9	8,8	9,7	10,3	12,7	12,6
Fraværsårsak:								
Egen sykdom	3,5	3,9	4,1	5,4	6,4	4,6	5,5	8,6
Permisjon, svangerskap, barneomsorg	0,9	0,3	0,0	0,0	0,0	0,8	0,7	0,0
Ferie	2,2	1,5	2,5	1,7	1,7	1,8	3,1	2,1
Sykdom hjemme	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,3
Annet	2,4	3,0	1,3	1,7	1,6	3,1	3,2	1,6
Gifte/samboende fedre								
Fravær i prosent av sysselsatte	5,7	5,3	5,7	5,5	6,0	5,7	5,7	5,1
Fraværsårsak:								
Egen sykdom	2,9	2,4	2,4	2,5	2,6	2,4	2,0	2,1
Permisjon, svangerskap, barneomsorg	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
Ferie	1,4	1,3	1,5	1,3	1,5	1,5	1,9	1,5
Sykdom hjemme	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Annet	1,3	1,5	1,7	2,1	1,7	1,6	1,6	1,5
Enslige fedre								
Fravær i prosent av sysselsatte	8,5	5,9	12,0	6,0	3,7	5,9	5,2	8,6

¹ Fravær hele undersøkelsesuken. Fordeling av midlertidig fravær etter fraværsårsak for hele perioden 1980-1987 er beregnet ut fra ikke oppblåste tall, mens totalandelen er basert på oppblåste tall. De presenterte tallene for fraværsårsak i denne perioden forutsetter proporsjonalitet mellom uoppblåste og oppblåste tall. For perioden 1991-1999 er alle andeler basert på oppblåste tall.

² Tall for fraværsårsak for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	(4,7)	4,5	4,7	4,4	4,0	4,2	4,4	3,3	2,4	2,3
-	-	(13,5)	8,7	10,6	12,0	11,3	7,4	7,9	9,3	7,3	6,3
-	-	-	3,0	3,7	3,6	3,0	2,6	2,3	1,9	1,2	1,5
-	-	-	6,2	8,4	9,8	5,5	5,9	5,9	3,7	1,2	2,6

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	(19,4)	20,1	21,2	21,1	20,2	21,6	22,5	22,2	23,0	24,9
-	-	(3,1)	3,1	3,0	2,9	2,3	2,9	3,3	3,2	3,3	3,9
-	-	(7,2)	8,1	9,0	9,3	9,1	9,9	10,2	9,6	10,2	11,2
-	-	(6,6)	6,5	6,3	6,1	6,5	6,7	6,7	6,6	6,7	7,5
-	-	(0,2)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
-	-	(2,3)	2,2	2,7	2,6	2,2	2,0	2,2	2,6	2,6	2,2
-	-	(15,2)	17,7	15,5	16,3	14,4	13,8	15,4	16,1	16,5	18,2
-	-	(4,1)	3,5	4,2	4,8	3,5	2,5	4,2	4,7	4,4	6,1
-	-	(2,9)	3,9	3,8	3,5	3,2	2,7	2,0	2,7	2,6	2,0
-	-	(5,3)	7,9	4,7	5,2	5,0	5,6	6,2	6,5	6,5	6,7
-	-	(0,2)	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	0,6
-	-	(2,7)	2,0	2,6	2,4	2,5	2,6	2,7	2,0	2,7	2,7
-	-	-	11,5	10,4	9,7	10,7	10,5	12,0	11,2	11,7	13,0
-	-	-	2,1	1,6	1,6	1,6	1,5	2,2	2,2	2,0	2,8
-	-	-	0,3	0,2	0,1	0,7	0,4	0,6	0,5	0,7	0,8
-	-	-	6,8	5,7	5,6	6,2	6,4	6,5	6,1	6,5	6,8
-	-	-	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
-	-	-	2,3	2,8	2,3	2,2	2,1	2,6	2,4	2,5	2,5
-	-	-	10,3	10,5	13,2	10,2	10,2	8,6	12,8	12,7	12,3

Vedleggstabell 5.1.4. Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid¹. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	31,6	31,8	30,0	31,6	29,3	27,8	25,5	26,2
Lang deltid (20-34 timer)	37,8	37,6	38,5	37,0	36,6	38,3	38,2	35,3
Heltid (35 timer og over)	30,6	30,7	31,5	31,4	34,1	33,9	36,4	38,5
Enslige mødre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	18,3	18,0	18,0	18,8	19,4	16,2	13,2	15,6
Lang deltid (20-34 timer)	29,5	28,6	28,6	27,6	25,6	22,3	24,8	25,6
Heltid (35 timer og over)	52,2	53,4	53,3	53,7	54,9	61,5	62,0	58,8
Gifte/samboende fedre								
Kort deltid (1-19 timer)	1,3	1,5	1,5	1,5	1,1	1,6	1,4	1,6
Lang deltid (20-34 timer)	4,3	5,2	5,6	5,5	5,7	4,5	4,2	3,7
Heltid (35 timer og over)	94,4	93,3	92,9	93,0	93,2	93,8	94,4	94,6
Enslige fedre								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	3,1	7,0	2,1	6,6	2,3	1,1	2,3	0,0
Lang deltid (20-34 timer)	10,3	7,0	2,1	5,1	7,1	6,4	12,1	7,0
Heltid (35 timer og over)	86,7	85,9	95,8	88,3	90,7	92,5	85,6	93,0

¹ Faktisk arbeidstid, midlertidig fraværende ikke inkludert.

Vedleggstabell 5.1.5 Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1990¹-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	(62,3)	64,0	64,7	65,9	67,5	67,7	69,4	73,1	74,9	74,5
Utdanning	(2,5)	2,6	3,2	3,4	3,5	3,8	3,6	3,3	3,6	5,0
Hjemmearbeid	(26,1)	24,6	22,1	20,4	19,3	18,1	19,2	17,0	15,9	14,9
Annet	(9,1)	8,8	10,0	10,3	9,7	10,4	7,8	6,6	5,6	5,6
Enslige mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	(51,9)	53,4	50,8	51,4	52,5	56,9	58,9	58,1	58,9	61,9
Utdanning	(11,6)	11,0	12,7	12,3	12,1	12,3	11,4	13,2	16,0	17,0
Hjemmearbeid	(22,4)	22,7	22,9	21,8	19,6	17,5	15,3	15,6	14,2	9,4
Annet	(14,1)	12,9	13,6	14,5	15,8	13,3	14,4	13,1	10,9	11,7
Gifte/samboende fedre										
I alt	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	-	92,3	91,0	90,7	91,5	92,2	93,1	93,8	93,9	92,8
Utdanning	-	1,4	1,4	1,4	1,7	1,3	1,3	1,4	1,5	2,1
Hjemmearbeid	-	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3
Annet	-	6,2	7,4	7,7	6,6	6,3	5,5	4,7	4,4	4,8
Enslige fedre										
I alt	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	-	78,9	78,3	77,4	78,5	80,0	84,2	82,8	88,7	86,2
Utdanning	-	2,7	3,1	2,1	4,2	4,5	2,5	4,2	1,6	3,6
Hjemmearbeid	-	1,8	1,1	3,0	2,6	0,3	0,7	0,6	1,2	1,4
Annet	-	16,6	17,5	17,5	14,7	15,2	12,6	12,4	8,5	8,8

¹ Tall fra 1990 presenteres bare for hovedgrupper mødre. Se for øvrig kapittel 4.4.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	(26,4)	24,8	23,2	22,8	22,6	22,2	22,8	23,5	22,3	22,2
-	-	(34,4)	35,8	35,8	36,4	35,6	36,0	36,1	37,0	36,4	37,0
-	-	(39,2)	39,3	40,9	40,8	41,9	41,8	40,9	39,5	41,3	40,7
-	-	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	(21,9)	18,2	20,2	18,9	19,0	17,5	17,6	19,8	20,8	16,7
-	-	(24,7)	28,7	30,5	31,5	31,7	29,5	31,8	33,3	32,0	32,6
-	-	(53,4)	53,1	49,2	49,7	49,3	53,1	50,7	47,0	47,2	50,6
-	-	-	2,8	3,0	3,0	2,7	2,7	4,3	5,1	4,6	3,9
-	-	-	11,3	11,2	11,1	10,8	11,6	13,0	13,4	12,8	13,8
-	-	-	85,9	85,8	85,9	86,6	85,6	82,7	81,4	82,6	82,4
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	3,0	2,7	5,0	1,1	5,1	5,9	6,8	4,8	7,0
-	-	-	17,8	13,6	10,5	14,6	10,8	10,8	13,9	9,2	14,4
-	-	-	79,2	83,7	84,6	84,3	84,1	83,3	79,5	85,9	78,8

Vedleggstabell 5.1.6. Andel undersysselsatte¹ av alle sysselsatte og av deltidssysselsatte². Gifte/samboende og enslige mødre og fedre. 1990³-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre										
Av sysselsatte	(6,5)	6,6	7,4	8,1	7,7	7,4	7,4	7,7	6,3	5,0
Av deltidssysselsatte	(11,3)	11,7	13,4	14,7	14,3	14,0	14,4	14,5	12,2	9,8
Enslige mødre										
Av sysselsatte	(8,1)	9,0	10,2	11,6	11,0	8,9	10,7	9,9	9,5	10,7
Av deltidssysselsatte	(18,8)	22,7	24,4	25,9	24,3	21,2	25,4	22,7	21,1	25,9
Gifte/samboende fedre										
Av sysselsatte	-	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0	0,9	0,8	0,9	0,8
Enslige fedre										
Av sysselsatte	-	1,9	2,2	1,6	1,5	1,1	2,6	2,4	1,3	0,8

¹ Undersysselsatte er definert som deltidssysselsatte personer som har forsøkt å få lengre arbeidstid gjennom arbeidsformidling, annonse mv., og som kan påta seg økt arbeidstid innen en måned.

² Tall for undersysselsatte av deltidssysselsatte fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

³ Tall for 1990 presenteres bare for hovedgrupper mødre. Se for øvrig kapittel 4.4.

Vedleggstabell 5.1.7. Andel med deltidsarbeid av personer med ulik hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende og enslige mødre og fedre¹. 1990²-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre										
Yrkesaktive	(50,6)	50,3	48,9	48,8	48,4	47,1	45,9	48,7	46,9	47,6
Under utdanning	(14,9)	11,5	15,5	15,2	15,5	20,0	20,1	23,1	23,9	35,6
Hjemmearbeidende	(29,1)	27,2	24,8	26,0	23,8	24,7	32,7	31,5	30,8	24,3
Enslige mødre										
Yrkesaktive	(35,1)	34,2	34,7	38,9	39,1	36,4	36,3	38,3	39,4	35,8
Under utdanning	(12,0)	8,1	14,5	8,9	12,3	15,6	17,2	14,5	14,2	14,7
Hjemmearbeidende	(13,4)	12,2	10,6	12,4	11,8	9,5	14,9	13,5	18,4	20,0
Gifte/samboende fedre										
Yrkesaktive	-	2,7	2,7	2,5	2,5	2,7	3,3	3,3	2,9	3,3
Enslige fedre										
Yrkesaktive	-	5,0	5,6	7,9	5,3	3,3	6,3	5,5	3,5	3,8

¹ Deltidsandel for fedre med utdanning og hjemmearbeid som hovedsakelig virksomhet presenteres ikke pga. for få observasjoner.

² Tall for 1990 presenteres bare for hovedgrupper mødre. Se for øvrig kapittel 4.4.

Vedleggstabell 5.1.8. Arbeidsledige etter hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre¹. 1990-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbeidsledig/ufrivillig permittert	(57,2)	63,9	65,4	69,7	67,1	74,8	70,9	69,9	56,6	62,4
Under utdanning	(2,8)	1,5	3,1	5,0	2,9	2,2	2,5	3,4	7,0	3,2
Hjemmearbeidende	(35,5)	33,2	30,3	24,6	29,0	21,5	24,8	25,1	35,3	31,7
Annet	(4,5)	1,5	1,2	0,6	1,0	1,5	1,8	1,5	1,2	2,7
Enslige mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbeidsledig/ufrivillig permittert	(58,4)	66,5	59,5	68,3	67,5	68,0	69,1	60,3	60,6	63,5
Under utdanning	(6,4)	3,1	9,0	6,2	8,5	6,3	8,1	7,7	12,5	16,7
Hjemmearbeidende	(29,2)	29,4	30,6	24,0	22,0	25,7	21,4	28,2	26,0	17,4
Annet	(6,0)	1,1	0,9	1,5	2,0	0,0	1,3	3,8	1,0	2,3
Gifte/samboende fedre										
I alt	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbeidsledig/ufrivillig permittert	-	94,7	94,9	94,0	96,1	92,3	89,4	87,1	87,9	90,3
Under utdanning	-	2,1	2,8	2,9	1,9	2,5	3,7	4,0	7,7	3,4
Hjemmearbeidende	-	1,0	0,6	1,6	0,4	2,5	0,4	1,8	0,0	0,5
Annet	-	2,1	1,7	1,5	1,6	2,7	6,5	7,1	4,3	5,8

¹ Tall for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner. ²Tall for 1990 presenteres bare for hovedgrupper mødre. Se for øvrig kapittel 4.4.

Vedleggstabell 5.1.9. Andel langtidsledige¹ av arbeidsledige. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre². 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre	6,0	17,1	17,6	20,6	28,3	23,6	23,3	11,9
Enslige mødre	9,2	17,2	35,2	35,2	22,5	25,4	14,4	15,5
Gifte/samboende fedre	16,2	7,0	20,5	21,2	36,7	35,5	13,6	12,9

¹ 26 ukers sammenhengende ledighet eller mer.

² Tall for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Vedleggstabell 5.1.10. Ikke sysselsatte etter hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre¹. 1990²-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbeidsledig/ufrivillig permittert ...	(12,2)	16,9	19,5	20,5	20,4	22,1	21,1	19,9	14,1	14,3
Under utdanning	(8,2)	8,7	10,4	11,5	12,0	12,5	12,5	12,5	14,6	16,7
Hjemmearbeidende	(70,5)	67,5	63,1	59,3	59,1	56,7	57,4	58,9	61,3	58,1
Annet	(9,1)	7,0	7,0	8,8	8,5	8,7	9,0	8,8	9,9	10,9
Enslige mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbeidsledig/ufrivillig permittert ...	(17,2)	19,2	21,1	23,1	22,8	19,0	24,5	20,7	16,4	16,7
Under utdanning	(24,3)	24,5	25,0	26,3	25,6	27,6	26,8	30,8	38,8	45,1
Hjemmearbeidende	(46,2)	48,2	47,3	44,5	41,9	42,2	36,7	36,7	32,9	23,2
Annet	(12,3)	8,2	6,6	6,2	9,8	11,2	12,1	11,9	11,9	15,0
Gifte/samboende fedre										
I alt	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbeidsledig/ufrivillig permittert ...	-	58,5	62,0	56,3	56,6	54,8	49,4	42,4	35,6	36,3
Under utdanning	-	18,3	14,1	14,5	17,7	15,8	15,3	18,0	23,5	20,8
Hjemmearbeidende	-	0,9	1,9	1,8	1,9	2,6	1,6	1,8	3,3	5,1
Annet	-	22,3	22,0	27,5	23,8	26,8	33,7	37,7	37,6	37,8

¹ Tall for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

² Tall for 1990 presenteres bare for hovedgrupper mødre. Se for øvrig kapittel 4.4.

Vedleggstabell 5.1.11. Andel utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre¹. 1990²-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre	(34,8)	36,1	36,0	38,1	35,0	33,5	35,2	30,8	25,2	25,6
Enslige mødre	(44,3)	42,4	49,5	49,9	46,0	47,9	50,5	39,6	37,6	29,1
Gifte/samboende fedre	-	57,8	52,3	50,6	48,9	50,0	46,0	41,1	30,2	33,6

¹ Tall for enslige fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

² Tall for 1990 presenteres bare for hovedgrupper mødre. Se for øvrig kapittel 4.4.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	(52,1)	51,3	53,8	50,6	50,9	47,4	31,7	26,2	24,4	18,9
-	-	(56,6)	51,2	56,0	64,7	65,6	61,6	45,4	34,5	21,6	19,5
-	-	-	33,9	38,1	42,9	36,8	47,6	34,2	31,5	17,7	23,1

Vedleggstabell 5.1.12. Gifte/samboende og enslige mødre¹ utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid etter viktigste grunn til ikke å søke arbeid. 1990-1999. Prosent

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gikk på skole	(8,3)	9,8	11,1	11,4	10,0	12,6	15,6	12,3	12,5	16,6
Personlige/familiemessige grunner	(36,3)	39,4	38,8	36,1	33,7	36,3	45,1	47,9	48,3	43,8
Annet	(55,4)	50,8	50,2	52,4	56,3	51,1	39,4	39,8	39,2	39,6
Enslige mødre										
I alt	(100,0)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gikk på skole	(19,6)	18,2	17,4	20,1	20,9	21,0	23,5	28,7	34,2	39,2
Personlige/familiemessige grunner	(37,8)	36,3	34,2	38,1	39,1	48,7	51,0	46,3	43,5	47,7
Annet	(42,6)	45,5	48,5	41,7	40,1	30,2	25,5	24,9	22,3	13,1

¹ Tall for fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Vedleggstabell 5.2.1. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med yngste barn 0-2 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	9,9	11,2	11,5	11,5	12,6	13,8	15,6	14,7
Deltid (1-34 timer) ¹	23,8	26,5	23,5	26,9	25,5	27,1	30,7	31,2
Sum i arbeid	33,7	37,7	35,0	38,3	38,1	40,9	46,3	46,0
Midlertidig fravær ²	11,3	9,5	12,7	12,6	15,6	14,9	17,0	18,3
Sum sysselsatte	45,0	47,2	47,7	50,9	53,7	55,8	63,3	64,3
Arbeidsledige	1,5	1,7	1,6	2,3	1,8	2,4	2,2	2,8
Sum i arbeidsstyrken	46,5	48,9	49,3	53,1	55,4	58,1	65,4	66,9
Utenfor arbeidsstyrken	53,5	51,1	50,7	46,9	44,6	41,9	34,6	33,1
Gifte/samboende mødre med yngste barn 3-6 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	13,0	14,7	14,0	14,9	17,2	18,8	23,2	25,4
Deltid (1-34 timer) ¹	38,9	37,9	37,9	39,1	39,6	42,1	41,6	42,8
Sum i arbeid	51,9	52,5	51,9	54,0	56,8	60,9	64,8	68,1
Midlertidig fravær ²	4,3	4,0	5,3	5,0	6,0	6,1	6,5	7,7
Sum sysselsatte	56,2	56,5	57,2	59,0	62,8	67,0	71,3	75,8
Arbeidsledige	1,3	2,3	2,4	3,2	1,5	2,6	2,1	1,8
Sum i arbeidsstyrken	57,4	58,7	59,6	62,1	64,3	69,5	73,4	77,6
Utenfor arbeidsstyrken	42,6	41,3	40,4	37,9	35,7	30,5	26,6	22,4
Gifte/samboende mødre med yngste barn 7-10 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	19,2	17,8	19,2	19,7	22,7	21,2	22,2	25,7
Deltid (1-34 timer) ¹	44,6	49,1	46,0	45,2	45,4	45,6	49,1	47,7
Sum i arbeid	63,9	66,9	65,2	64,9	68,0	66,8	71,3	73,5
Midlertidig fravær ²	5,3	5,1	5,0	4,3	4,0	5,2	6,5	5,4
Sum sysselsatte	69,2	72,0	70,2	69,2	72,0	72,0	77,8	78,9
Arbeidsledige	1,1	0,8	1,9	2,1	3,2	3,0	1,2	1,4
Sum i arbeidsstyrken	70,3	72,8	72,0	71,1	75,0	74,9	79,0	80,2
Utenfor arbeidsstyrken	29,7	27,2	28,0	28,9	25,0	25,1	21,0	19,8
Gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	25,0	25,5	26,0	25,3	27,1	27,0	32,1	35,5
Deltid (1-34 timer) ¹	44,1	45,1	47,4	47,0	44,6	45,4	44,9	42,7
Sum i arbeid	69,1	70,6	73,4	72,3	71,7	72,4	77,0	78,3
Midlertidig fravær ²	5,0	6,0	5,6	5,6	6,0	6,5	5,8	5,5
Sum sysselsatte	74,1	76,6	79,0	77,9	77,7	78,9	82,8	83,8
Arbeidsledige	1,1	1,2	1,3	1,7	1,7	1,4	1,1	1,4
Sum i arbeidsstyrken	75,1	77,8	80,2	79,5	79,3	80,3	83,9	85,2
Utenfor arbeidsstyrken	24,9	22,2	19,8	20,5	20,7	19,7	16,1	14,8

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	15,8	15,6	15,2	16,0	15,1	15,4	14,5	15,3	13,8
-	-	-	25,1	24,8	24,6	24,0	23,8	24,2	27,1	25,8	24,3
-	-	-	40,9	40,5	39,8	40,0	39,0	39,6	41,5	41,2	38,1
-	-	-	24,7	26,6	28,1	27,5	28,9	30,0	30,1	31,2	34,7
-	-	-	65,6	67,1	67,9	67,5	67,9	69,6	71,6	72,4	72,8
-	-	-	4,3	4,4	4,1	3,9	4,3	4,6	3,9	2,6	1,9
-	-	-	69,9	71,5	72,0	71,4	72,2	74,2	75,5	75,1	74,7
-	-	-	30,1	28,5	28,0	28,6	27,8	25,8	24,5	24,9	25,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	22,5	23,8	25,1	26,3	26,3	24,7	25,1	26,5	26,4
-	-	-	39,5	37,3	37,6	38,2	38,9	40,4	42,2	42,6	39,6
-	-	-	62,0	61,1	62,8	64,5	65,2	65,1	67,3	69,1	66,8
-	-	-	9,8	11,2	9,6	9,9	11,0	10,9	12,8	12,4	14,1
-	-	-	71,8	72,3	72,4	74,4	76,2	76,0	80,1	81,5	80,1
-	-	-	3,5	3,3	3,8	3,5	3,5	3,7	2,9	2,4	2,6
-	-	-	75,4	75,6	76,1	77,9	79,7	79,7	83,1	84,0	82,7
-	-	-	24,6	24,4	23,9	22,1	20,3	20,3	16,9	16,0	17,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	24,8	26,6	25,6	25,6	29,0	28,7	28,8	30,0	29,0
-	-	-	41,9	40,9	42,4	43,8	40,8	41,7	43,7	43,4	42,3
-	-	-	66,8	67,5	68,0	69,4	69,7	70,4	72,5	73,4	71,3
-	-	-	11,3	10,6	10,8	10,4	11,2	13,2	11,3	12,7	12,5
-	-	-	78,1	78,1	78,8	79,8	80,9	83,6	83,8	86,1	83,8
-	-	-	3,2	3,8	3,3	2,7	2,6	1,9	1,8	1,1	2,0
-	-	-	81,3	81,9	82,1	82,5	83,4	85,5	85,6	87,2	85,7
-	-	-	18,7	18,1	17,9	17,5	16,6	14,5	14,4	12,8	14,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	32,4	32,8	33,5	35,0	33,2	33,6	34,8	37,2	34,8
-	-	-	40,4	38,5	38,8	37,7	38,9	38,4	40,8	38,4	42,0
-	-	-	72,8	71,3	72,4	72,7	72,0	72,0	75,6	75,6	76,8
-	-	-	9,9	9,8	10,2	9,5	10,9	10,8	11,6	14,1	13,7
-	-	-	82,7	81,1	82,6	82,2	82,9	82,8	87,2	89,7	90,5
-	-	-	2,4	2,9	2,4	2,2	2,4	3,2	1,7	0,9	0,6
-	-	-	85,1	84,0	85,0	84,4	85,2	85,9	88,9	90,6	91,1
-	-	-	14,9	16,0	15,0	15,6	14,8	14,1	11,1	9,4	8,9

Vedleggstabell 5.2.1. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Enslige mødre med yngste barn 0-2 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	16,4	17,6	23,2	18,6	15,8	19,7	18,3	19,9
Deltid (1-34 timer) ¹	18,1	19,8	18,3	20,5	15,2	18,4	13,9	13,5
Sum i arbeid	34,5	37,5	41,6	39,1	31,0	38,1	32,2	33,4
Midlertidig fravær ²	5,0	5,4	3,7	7,5	8,2	10,4	8,2	10,1
Sum sysselsatte	39,5	42,8	45,3	46,6	39,2	48,5	40,4	43,5
Arbeidsledige	2,0	4,9	6,0	5,3	1,6	4,1	3,9	4,1
Sum i arbeidsstyrken	41,4	47,3	50,7	51,4	40,8	52,3	44,0	47,3
Utenfor arbeidsstyrken	58,6	52,7	49,3	48,6	59,2	47,7	56,0	52,7
Enslige mødre med yngste barn 3-6 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	21,9	22,1	21,4	22,9	20,3	28,4	27,3	22,5
Deltid (1-34 timer) ¹	22,9	19,8	22,8	24,8	28,6	24,2	18,7	29,3
Sum i arbeid	44,8	42,0	44,2	47,7	48,9	52,6	45,9	51,8
Midlertidig fravær ²	4,5	4,0	3,4	3,1	3,0	4,9	9,3	8,5
Sum sysselsatte	49,3	46,0	47,6	50,8	51,9	57,5	55,2	60,3
Arbeidsledige	3,5	8,7	3,2	6,5	3,9	6,3	3,4	3,3
Sum i arbeidsstyrken	52,6	53,5	50,6	56,7	55,5	63,2	58,4	63,4
Utenfor arbeidsstyrken	47,4	46,5	49,4	43,3	44,5	36,8	41,6	36,6
Enslige mødre med yngste barn 7-10 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	37,6	30,3	30,4	27,3	34,2	45,1	39,6	39,0
Deltid (1-34 timer) ¹	29,7	28,2	31,9	35,6	28,2	22,9	22,8	29,3
Sum i arbeid	67,3	58,5	62,3	62,9	62,4	68,0	62,4	68,3
Midlertidig fravær ²	6,4	6,1	7,8	5,2	6,9	4,8	7,7	6,0
Sum sysselsatte	73,7	64,6	70,1	68,1	69,3	72,8	70,1	74,3
Arbeidsledige	1,5	5,7	2,6	3,1	5,8	4,3	3,5	5,7
Sum i arbeidsstyrken	75,2	69,8	72,6	71,0	74,7	76,9	73,5	79,6
Utenfor arbeidsstyrken	24,8	30,2	27,4	29,0	25,3	23,1	26,5	20,4
Enslige mødre med yngste barn 11-15 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	37,0	42,5	42,0	43,8	44,8	46,9	46,2	50,8
Deltid (1-34 timer) ¹	33,9	33,3	31,6	22,1	26,0	25,4	28,2	19,8
Sum i arbeid	71,0	75,7	73,6	65,9	70,8	72,3	74,4	70,6
Midlertidig fravær ²	6,8	5,4	4,6	5,9	5,8	7,8	7,7	8,8
Sum sysselsatte	77,8	81,1	78,2	71,8	76,6	80,1	82,1	79,4
Arbeidsledige	1,9	2,2	2,8	2,5	0,8	3,8	2,8	2,5
Sum i arbeidsstyrken	79,6	83,2	80,9	74,2	77,3	83,7	84,8	81,8
Utenfor arbeidsstyrken	20,4	16,8	19,1	25,8	22,7	16,3	15,2	18,2

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	10,6	10,5	10,1	11,0	12,5	13,9	11,8	9,3	9,6
-	-	-	12,5	13,9	15,4	17,1	11,3	13,0	12,3	19,5	11,4
-	-	-	23,1	24,4	25,5	28,0	23,8	27,0	24,1	28,8	20,9
-	-	-	14,1	14,0	13,0	13,3	13,9	11,8	12,7	11,8	13,4
-	-	-	37,2	38,4	38,5	41,3	37,7	38,8	36,8	40,6	34,3
-	-	-	5,2	7,5	6,5	7,7	4,4	8,2	7,8	4,8	4,9
-	-	-	42,4	45,8	45,0	49,0	42,1	46,9	44,5	45,4	39,2
-	-	-	57,6	54,2	55,0	51,0	57,9	53,1	55,5	54,6	60,8
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	21,1	20,4	19,8	21,2	24,7	21,6	23,7	23,8	21,7
-	-	-	21,1	24,7	22,2	26,6	27,3	27,0	29,3	30,0	32,9
-	-	-	42,2	45,1	42,0	47,8	52,0	48,6	53,0	53,9	54,6
-	-	-	9,1	6,7	7,1	4,6	5,4	10,0	7,2	10,7	10,5
-	-	-	51,3	51,8	49,1	52,4	57,4	58,6	60,2	64,6	65,1
-	-	-	6,1	6,7	8,3	8,7	8,1	5,2	6,6	6,2	5,7
-	-	-	57,4	58,6	57,5	61,1	65,5	63,8	66,8	70,8	70,9
-	-	-	42,6	41,4	42,5	38,9	34,5	36,2	33,2	29,2	29,1
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	27,3	27,9	29,0	31,2	31,2	27,4	25,4	29,8	33,2
-	-	-	27,0	27,7	30,7	26,8	30,9	35,5	30,7	28,8	31,8
-	-	-	54,3	55,6	59,8	58,0	62,1	62,8	56,2	58,6	64,9
-	-	-	10,0	5,7	9,3	7,2	6,8	9,0	9,5	10,3	14,5
-	-	-	64,3	61,3	69,1	65,2	68,9	71,8	65,7	68,9	79,4
-	-	-	6,7	9,0	7,7	7,6	4,2	7,1	6,3	5,7	4,4
-	-	-	71,0	70,2	76,8	72,8	73,1	78,9	72,0	74,5	83,8
-	-	-	29,0	29,8	23,2	27,2	26,9	21,1	28,0	25,5	16,2
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	41,1	38,3	37,8	35,9	42,3	44,4	34,9	36,8	42,8
-	-	-	28,8	31,9	28,9	30,2	26,6	26,7	35,0	34,3	26,0
-	-	-	69,9	70,1	66,7	66,1	68,9	71,2	70,0	71,0	68,7
-	-	-	9,3	9,6	9,4	10,8	11,0	9,6	12,6	10,0	11,7
-	-	-	79,2	79,7	76,1	76,9	79,9	80,8	82,6	81,0	80,4
-	-	-	4,4	3,8	8,4	5,3	2,1	3,0	5,5	2,9	2,9
-	-	-	83,6	83,4	84,5	82,1	82,0	83,8	88,1	83,9	83,2
-	-	-	16,4	16,6	15,5	17,9	18,0	16,2	11,9	16,1	16,8

Vedleggstabell 5.2.1. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent
(forts.)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende fedre med yngste barn 0-2 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	83,1	82,3	81,5	81,4	82,3	83,7	83,2	85,4
Deltid (1-34 timer) ¹	7,0	8,4	7,7	8,7	6,9	7,1	6,6	6,4
Sum i arbeid	90,1	90,7	89,2	90,1	89,2	90,7	89,8	91,8
Midlertidig fravær ²	5,6	5,3	6,4	5,0	6,2	5,9	5,9	4,7
Sum sysselsatte	95,7	96,0	95,6	95,1	95,4	96,6	95,7	96,5
Arbeidsledige	0,9	0,5	1,3	2,9	2,3	1,3	1,1	1,0
Sum i arbeidsstyrken	96,5	96,5	96,8	97,9	97,7	97,9	96,7	97,5
Utenfor arbeidsstyrken	3,5	3,5	3,2	2,1	2,3	2,1	3,3	2,5
Gifte/samboende fedre med yngste barn 3-6 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	85,0	83,9	83,6	81,4	83,1	84,3	87,2	85,8
Deltid (1-34 timer) ¹	7,4	8,3	7,8	7,7	7,7	7,3	5,3	7,0
Sum i arbeid	92,4	92,1	91,4	89,1	90,8	91,6	92,5	92,8
Midlertidig fravær ²	5,3	5,4	4,9	5,3	5,6	5,7	5,3	4,7
Sum sysselsatte	97,7	97,5	96,3	94,4	96,4	97,3	97,8	97,5
Arbeidsledige	0,6	0,6	1,1	2,8	1,7	1,0	0,7	0,5
Sum i arbeidsstyrken	98,4	98,1	97,3	97,1	98,0	98,3	98,4	98,0
Utenfor arbeidsstyrken	1,6	1,9	2,7	2,9	2,0	1,7	1,6	2,0
Gifte/samboende fedre med yngste barn 7-10 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	86,3	86,4	83,1	84,3	81,9	84,4	86,2	85,7
Deltid (1-34 timer) ¹	6,0	6,2	8,5	6,7	8,4	5,7	5,5	5,7
Sum i arbeid	92,3	92,5	91,7	91,0	90,2	90,1	91,8	91,4
Midlertidig fravær ²	4,9	5,3	5,2	4,7	5,0	5,7	5,1	5,0
Sum sysselsatte	97,2	97,8	96,9	95,7	95,2	95,8	96,9	96,4
Arbeidsledige	0,2	0,7	0,9	1,5	1,6	0,9	0,2	0,8
Sum i arbeidsstyrken	97,4	98,5	97,7	97,1	96,8	96,7	97,2	97,2
Utenfor arbeidsstyrken	2,6	1,5	2,3	2,9	3,2	3,3	2,8	2,8
Gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	81,9	82,8	83,3	81,8	81,6	82,2	82,4	83,9
Deltid (1-34 timer) ¹	6,2	7,4	6,9	7,6	7,2	8,2	6,8	5,7
Sum i arbeid	88,2	90,2	90,2	89,4	88,7	90,3	89,2	89,6
Midlertidig fravær ²	6,2	4,6	5,2	5,7	5,8	4,5	5,8	5,4
Sum sysselsatte	94,4	94,8	95,4	95,1	94,5	94,8	95,0	95,0
Arbeidsledige	0,7	0,6	0,6	1,3	1,6	1,1	0,5	0,8
Sum i arbeidsstyrken	95,1	95,4	95,9	96,4	96,1	95,8	95,5	95,7
Utenfor arbeidsstyrken	4,9	4,6	4,1	3,6	3,9	4,2	4,5	4,3

¹ Faktisk arbeidstid, midlertidig fraværende ikke inkludert.² Andel av alle som er midlertidig fraværende fra jobb i hele undersøkelsesuken.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	69,6	69,4	69,2	67,4	67,8	66,2	65,1	66,8	64,6
-	-	-	11,9	12,6	13,0	12,5	12,9	14,7	16,9	15,0	15,6
-	-	-	81,5	82,0	82,2	79,8	80,8	81,0	82,0	81,8	80,2
-	-	-	10,1	9,4	9,0	11,1	11,0	12,3	11,9	11,9	13,2
-	-	-	91,6	91,4	91,2	90,9	91,8	93,3	93,9	93,7	93,4
-	-	-	4,1	4,3	4,1	3,8	3,3	2,8	2,2	1,7	1,9
-	-	-	95,8	95,7	95,3	94,6	95,2	96,1	96,1	95,3	95,3
-	-	-	4,2	4,3	4,7	5,4	4,8	3,9	3,9	4,7	4,7
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	70,8	71,5	72,0	73,4	73,0	69,4	69,4	68,9	69,6
-	-	-	11,7	11,0	12,0	10,7	12,5	14,6	15,2	14,3	14,2
-	-	-	82,6	82,4	84,0	84,2	85,5	84,0	84,7	83,2	83,8
-	-	-	10,6	9,0	8,1	9,0	9,0	10,1	9,4	11,8	11,0
-	-	-	93,2	91,4	92,1	93,2	94,5	94,1	94,1	95,0	94,8
-	-	-	3,0	3,8	3,6	3,0	2,1	2,3	1,8	1,2	1,0
-	-	-	96,2	95,2	95,7	96,2	96,5	96,4	95,9	96,2	95,9
-	-	-	3,8	4,8	4,3	3,8	3,5	3,6	4,1	3,8	4,1
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	71,9	72,1	72,3	71,9	72,9	68,3	70,5	70,4	68,1
-	-	-	11,7	11,5	10,0	10,4	10,8	14,7	14,3	14,8	14,3
-	-	-	83,6	83,7	82,3	82,3	83,8	83,1	84,7	85,2	82,4
-	-	-	11,5	10,1	8,7	10,1	9,6	11,4	10,3	10,0	12,1
-	-	-	95,1	93,8	91,0	92,4	93,4	94,5	95,0	95,2	94,5
-	-	-	2,1	2,9	3,3	2,7	2,2	2,3	1,7	0,7	1,3
-	-	-	97,3	96,8	94,3	95,1	95,7	96,8	96,8	95,8	95,8
-	-	-	2,7	3,2	5,7	4,9	4,3	3,2	3,2	4,2	4,2
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	72,1	70,7	71,6	74,0	72,6	69,4	68,5	71,2	68,5
-	-	-	11,0	11,7	10,9	10,0	11,0	12,6	15,0	14,1	12,9
-	-	-	83,2	82,4	82,5	84,0	83,5	81,9	83,5	85,3	81,4
-	-	-	11,1	10,0	9,8	9,3	9,3	11,2	10,4	9,9	12,5
-	-	-	94,3	92,4	92,3	93,3	92,8	93,1	93,9	95,3	93,9
-	-	-	1,6	2,9	2,6	1,6	2,2	1,3	1,4	1,0	1,6
-	-	-	95,9	95,3	94,8	95,0	94,9	94,5	95,4	96,3	95,6
-	-	-	4,1	4,7	5,2	5,0	5,1	5,5	4,6	3,7	4,4

Vedleggstabell 5.2.2. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med yngste barn								
0 - 2 år	3,2	3,4	3,3	4,3	3,2	4,1	3,3	4,2
3 - 6 år	2,2	3,9	4,1	5,2	2,4	3,7	2,8	2,3
7-10 år	1,6	1,1	2,6	2,9	4,3	4,0	1,5	1,7
11-15 år	1,4	1,5	1,6	2,1	2,2	1,8	1,3	1,7
Enslige mødre med yngste barn								
0 - 2 år	4,8	10,4	11,8	10,4	4,0	7,8	8,9	8,6
3 - 6 år	6,7	16,2	6,3	11,5	7,0	9,9	5,8	5,2
7-10 år	2,0	8,1	3,6	4,3	7,7	5,6	4,8	7,1
11-15 år	2,4	2,6	3,5	3,4	1,0	4,5	3,3	3,0
Gifte/samboende fedre med yngste barn								
0 - 2 år	0,9	0,5	1,3	3,0	2,4	1,3	1,1	1,0
3 - 6 år	0,6	0,6	1,1	2,9	1,7	1,0	0,7	0,5
7-10 år	0,2	0,7	0,9	1,5	1,7	0,9	0,2	0,8
11-15 år	0,7	0,6	0,6	1,4	1,7	1,1	0,5	0,8

Vedleggstabell 5.2.3. Midlertidig fraværende¹ fra jobb i prosent av sysselsatte. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med yngste barn								
0 - 2 år	25,2	20,1	26,6	24,7	29,1	26,7	26,9	28,5
3 - 6 år	7,6	7,0	9,3	8,4	9,6	9,1	9,1	10,1
7-10 år	7,7	7,1	7,1	6,2	5,5	7,2	8,4	6,9
11-15 år	6,8	7,8	7,1	7,2	7,7	8,3	7,0	6,6
Enslige mødre med yngste barn								
0 - 2 år	12,6	12,5	8,2	16,2	20,9	21,4	20,2	23,2
3 - 6 år	9,1	8,8	7,2	6,1	5,7	8,6	16,8	14,1
7-10 år	8,7	9,5	11,1	7,6	9,9	6,6	11,0	8,1
11-15 år	8,8	6,6	5,9	8,2	7,6	9,8	9,4	11,1
Gifte/samboende fedre med yngste barn								
0 - 2 år	5,9	5,5	6,7	5,3	6,5	6,1	6,2	4,9
3 - 6 år	5,4	5,5	5,1	5,6	5,8	5,9	5,4	4,8
7-10 år	5,0	5,4	5,4	4,9	5,2	6,0	5,3	5,2
11-15 år	6,6	4,9	5,5	6,0	6,1	4,7	6,1	5,7

¹ Fravær hele undersøkelsesuken.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	6,1	6,1	5,7	5,4	6,0	6,2	5,1	3,5	2,6
-	-	-	4,7	4,4	5,0	4,5	4,4	4,6	3,5	2,9	3,1
-	-	-	3,9	4,7	4,0	3,3	3,1	2,2	2,1	1,3	2,3
-	-	-	2,8	3,5	2,8	2,6	2,8	3,7	1,9	1,0	0,7
-	-	-	12,3	16,3	14,4	15,8	10,5	17,4	17,5	10,5	12,5
-	-	-	10,6	11,5	14,5	14,2	12,4	8,1	9,9	8,7	8,1
-	-	-	9,5	12,8	10,0	10,4	5,8	9,0	8,7	7,6	5,3
-	-	-	5,3	4,5	9,9	6,4	2,5	3,6	6,2	3,5	3,5
-	-	-	4,3	4,5	4,3	4,0	3,5	2,9	2,3	1,8	2,0
-	-	-	3,1	4,0	3,8	3,1	2,2	2,4	1,9	1,2	1,0
-	-	-	2,2	3,0	3,5	2,8	2,3	2,4	1,8	0,7	1,4
-	-	-	1,7	3,0	2,7	1,7	2,3	1,4	1,5	1,0	1,7

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	37,7	39,7	41,4	40,7	42,6	43,1	42,0	43,1	47,6
-	-	-	13,7	15,5	13,3	13,3	14,5	14,4	16,0	15,2	17,6
-	-	-	14,5	13,6	13,7	13,0	13,8	15,8	13,5	14,7	14,9
-	-	-	12,0	12,1	12,4	11,5	13,1	13,0	13,3	15,7	15,1
-	-	-	38,0	36,5	33,8	32,1	36,9	30,5	34,6	29,1	39,0
-	-	-	17,8	13,0	14,4	8,8	9,4	17,0	11,9	16,6	16,1
-	-	-	15,6	9,3	13,5	11,1	9,9	12,5	14,5	15,0	18,2
-	-	-	11,7	12,0	12,3	14,0	13,8	11,9	15,3	12,3	14,5
-	-	-	11,0	10,3	9,9	12,2	12,0	13,2	12,7	12,7	14,1
-	-	-	11,4	9,8	8,8	9,7	9,5	10,7	10,0	12,4	11,6
-	-	-	12,1	10,8	9,6	10,9	10,3	12,1	10,8	10,5	12,8
-	-	-	11,8	10,8	10,6	10,0	10,0	12,0	11,1	10,4	13,3

Vedleggstabell 5.2.4. Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre med yngste barn 0-2 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	57,0	59,1	59,5	60,9	59,5	63,1	64,6	65,7	65,9
Utdanning	2,4	3,1	3,5	3,9	3,6	3,3	3,5	3,6	5,5
Hjemmearbeid	31,1	27,5	26,2	25,4	25,3	24,8	24,9	24,9	23,7
Annet	9,5	10,3	10,8	9,8	11,6	8,8	7,0	5,8	4,9
Gifte/samboende mødre med yngste barn 3-6 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	60,9	61,7	62,9	65,1	67,3	66,9	73,2	74,3	73,1
Utdanning	3,4	4,2	4,2	4,5	4,8	4,8	4,4	4,0	5,5
Hjemmearbeid	27,3	24,8	23,1	21,3	18,4	20,8	15,4	15,6	15,5
Annet	8,4	9,3	9,8	9,1	9,5	7,5	7,0	6,1	5,9
Gifte/samboende mødre med yngste barn 7-10 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	67,5	67,7	69,4	71,7	72,4	75,8	77,2	79,9	78,2
Utdanning	3,3	3,0	3,4	2,7	4,3	3,4	3,0	4,9	6,4
Hjemmearbeid	21,6	19,6	17,7	16,4	14,1	15,6	14,2	10,7	9,4
Annet	7,6	9,7	9,5	9,2	9,2	5,2	5,6	4,5	6,0
Gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	74,2	73,8	75,3	76,1	75,9	76,5	82,4	85,2	85,9
Utdanning	1,4	2,5	2,5	2,5	2,0	2,4	1,5	1,6	2,1
Hjemmearbeid	14,9	13,3	11,7	11,1	10,8	11,5	9,7	7,4	6,0
Annet	9,5	10,4	10,5	10,3	11,3	9,6	6,4	5,8	6,0
Enslige mødre med yngste barn 0-2 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	33,1	33,6	32,1	36,2	33,3	33,7	30,9	33,6	28,3
Utdanning	8,5	11,3	13,1	13,5	16,7	12,0	13,9	19,6	31,0
Hjemmearbeid	43,5	41,1	40,9	37,4	39,3	34,0	43,5	37,5	32,2
Annet	14,9	14,0	13,9	12,9	10,7	20,3	11,7	9,3	8,5
Enslige mødre med yngste barn 3-6 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	46,8	45,9	42,1	45,6	50,3	52,4	54,5	57,6	56,7
Utdanning	18,5	20,2	18,4	16,7	13,5	17,5	19,6	22,0	23,7
Hjemmearbeid	24,5	23,1	25,2	22,7	19,5	18,8	13,9	11,0	8,4
Annet	10,2	10,8	14,3	15,0	16,7	11,3	12,0	9,4	11,2

Vedleggstabell 5.2.4. Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre (forts.) med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Enslige mødre med yngste barn 7-10 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	56,7	52,8	62,7	57,3	63,5	66,5	61,0	65,2	74,5
Utdanning	13,4	9,8	9,7	12,7	14,4	8,3	13,1	14,0	10,7
Hjemmearbeid	19,9	21,4	14,5	13,1	12,4	10,3	9,8	9,2	4,3
Annet	10,0	16,0	13,1	16,9	9,7	14,9	16,1	11,6	10,5
Enslige mødre med yngste barn 11-15 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	73,6	73,9	72,3	72,5	75,0	75,8	78,6	74,5	76,5
Utdanning	2,7	6,5	4,7	3,4	5,3	5,3	5,2	6,5	6,4
Hjemmearbeid	7,1	4,5	5,7	5,6	5,0	4,1	4,2	4,7	1,3
Annet	16,6	15,1	17,3	18,5	14,7	14,8	12,0	14,3	15,8
Gifte/samboende fedre med yngste barn 0-2 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	91,1	89,8	89,9	89,5	90,6	92,4	93,0	92,7	91,5
Utdanning	2,5	2,5	2,2	3,4	2,7	2,6	2,1	2,7	3,9
Hjemmearbeid	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,4	0,7
Annet	6,2	7,5	7,6	6,9	6,4	4,8	4,7	4,2	3,9
Gifte/samboende fedre med yngste barn 3-6 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	91,8	90,6	91,3	92,7	93,7	93,8	94	94,3	93,6
Utdanning	1,5	1,4	1,7	0,9	1,2	1,1	1,3	1,2	1,8
Hjemmearbeid	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3
Annet	6,5	7,8	6,8	6,1	4,9	5,0	4,6	4,3	4,3
Gifte/samboende fedre med yngste barn 7-10 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	94,2	92,8	90,8	92,0	92,5	93,8	94,7	94,7	93,4
Utdanning	0,6	0,6	0,7	1,2	0,6	0,8	0,8	1,2	1,4
Hjemmearbeid	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1
Annet	5,1	6,4	8,3	6,6	6,7	5,3	4,5	4,0	5,1
Gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	92,6	91,5	91,2	92,4	92,1	92,6	94,0	94,5	93,1
Utdanning	0,5	0,5	0,4	0,5	0,3	0,4	0,8	0,5	0,6
Hjemmearbeid	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Annet	6,8	8,0	8,3	7,0	7,5	6,9	5,0	4,8	6,2

Vedleggstabell 5.2.5. Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid¹. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med yngste barn 0-2 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	37,9	37,8	37,2	37,7	33,7	31,4	32,1	33,5
Lang deltid (20-34 timer)	32,5	32,4	29,9	32,2	33,1	34,7	34,1	34,2
Heltid (35 timer og over)	29,6	29,9	32,9	30,1	33,2	34,0	33,8	32,3
Gifte/samboende mødre med yngste barn 3-6 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	38,4	35,4	35,8	36,5	33,7	30,5	27,8	29,8
Lang deltid (20-34 timer)	36,5	36,5	37,2	35,8	35,9	38,6	36,2	32,9
Heltid (35 timer og over)	25,1	28,1	27,0	27,7	30,4	30,9	35,9	37,3
Gifte/samboende mødre med yngste barn 7-10 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	31,9	34,2	29,2	31,4	26,8	28,5	26,1	24,8
Lang deltid (20-34 timer)	38,0	39,1	41,3	38,1	39,7	39,6	42,7	39,8
Heltid (35 timer og over)	30,2	26,7	29,5	30,5	33,6	31,9	31,2	35,4
Gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	22,5	23,3	22,9	25,0	25,3	22,9	18,8	19,5
Lang deltid (20-34 timer)	41,2	40,3	41,5	39,8	36,8	39,5	39,4	34,8
Heltid (35 timer og over)	36,3	36,3	35,6	35,2	37,9	37,5	41,8	45,7
Enslige mødre med yngste barn 0-2 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	24,0	25,9	15,0	24,0	22,8	24,3	16,0	18,1
Lang deltid (20-34 timer)	28,5	27,0	29,0	27,5	25,4	23,9	27,2	22,4
Heltid (35 timer og over)	47,5	47,1	55,9	48,4	51,9	51,8	56,8	59,5
Enslige mødre med yngste barn 3-6 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	18,4	19,4	23,3	17,8	29,5	29,0	18,1	25,6
Lang deltid (20-34 timer)	32,1	27,2	28,2	34,2	28,5	16,9	22,0	30,9
Heltid (35 timer og over)	49,4	53,4	48,5	48,0	42,0	54,1	60,0	43,5

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	27,0	24,9	25,9	22,9	28,0	24,4	27,4	26,2	28,8
-	-	-	34,3	36,5	35,8	36,9	33,1	36,9	37,6	36,6	35,1
-	-	-	38,7	38,6	38,2	40,0	38,9	38,8	34,8	37,3	36,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	28,0	26,4	23,8	24,6	22,7	24,5	24,9	24,5	22,6
-	-	-	35,6	34,7	36,1	34,6	37,0	37,5	37,9	37,1	37,6
-	-	-	36,3	38,9	40,0	40,8	40,4	38,0	37,3	38,3	39,9
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	26,7	24,3	23,6	24,1	21,9	24,1	23,5	20,9	21,5
-	-	-	36,1	36,3	38,7	39,0	36,7	35,0	36,8	38,2	37,8
-	-	-	37,2	39,4	37,7	36,9	41,5	40,7	39,8	40,9	40,7
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	18,4	18,0	18,8	18,8	17,5	18,3	18,6	17,3	17,4
-	-	-	37,0	36,1	34,9	33,1	36,5	34,9	35,4	33,3	37,3
-	-	-	44,5	46,0	46,3	48,1	46,0	46,7	46,0	49,2	45,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	13,2	28,2	35,2	24,7	15,7	20,6	24,5	25,8	21,5
-	-	-	41,1	29,0	25,1	36,1	31,7	27,9	26,5	42,2	32,6
-	-	-	45,8	43,0	39,7	39,2	52,6	51,7	49,1	32,2	45,7
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	21,2	21,3	20,9	20,3	23,2	23,0	23,4	24,3	21,0
-	-	-	28,8	33,4	31,9	35,4	29,2	32,5	31,8	31,4	39,5
-	-	-	50,0	45,3	47,2	44,3	47,6	44,5	44,7	44,2	39,7

Vedleggstabell 5.2.5. Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid¹. Gifte/samboende mødre og fedre (forts.) og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Enslige mødre med yngste barn 7-10 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	16,2	16,1	19,6	24,1	20,8	8,3	11,2	14,5
Lang deltid (20-34 timer)	27,6	31,6	31,2	32,5	24,4	24,8	24,7	28,4
Heltid (35 timer og over)	56,2	52,2	49,2	43,4	54,8	66,8	64,1	57,1
Enslige mødre med yngste barn 11-15 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	17,8	15,6	15,3	13,5	11,8	10,5	11,3	8,3
Lang deltid (20-34 timer)	29,8	27,9	27,0	20,0	25,3	23,9	26,2	19,3
Heltid (35 timer og over)	52,5	56,5	57,7	66,4	62,9	65,6	62,5	72,5
Gifte/samboende fedre med yngste barn 0-2 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,4	1,6	1,7	1,8	0,8	2,0	1,6	1,8
Lang deltid (20-34 timer)	4,8	6,3	5,9	6,4	5,4	4,6	4,8	3,9
Heltid (35 timer og over)	93,8	92,1	92,4	91,7	93,8	93,3	93,5	94,2
Gifte/samboende fedre med yngste barn 3-6 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,1	1,7	1,4	1,6	1,2	1,6	1,1	1,6
Lang deltid (20-34 timer)	5,0	5,4	5,6	5,8	6,0	5,3	3,8	4,1
Heltid (35 timer og over)	94,0	92,9	93,0	92,6	92,8	93,1	95,1	94,3
Gifte/samboende fedre med yngste barn 7-10 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,4	1,1	1,4	1,1	1,1	1,1	1,6	1,3
Lang deltid (20-34 timer)	3,4	4,1	5,7	4,2	5,8	3,5	3,2	3,4
Heltid (35 timer og over)	95,2	94,8	92,9	94,7	93,1	95,4	95,2	95,3
Gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,8	1,4	1,5
Lang deltid (20-34 timer)	3,8	4,8	5,4	5,4	5,5	4,5	4,6	3,4
Heltid (35 timer og over)	94,7	93,7	93,1	93,2	93,1	93,6	94,0	95,0

¹ Faktisk arbeidstid, midlertidig fraværende ikke inkludert.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	19,4	21,7	16,6	18,3	17,6	17,8	22,3	16,9	14,8
-	-	-	30,3	28,1	34,8	28,0	32,2	38,6	32,4	32,2	34,1
-	-	-	50,2	50,2	48,6	53,8	50,3	43,5	45,3	50,8	51,1
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	16,9	15,1	12,8	16,0	12,1	11,6	12,9	19,6	13,6
-	-	-	24,3	30,5	30,6	29,7	26,6	26,0	37,2	28,6	24,2
-	-	-	58,8	54,5	56,7	54,3	61,4	62,4	49,9	51,8	62,2
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	3,3	3,5	3,6	3,5	2,6	4,7	6,2	5,3	5,1
-	-	-	11,3	11,9	12,2	12,2	13,4	13,5	14,4	12,9	14,3
-	-	-	85,4	84,6	84,2	84,4	84,0	81,8	79,4	81,7	80,6
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	2,5	2,9	2,7	2,0	2,8	3,8	4,6	4,1	3,5
-	-	-	11,7	10,3	11,5	10,7	11,8	13,5	13,3	13,2	13,5
-	-	-	85,8	86,7	85,7	87,3	85,4	82,6	82,0	82,8	83,0
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	2,8	2,6	2,4	2,4	2,7	5,0	4,6	3,9	3,6
-	-	-	11,1	11,3	9,7	10,3	10,4	12,7	12,2	13,4	13,9
-	-	-	86,0	86,2	87,8	87,3	87,1	82,3	83,2	82,7	82,7
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	2,5	3,0	3,0	2,7	3,0	3,6	4,8	5,0	2,8
-	-	-	10,8	11,2	10,2	9,3	10,2	11,7	13,2	11,6	13,0
-	-	-	86,7	85,8	86,8	88,1	86,9	84,7	82,0	83,4	84,2

Vedleggstabell 5.2.6. Andel undersysselsatte¹ av alle sysselsatte og av deltidssysselsatte². Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med yngste barn i ulike aldersgrupper. 1991-1999. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre med yngste barn 0-2 år									
Sysselsatte	4,6	5,1	6,0	5,7	5,0	5,5	6,3	4,3	3,2
Deltidssysselsatte	9,1	10,9	12,2	11,9	10,6	12,2	12,7	8,8	7,0
Gifte/samboende mødre med yngste barn 3-6 år									
Sysselsatte	7,3	7,5	7,5	7,0	7,3	8,5	8,3	6,9	5,2
Deltidssysselsatte	11,7	12,7	13,2	12,0	12,9	15,1	14,7	12,4	9,2
Gifte/samboende mødre med yngste barn 7-10 år									
Sysselsatte	8,0	9,7	9,9	10,0	9,0	7,4	8,3	7,3	5,6
Deltidssysselsatte	12,8	15,5	16,3	16,7	15,6	13,4	14,5	13,4	10,5
Gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år									
Sysselsatte	7,1	8,0	9,5	8,9	8,9	8,6	8,2	7,1	6,6
Deltidssysselsatte	13,4	14,8	17,7	17,6	17,4	16,6	16,3	15,2	13,1
Enslige mødre med yngste barn 0-2 år									
Sysselsatte	2,3	6,7	9,1	6,7	5,6	9,8	4,7	6,7	8,7
Deltidssysselsatte	6,2	16,1	21,4	13,9	14,3	21,5	10,6	10,9	16,2
Enslige mødre med yngste barn 3-6 år									
Sysselsatte	7,5	6,2	10,3	10,4	10,9	11,2	9,5	10,4	11,6
Deltidssysselsatte	17,4	13,4	22,3	20,3	20,5	24,1	20,6	22,6	22,6
Enslige mødre med yngste barn 7-10 år									
Sysselsatte	11,5	15,6	12,8	9,7	9,9	11,6	11,8	9,9	11,4
Deltidssysselsatte	26,1	35,5	25,9	23,6	24,2	23,7	25,5	24,0	28,7
Enslige mødre med yngste barn 11-15 år									
Sysselsatte	10,9	11,1	13,0	14,9	7,2	9,6	10,0	9,3	9,4
Deltidssysselsatte	30,9	31,0	32,2	35,7	21,6	31,6	26,3	22,5	32,7
Gifte/samboende fedre med yngste barn 0-2 år									
Sysselsatte	1,2	1,8	1,3	1,3	1,1	1,0	0,9	1,2	1,0
Gifte/samboende fedre med yngste barn 3-6 år									
Sysselsatte	1,0	1,1	0,9	1,0	1,0	1,4	0,7	0,7	0,8
Gifte/samboende fedre med yngste barn 7-10 år									
Sysselsatte	0,9	0,9	1,0	0,7	1,1	0,6	0,7	0,6	0,8
Gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år									
Sysselsatte	0,7	1,1	0,9	0,7	0,9	0,4	0,8	0,8	0,2

¹ Undersysselsatte er definert som deltidssysselsatte personer som har forsøkt å få lengre arbeidstid gjennom arbeidsformidling, annonse mv., og som kan påta seg økt arbeidstid innen en måned.

² Tall for undersysselsatte av deltidssysselsatte fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

**Vedleggstabell 5.3.1. Andel undersysselsatte¹ av alle sysselsatte og av deltidssysselsatte².
Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå.
1991-1999. Prosent**

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 0-2									
Sysselsatte	10,1	11,0	14,4	11,6	12,2	10,4	9,9	8,7	8,5
Deltidssysselsatte	15,5	17,2	21,3	17,9	18,8	17,9	16,7	14,7	13,9
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 3-4									
Sysselsatte	7,7	9,0	9,4	9,8	9,1	8,8	9,6	7,6	6,3
Deltidssysselsatte	12,5	15,1	16,0	16,6	15,8	15,4	16,5	13,5	11,3
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 5-8									
Sysselsatte	3,4	3,2	3,7	3,1	3,6	4,4	4,1	3,7	2,6
Deltidssysselsatte	7,4	7,3	8,6	7,5	8,4	10,6	9,5	8,9	6,0
Enslige mødre med utdanningsnivå 0-2									
Sysselsatte	22,8	15,0	17,8	14,3	10,9	12,4	14,2	14,4	8,6
Deltidssysselsatte	38,5	23,8	30,6	27,0	20,0	23,7	26,9	31,4	19,3
Enslige mødre med utdanningsnivå 3-4									
Sysselsatte	9,4	11,7	13,5	14,4	11,8	13,0	10,8	10,5	14,6
Deltidssysselsatte	22,8	27,4	28,3	27,4	25,0	29,4	22,8	21,3	30,7
Enslige mødre med utdanningsnivå 5-8									
Sysselsatte	0,8	3,3	4,0	2,5	2,4	4,0	5,2	4,8	3,2
Deltidssysselsatte	3,3	11,9	13,2	9,2	8,9	13,1	18,3	13,9	11,5
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 0-2									
Sysselsatte	1,4	1,4	1,6	1,5	1,5	1,4	0,9	1,3	1,6
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 3-4									
Sysselsatte	0,9	1,5	1,1	1,0	1,0	0,9	0,7	0,9	0,7
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 5-8									
Sysselsatte	1,0	0,8	0,8	0,8	0,9	0,7	0,8	0,6	0,6

¹ Undersysselsatte er definert som deltidssysselsatte personer som har forsøkt å få lengre arbeidstid gjennom arbeidsformidling, annonse mv., og som kan påta seg økt arbeidstid innen en måned.

² Tall for undersysselsatte av deltidssysselsatte fedre presenteres ikke pga. for få observasjoner.

Vedleggstabell 5.3.2. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 0-2								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	14,3	12,4	11,8	11,6	13,5	15,7	17,1	17,5
Deltid (1-34 timer) ¹	37,4	36,5	36,1	37,1	36,7	35,5	39,0	42,2
Sum i arbeid	51,7	48,9	47,9	48,7	50,2	51,2	56,1	59,7
Midlertidig fravær ²	4,4	4,8	6,0	5,2	6,2	7,2	7,4	7,2
Sum sysselsatte	56,1	53,7	53,9	53,9	56,4	58,4	63,5	66,9
Arbeidsledige	1,3	2,1	2,2	3,0	2,7	2,9	2,1	2,1
Sum i arbeidsstyrken	57,3	55,7	56,1	56,7	58,9	61,1	65,5	68,9
Utenfor arbeidsstyrken	42,7	44,3	43,9	43,3	41,1	38,9	34,5	31,1
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 3-4								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	16,1	17,0	17,6	17,5	19,1	18,2	22,3	23,0
Deltid (1-34 timer) ¹	36,5	39,2	37,6	38,4	37,2	40,0	41,8	41,5
Sum i arbeid	52,6	56,2	55,2	55,9	56,3	58,2	64,0	64,4
Midlertidig fravær ²	6,4	5,9	7,2	7,0	8,1	8,1	9,0	9,9
Sum sysselsatte	59,0	62,1	62,4	62,9	64,4	66,3	73,0	74,3
Arbeidsledige	1,3	1,5	2,0	2,3	2,1	2,6	1,7	2,1
Sum i arbeidsstyrken	60,2	63,5	64,3	65,1	66,5	68,8	74,7	76,3
Utenfor arbeidsstyrken	39,8	36,5	35,7	34,9	33,5	31,2	25,3	23,7
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 5-8								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	22,6	26,4	26,8	27,1	28,8	30,2	32,2	38,0
Deltid (1-34 timer) ¹	43,1	44,2	44,5	45,7	42,8	42,3	41,6	36,5
Sum i arbeid	65,7	70,6	71,3	72,8	71,6	72,4	73,8	74,5
Midlertidig fravær ²	11,1	9,5	9,6	9,9	11,1	11,6	11,9	11,4
Sum sysselsatte	76,8	80,1	80,9	82,7	82,7	84,0	85,7	85,9
Arbeidsledige	1,0	0,6	0,5	1,4	1,0	1,1	1,0	1,2
Sum i arbeidsstyrken	77,8	80,8	81,4	84,2	83,7	85,0	86,8	87,1
Utenfor arbeidsstyrken	22,2	19,2	18,6	15,8	16,3	15,0	13,2	12,9
Enslige mødre med utdanningsnivå 0-2								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	15,4	15,1	15,7	16,6	16,5	20,4	21,4	19,9
Deltid (1-34 timer) ¹	23,3	22,5	23,8	24,3	21,8	20,4	21,6	18,8
Sum i arbeid	38,7	37,6	39,5	41,0	38,3	40,7	43,0	38,6
Midlertidig fravær ²	5,4	3,2	5,0	3,0	3,7	5,6	8,9	11,4
Sum sysselsatte	44,1	40,8	44,5	44,0	42,0	46,3	51,9	50,0
Arbeidsledige	3,2	6,8	5,7	5,4	4,2	5,3	2,8	6,3
Sum i arbeidsstyrken	47,1	46,8	49,6	48,9	45,8	51,1	54,6	55,6
Utenfor arbeidsstyrken	52,9	53,2	50,4	51,1	54,2	48,9	45,4	44,4
Enslige mødre med utdanningsnivå 3-4								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	34,6	37,2	33,8	36,4	33,3	40,2	36,4	33,2
Deltid (1-34 timer) ¹	26,4	25,1	30,0	25,6	25,1	23,3	22,0	26,9
Sum i arbeid	61,1	62,3	63,8	61,9	58,4	63,5	58,4	60,0
Midlertidig fravær ²	6,0	5,9	4,7	6,7	7,2	8,1	8,0	8,0
Sum sysselsatte	67,1	68,2	68,5	68,6	65,6	71,6	66,4	68,0
Arbeidsledige	1,7	5,0	2,6	4,1	3,0	4,9	3,9	3,6
Sum i arbeidsstyrken	68,8	72,8	71,0	72,5	68,4	76,2	70,2	71,5
Utenfor arbeidsstyrken	31,2	27,2	29,0	27,5	31,6	23,8	29,8	28,5

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	14,0	15,8	14,5	14,6	15,5	18,1	17,3	20,7	19,6
-	-	-	32,0	31,0	34,6	32,5	30,8	31,4	31,6	32,6	35,7
-	-	-	46,0	46,8	49,1	47,2	46,3	49,5	48,9	53,3	55,3
-	-	-	10,3	9,7	10,7	10,6	10,8	10,7	11,3	9,7	11,5
-	-	-	56,3	56,5	59,8	57,8	57,1	60,2	60,2	63,0	66,8
-	-	-	5,6	5,5	5,1	5,5	6,1	4,7	4,4	3,8	3,9
-	-	-	61,9	62,0	64,9	63,3	63,2	65,0	64,6	66,8	70,7
-	-	-	38,1	38,0	35,1	36,7	36,8	35,0	35,4	33,2	29,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	21,4	21,4	21,5	22,6	22,7	22,5	23,2	23,7	22,4
-	-	-	36,8	35,8	36,6	36,6	36,4	37,1	39,2	38,6	37,5
-	-	-	58,3	57,3	58,2	59,2	59,1	59,6	62,4	62,3	59,9
-	-	-	13,9	15,1	14,8	14,6	15,8	16,5	16,3	18,1	19,3
-	-	-	72,2	72,4	73,0	73,8	74,9	76,1	78,7	80,4	79,2
-	-	-	3,8	4,2	4,1	3,6	3,7	4,0	3,2	2,1	2,2
-	-	-	76,0	76,6	77,1	77,4	78,5	80,1	81,8	82,5	81,4
-	-	-	24,0	23,4	22,9	22,6	21,5	19,9	18,2	17,5	18,6
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	31,9	32,7	33,6	34,6	32,2	30,3	29,1	31,0	29,9
-	-	-	35,5	32,8	31,6	33,1	33,5	33,4	36,6	34,9	33,9
-	-	-	67,4	65,5	65,2	67,7	65,8	63,8	65,7	65,9	63,6
-	-	-	19,3	19,9	19,9	18,1	19,5	21,3	22,4	22,1	23,4
-	-	-	86,7	85,4	85,1	85,8	85,3	85,0	88,1	88,0	87,0
-	-	-	1,4	1,5	1,5	1,4	1,8	2,1	1,4	1,1	0,8
-	-	-	88,1	86,9	86,5	87,2	87,2	87,0	89,5	89,1	87,8
-	-	-	11,9	13,1	13,5	12,8	12,8	13,0	10,5	10,9	12,2
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	11,1	10,8	10,5	11,9	12,6	16,1	14,8	14,9	21,1
-	-	-	17,1	24,0	24,1	19,4	18,5	27,1	25,4	24,9	23,4
-	-	-	28,2	34,8	34,6	31,3	31,0	43,2	40,2	39,9	44,5
-	-	-	7,4	4,5	8,6	4,8	8,1	8,1	9,2	8,7	6,9
-	-	-	35,6	39,3	43,2	36,1	39,1	51,3	49,4	48,6	51,4
-	-	-	8,2	7,7	10,7	12,8	7,6	8,3	8,6	7,1	7,0
-	-	-	43,9	47,0	53,8	48,9	46,7	59,6	58,0	55,6	58,4
-	-	-	56,1	53,0	46,2	51,1	53,3	40,4	42,0	44,4	41,6
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	26,5	23,2	22,9	22,2	28,0	27,1	24,2	25,2	23,8
-	-	-	23,8	24,2	23,7	28,4	28,2	27,4	29,9	28,6	28,7
-	-	-	50,2	47,4	46,6	50,6	56,2	54,5	54,1	53,8	52,5
-	-	-	10,4	9,4	8,8	9,2	8,1	9,6	9,8	10,4	12,3
-	-	-	60,6	56,8	55,4	59,8	64,3	64,1	63,9	64,2	64,8
-	-	-	6,1	7,5	8,8	7,5	5,1	5,6	6,5	5,3	5,0
-	-	-	66,8	64,3	64,2	67,3	69,4	69,7	70,4	69,5	69,8
-	-	-	33,2	35,7	35,8	32,7	30,6	30,3	29,6	30,5	30,2

Vedleggstabell 5.3.2. Arbeidsstyrkestatus. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent
(forts.)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Enslige mødre med utdanningsnivå 5-8								
alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	43,6	37,3	58,1	37,8	54,7	55,4	55,7	60,8
Deltid (1-34 timer) ¹	37,5	37,4	21,7	34,0	29,8	29,4	19,7	20,2
Sum i arbeid	81,1	74,7	79,8	71,8	84,5	84,8	75,3	81,0
Midlertidig fravær ²	4,3	8,2	4,6	6,8	5,8	5,7	7,3	3,5
Sum sysselsatte	85,4	82,9	84,4	78,6	90,3	90,5	82,6	84,5
Arbeidsledige	2,1	1,0	1,3	1,3	0,0	2,8	1,7	0,0
Sum i arbeidsstyrken	87,5	83,9	85,7	79,8	90,3	93,2	84,3	84,5
Utenfor arbeidsstyrken	12,5	16,1	14,3	20,2	9,7	6,8	15,7	15,5
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 0-2								
alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	79,2	79,2	81,4	78,7	78,5	79,8	81,0	79,4
Deltid (1-34 timer) ¹	6,0	7,8	6,5	7,0	8,1	6,7	5,6	6,4
Sum i arbeid	85,3	87,0	87,9	85,7	86,6	86,5	86,6	85,8
Midlertidig fravær ²	7,7	6,1	6,4	6,4	7,5	7,8	6,6	6,0
Sum sysselsatte	93,0	93,1	94,3	92,1	94,1	94,3	93,2	91,8
Arbeidsledige	1,2	1,0	1,3	2,5	1,2	1,1	0,6	0,6
Sum i arbeidsstyrken	94,2	94,1	95,6	94,5	95,3	95,4	93,8	92,5
Utenfor arbeidsstyrken	5,8	5,9	4,4	5,5	4,7	4,6	6,2	7,5
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 3-4								
alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	86,0	85,1	83,4	82,8	82,6	84,2	84,0	84,3
Deltid (1-34 timer) ¹	6,1	7,1	6,7	6,4	6,2	6,2	6,5	6,2
Sum i arbeid	92,0	92,2	90,1	89,2	88,7	90,3	90,5	90,5
Midlertidig fravær ²	5,7	5,3	5,9	5,8	6,1	5,8	6,3	6,2
Sum sysselsatte	97,7	97,5	96,0	95,0	94,8	96,1	96,8	96,7
Arbeidsledige	0,4	0,6	1,1	2,6	2,5	1,3	0,7	1,0
Sum i arbeidsstyrken	98,1	98,0	97,0	97,5	97,3	97,3	97,5	97,7
Utenfor arbeidsstyrken	1,9	2,0	3,0	2,5	2,7	2,7	2,5	2,3
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 5-8								
alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Heltid (35 timer og over) ¹	85,3	85,2	83,4	83,9	85,0	86,4	89,7	90,7
Deltid (1-34 timer) ¹	8,9	9,1	11,9	11,4	9,8	8,6	5,0	6,0
Sum i arbeid	94,2	94,3	95,3	95,3	94,8	95,0	94,7	96,7
Midlertidig fravær ²	2,4	3,3	3,0	2,9	3,2	2,8	3,4	1,9
Sum sysselsatte	96,6	97,6	98,3	98,2	98,0	97,8	98,1	98,6
Arbeidsledige	0,3	0,2	0,1	0,7	0,6	0,7	0,4	0,3
Sum i arbeidsstyrken	96,8	97,8	98,5	98,9	98,6	98,5	98,5	98,9
Utenfor arbeidsstyrken	3,2	2,2	1,5	1,1	1,4	1,5	1,5	1,1

¹ Faktisk arbeidstid, midlertidig fraværende ikke inkludert.² Andel av alle som er midlertidig fraværende fra jobb i hele undersøkelsesuken.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	40,5	40,4	40,2	44,1	42,3	39,9	35,3	34,8	43,5
-	-	-	25,0	25,8	25,0	22,9	23,4	25,8	24,8	31,6	25,8
-	-	-	65,5	66,2	65,2	67,1	65,8	65,6	60,1	66,4	69,3
-	-	-	14,1	11,4	11,7	9,8	10,5	12,7	11,9	12,8	15,4
-	-	-	79,6	77,6	76,9	76,9	76,3	78,3	72,0	79,2	84,7
-	-	-	0,7	3,3	2,1	2,7	2,5	3,2	4,8	3,0	2,1
-	-	-	80,3	80,9	79,0	79,6	78,8	81,5	76,8	82,1	86,8
-	-	-	19,7	19,1	21,0	20,4	21,2	18,5	23,2	17,9	13,2
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	63,2	62,8	62,7	65,1	66,2	62,8	64,3	65,4	60,8
-	-	-	11,1	11,6	13,0	10,4	12,3	12,9	11,2	11,9	13,8
-	-	-	74,3	74,4	75,8	75,5	78,5	75,8	75,5	77,3	74,6
-	-	-	11,0	9,2	8,3	10,5	9,1	12,2	11,3	12,7	13,4
-	-	-	85,3	83,6	84,1	86,0	87,6	88,0	86,8	90,0	88,0
-	-	-	5,5	6,7	6,5	4,7	4,4	3,6	4,1	1,9	2,0
-	-	-	90,9	90,3	90,7	90,7	92,1	91,5	90,9	92,0	89,9
-	-	-	9,1	9,7	9,3	9,3	7,9	8,5	9,1	8,0	10,1
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	70,3	70,0	70,2	71,2	70,4	69,1	69,3	68,9	67,4
-	-	-	12,0	12,0	11,8	11,1	12,3	14,0	15,6	15,0	14,6
-	-	-	82,3	82,0	82,0	82,3	82,7	83,1	84,9	83,9	82,0
-	-	-	10,9	10,0	9,4	9,7	10,0	10,8	9,9	11,0	12,4
-	-	-	93,2	92,0	91,4	92,0	92,7	93,9	94,8	94,9	94,4
-	-	-	3,3	4,0	3,8	3,2	2,8	2,2	1,8	1,1	1,5
-	-	-	96,4	96,0	95,2	95,3	95,4	96,1	96,7	95,9	95,9
-	-	-	3,6	4,0	4,8	4,7	4,6	3,9	3,3	4,1	4,1
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	75,6	75,9	76,5	74,4	74,8	69,1	67,6	70,5	70,0
-	-	-	11,2	11,4	10,8	11,5	11,5	15,2	16,8	14,9	14,3
-	-	-	86,8	87,3	87,3	85,9	86,3	84,3	84,4	85,4	84,3
-	-	-	10,5	9,2	8,4	10,0	9,7	11,7	11,6	10,7	11,5
-	-	-	97,3	96,5	95,7	95,9	96,0	96,0	96,0	96,1	95,8
-	-	-	1,0	1,4	1,5	1,4	1,5	1,6	1,1	1,2	1,2
-	-	-	98,3	97,9	97,2	97,3	97,4	97,6	97,0	97,2	97,0
-	-	-	1,7	2,1	2,8	2,7	2,6	2,4	3,0	2,8	3,0

Vedleggstabell 5.3.3. Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå								
0-2	2,3	3,7	4,0	5,3	4,5	4,7	3,2	3,0
3-4	2,1	2,3	3,1	3,5	3,1	3,8	2,3	2,7
5-8	1,3	0,8	0,6	1,7	1,2	1,3	1,2	1,4
Enslige mødre med utdanningsnivå								
0-2	6,9	14,6	11,5	11,1	9,2	10,4	5,2	11,4
3-4	2,5	6,9	3,7	5,6	4,4	6,4	5,6	5,1
5-8	2,4	1,2	1,5	1,6	0,0	3,0	2,0	0,0
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå								
0-2	1,3	1,1	1,4	2,6	1,3	1,2	0,6	0,7
3-4	0,4	0,6	1,1	2,7	2,6	1,3	0,7	1,0
5-8	0,3	0,2	0,1	0,7	0,6	0,7	0,4	0,3

Vedleggstabell 5.3.4. Midlertidig fraværende¹ fra jobb i prosent av sysselsatte. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå								
0-2	7,9	8,9	11,2	9,6	11,0	12,4	11,6	10,8
3-4	10,9	9,5	11,6	11,1	12,6	12,2	12,3	13,3
5-8	14,5	11,9	11,9	12,0	13,4	13,8	13,9	13,3
Enslige mødre med utdanningsnivå								
0-2	12,3	7,8	11,3	6,9	8,7	12,0	17,2	22,8
3-4	9,0	8,7	6,9	9,7	11,0	11,3	12,1	11,7
5-8	5,0	9,9	5,5	8,7	6,4	6,3	8,8	4,2
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå								
0-2	8,3	6,5	6,8	6,9	8,0	8,3	7,1	6,5
3-4	5,8	5,4	6,1	6,1	6,4	6,0	6,5	6,4
5-8	2,5	3,4	3,1	3,0	3,3	2,9	3,5	1,9

¹ Fravær hele undersøkelsesuken.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	9,1	8,9	7,8	8,7	9,6	7,3	6,8	5,7	5,5
-	-	-	5,0	5,5	5,3	4,6	4,7	5,0	3,9	2,6	2,7
-	-	-	1,6	1,7	1,7	1,6	2,1	2,4	1,6	1,2	0,9
-	-	-	18,7	16,3	19,8	26,2	16,3	13,9	14,8	12,7	12,0
-	-	-	9,2	11,7	13,7	11,2	7,4	8,0	9,2	7,6	7,1
-	-	-	0,9	4,1	2,6	3,4	3,2	3,9	6,2	3,6	2,4
-	-	-	6,1	7,4	7,2	5,2	4,8	3,9	4,5	2,1	2,2
-	-	-	3,4	4,2	4,0	3,4	2,9	2,3	1,9	1,1	1,6
-	-	-	1,0	1,4	1,5	1,4	1,5	1,6	1,1	1,2	1,2

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	18,3	17,1	17,9	18,4	19,0	17,8	18,7	15,4	17,2
-	-	-	19,3	20,9	20,3	19,8	21,1	21,7	20,7	22,5	24,4
-	-	-	22,3	23,3	23,4	21,1	22,9	25,0	25,4	25,1	26,9
-	-	-	20,9	11,4	20,0	13,4	20,7	15,8	18,7	18,0	13,4
-	-	-	17,1	16,5	15,9	15,4	12,6	15,0	15,4	16,2	19,0
-	-	-	17,7	14,7	15,2	12,8	13,8	16,2	16,5	16,2	18,2
-	-	-	12,9	11,0	9,9	12,2	10,4	13,9	13,0	14,1	15,2
-	-	-	11,7	10,9	10,3	10,5	10,8	11,5	10,4	11,6	13,1
-	-	-	10,8	9,5	8,8	10,4	10,1	12,2	12,1	11,1	12,0

Vedleggstabell 5.3.5. Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 0-2									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	46,0	46,4	49,2	47,8	47,8	51,8	53,8	56,6	59,5
Utdanning	2,0	1,9	2,1	2,4	3,4	2,7	2,5	3,5	2,9
Hjemmearbeid	37,0	35,8	30,8	32,0	31,1	30,7	30,0	28,8	25,7
Annet	15,0	15,9	17,9	17,8	17,7	14,8	13,7	11,1	11,9
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 3-4									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	61,2	62,4	63,4	65,1	65,5	67,2	71,1	72,9	72,2
Utdanning	2,5	3,3	3,4	3,6	3,2	3,2	3,1	3,4	5,3
Hjemmearbeid	27,1	23,9	22,5	21,3	20,1	21,1	18,8	17,4	16,0
Annet	9,2	10,4	10,7	10,0	11,2	8,5	7,0	6,3	6,5
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 5-8									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	80,7	79,2	79,1	81,4	79,3	80,4	83,5	83,7	82,1
Utdanning	3,2	3,8	4,1	3,8	4,7	4,5	3,7	4,0	5,1
Hjemmearbeid	11,6	11,6	11,3	9,6	9,5	10,9	9,3	9,4	10,1
Annet	4,5	5,4	5,5	5,2	6,5	4,2	3,5	2,9	2,7
Enslige mødre med utdanningsnivå 0-2									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	30,5	31,7	34,1	29,2	33,8	43,4	43,0	42,5	46,1
Utdanning	6,6	10,7	10,2	9,9	10,1	9,1	11,8	17,6	17,0
Hjemmearbeid	42,3	37,4	35,2	34,6	36,3	25,8	28,2	22,0	17,1
Annet	20,6	20,2	20,5	26,3	19,8	21,7	17,0	17,9	19,8
Enslige mødre med utdanningsnivå 3-4									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	55,0	50,2	49,9	52,9	57,6	58,7	58,8	58,4	58,6
Utdanning	11,3	13,4	12,6	11,8	11,6	10,7	11,9	14,8	17,9
Hjemmearbeid	20,9	23,7	22,5	19,6	17,6	15,5	14,8	15,4	10,2
Annet	12,8	12,7	15,0	15,7	13,2	15,1	14,5	11,4	13,3
Enslige mødre med utdanningsnivå 5-8									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	75,1	75,1	72,6	73,9	73,1	74,4	68,4	73,7	79,2
Utdanning	15,2	12,1	13,5	14,2	15,8	15,3	18,4	17,8	14,4
Hjemmearbeid	5,2	4,4	7,1	6,5	3,7	4,2	7,6	4,4	3,1
Annet	4,5	8,4	6,8	5,4	7,4	6,1	5,6	4,1	3,3

Vedleggstabell 5.3.5. Hovedsakelig virksomhet. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre (forts.) med ulikt utdanningsnivå. 1991-1999. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 0-2									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	84,3	82,8	83,5	85,5	86,7	88,0	87,6	89,4	86,2
Utdanning	1,7	1,0	0,9	1,6	0,4	0,3	0,6	0,7	1,4
Hjemmearbeid	0,2	0,3	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,8
Annet	13,8	15,9	15,3	12,8	12,6	11,5	11,5	9,5	11,6
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 3-4									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	92,4	90,9	90,6	91,6	92,0	93,5	94,7	94,2	93,1
Utdanning	1,3	1,5	1,4	1,5	1,3	1,2	1,1	1,3	1,8
Hjemmearbeid	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3	0,3
Annet	6,2	7,4	7,8	6,7	6,5	5,2	4,1	4,2	4,8
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 5-8									
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yrkesaktivitet	96,0	95,3	94,9	94,7	95,1	94,6	94,7	94,9	94,5
Utdanning	1,4	1,3	1,5	2,0	1,7	2,0	2,1	2,2	2,8
Hjemmearbeid	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,3
Annet	2,5	3,3	3,5	3,1	3,0	3,3	3,0	2,8	2,4

Vedleggstabell 5.3.6. Sysselsatte i arbeid etter ukentlig arbeidstid¹. Gifte/samboende mødre og fedre og enslige mødre med ulikt utdanningsnivå. 1980-1999. Prosent

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 0-2								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	35,4	36,5	36,7	39,4	37,8	32,0	31,4	32,1
Lang deltid (20-34 timer)	36,8	38,0	38,7	36,7	35,0	37,2	37,8	38,4
Heltid (35 timer og over)	27,8	25,5	24,6	23,9	27,2	30,8	30,8	29,4
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 3-4								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	31,8	31,3	30,1	31,4	29,8	30,5	25,9	27,5
Lang deltid (20-34 timer)	37,5	38,2	37,8	37,2	36,2	38,2	39,2	36,7
Heltid (35 timer og over)	30,7	30,4	32,0	31,4	33,9	31,3	34,9	35,8
Gifte/samboende mødre med utdanningsnivå 5-8								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	25,4	26,8	23,2	25,0	20,5	18,7	19,8	18,4
Lang deltid (20-34 timer)	40,1	35,8	39,1	37,7	39,3	39,5	36,4	30,3
Heltid (35 timer og over)	34,5	37,5	37,7	37,3	40,2	41,8	43,8	51,3
Enslige mødre med utdanningsnivå 0-2								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	30,5	31,1	29,7	28,0	23,9	22,0	22,7	22,8
Lang deltid (20-34 timer)	29,7	28,4	30,6	31,1	33,1	26,9	27,1	25,3
Heltid (35 timer og over)	39,8	40,5	39,7	41,0	43,0	51,2	50,1	52,0
Enslige mødre med utdanningsnivå 3-4								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	14,1	11,6	15,9	16,8	18,9	16,2	12,2	16,2
Lang deltid (20-34 timer)	28,7	28,4	30,7	24,5	24,2	20,2	25,5	28,5
Heltid (35 timer og over)	57,2	60,0	53,4	58,7	57,0	63,6	62,3	55,3
Enslige mødre med utdanningsnivå 5-8								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	11,4	17,4	5,0	12,3	14,7	11,8	5,7	8,2
Lang deltid (20-34 timer)	34,0	32,0	20,8	35,0	20,6	22,8	19,1	16,7
Heltid (35 timer og over)	54,5	50,6	74,2	52,7	64,7	65,3	75,2	75,1
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 0-2								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,6	2,0	1,7	1,4	1,6	1,8	1,0	1,4
Lang deltid (20-34 timer)	4,0	5,2	4,6	5,0	5,7	3,7	3,8	4,7
Heltid (35 timer og over)	94,5	92,8	93,7	93,5	92,8	94,5	95,2	93,9
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 3-4								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,2	1,4	1,2	1,3	0,8	1,3	1,6	1,5
Lang deltid (20-34 timer)	3,4	4,2	4,6	4,1	4,8	3,9	4,4	3,5
Heltid (35 timer og over)	95,4	94,4	94,3	94,6	94,5	94,8	93,9	95,0
Gifte/samboende fedre med utdanningsnivå 5-8								
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kort deltid (1-19 timer)	1,3	1,2	1,9	2,0	1,5	1,9	1,3	1,6
Lang deltid (20-34 timer)	7,2	7,9	10,1	9,1	7,8	6,0	3,4	3,7
Heltid (35 timer og over)	91,4	90,8	88,1	89,0	90,7	92,1	95,3	94,7

¹ Faktisk arbeidstid, midlertidig fraværende ikke inkludert.

1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	32,4	30,0	33,3	33,0	29,3	27,6	27,9	27,7	26,8
-	-	-	37,1	36,2	37,3	36,0	37,4	35,8	36,7	33,6	37,7
-	-	-	30,5	33,8	29,5	31,0	33,5	36,5	35,4	38,8	35,5
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	27,6	25,5	25,6	25,1	25,0	25,3	25,3	24,3	24,1
-	-	-	35,6	37,0	37,4	36,7	36,6	36,9	37,5	37,5	38,5
-	-	-	36,8	37,4	37,0	38,2	38,4	37,8	37,2	38,1	37,4
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	16,5	16,8	14,5	15,2	16,2	17,3	19,4	17,9	18,3
-	-	-	36,3	33,2	33,9	33,7	34,8	35,1	36,5	35,0	34,9
-	-	-	47,4	49,9	51,6	51,1	49,0	47,6	44,2	47,0	46,6
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	29,2	36,3	30,8	32,6	27,7	27,1	33,0	32,4	21,6
-	-	-	31,5	32,5	39,0	29,6	31,8	35,7	30,1	30,1	31,1
-	-	-	39,3	31,2	30,4	38,0	40,5	37,2	36,8	37,4	47,5
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	18,5	20,6	20,3	20,4	19,7	17,9	19,6	20,3	19,6
-	-	-	29,0	30,4	30,6	35,7	30,5	32,5	35,7	32,9	35,1
-	-	-	52,7	49,0	49,1	43,9	49,8	49,8	44,7	46,9	45,3
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	12,8	10,4	9,3	10,3	10,0	11,3	13,2	16,8	9,2
-	-	-	25,4	28,6	29,0	23,9	25,6	27,9	28,1	30,8	28,2
-	-	-	61,8	61,0	61,7	65,8	64,4	60,7	58,7	52,4	62,7
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	2,4	3,3	3,9	3,0	3,2	3,6	4,4	5,7	4,8
-	-	-	12,5	12,4	13,3	10,8	12,4	13,4	10,6	9,7	13,6
-	-	-	85,1	84,4	82,8	86,2	84,4	82,9	85,2	84,6	81,5
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	3,2	3,0	3,1	2,7	3,0	4,0	4,9	4,3	3,6
-	-	-	11,4	11,7	11,3	10,8	11,9	12,9	13,6	13,6	14,3
-	-	-	85,4	85,4	85,6	86,5	85,1	83,2	81,6	82,1	82,2
-	-	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-	-	-	2,5	3,0	2,4	2,6	2,2	5,0	5,8	4,8	4,0
-	-	-	10,5	10,1	10,0	10,7	11,2	13,0	14,1	12,6	13,0
-	-	-	87,1	87,0	87,6	86,6	86,7	82,0	80,1	82,6	83,1

Referanser

- Blom, S., T. Noack og L. Østby (1993): *Giftermål og barn - bedre sent enn aldri?* Sosiale og økonomiske studier 81, Statistisk sentralbyrå.
- Bradshaw, J., S. Kennedy, M. Kilkey, S. Hutton, A. Corden, T. Eardley, H. Holmes and J. Neale (1996): *Policy and the Employment of Lone parents in 20 Countries. The EU report*, European Observatory on National Family Policies. Published by Social Policy Research Unit, University of York.
- Dahl, G. (1993): "Enslige forsørgere" i *Sosialt utsyn 1993*, Statistiske analyser 1, Statistisk sentralbyrå, 313-323.
- Gustafsson, B., A. Tasiran and H. Nyman (1996): Lone Parent Families and Social Security - The Case of Sweden. Paper for The Third International Research Seminar on "Issues in Social Security", Sigtuna.
- Hatland, A. og T. Johannessen (1985): *Trygd, skatt og arbeidsinntekter*, INAS-notat 85/5.
- Hatland, A. (1998): Individualisering av trygd? Foredrag på Trygdeforskningsseminaret, Lillehammer 3. og 4. desember.
- Hatland, A. (2001): "Changing family patterns: A challenge to social security" i Kautto, M., J. Fritzell, B. Hvinden, J. Kvist and H. Uusitalo (eds.): *Nordic Welfare States in the European Context*, London and New York: Routledge, 116-136.
- Hobson, B. and M. Takahashi (1997): "The Parent- Worker Model: Lone Mothers in Sweden", i J. Lewis (ed.): *Lone Mothers in European Welfare Regimes. Shifting Policy Logics*, London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 121-139.
- Kamerman, S. B. and A. J. Kahn (1988): *Mothers alone - Strategies for a Time of Change*, Massachusetts, Auburn House Publishing Company.
- Kjeldstad, R. (1998): *Enslige forsørgere: Forsørgelse og levkår før og etter overgang til en ny livsfase*, Sosiale og økonomiske studier 100, Statistisk sentralbyrå.
- Kjønstad, A. og A. Syse (1997): *Velferdsrett*, Gyldendal.
- Lewis, J. (1997): "Lone Mothers: the British Case" i Lewis, Jane (ed.): *Lone Mothers in European Welfare Regimes. Shifting Policy Logics*, London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 50-75.

- Lewis, J. and B. Hobson (1997): "Introduction" i J. Lewis (ed.): *Lone Mothers in European Welfare Regimes. Shifting Policy Logics*, London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 1-20.
- Lyngstad, J. og I. Øyangen (1999): *Sjung om studentens lyckliga dar: Studenters levkår 1998*, Rapporter 99/15, Statistisk sentralbyrå.
- NOU (1988:21): *Norsk økonomi i forandring. Perspektiver for nasjonalformue og økonomisk politikk i 1990-årene*, Finans- og tolldepartementet, 1988.
- Nyman, H. (1998): *An Economic Analysis of Lone Motherhood in Sweden*, Ekonomiska studier utgivna av Nationalekonomiska Institutionen Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet 89, Göteborg.
- Opdahl, S. (1984): *Aleneforeldres levkår og tidsbruk*, Rapporter 84/16, Statistisk sentralbyrå.
- Rikstrygdeverket (1973-1983): *Årsmelding og regnskap*.
- Rikstrygdeverket (1985-1987): *Statistisk årbok*.
- Rikstrygdeverket (1988-2001): *Trygdestatistisk årbok*.
- Roalsø, K.-M. (1997): *Ungdoms levkår i 1990-årene*, Statistiske analyser 15, Statistisk sentralbyrå.
- Ryen, M. (1989): *Sosialt problem eller ny familietype? Synet på eneforsørgere i politikk og forskning*, INAS-rapport 89/9.
- Rønsen, M. og S. Strøm (1991): "Enslige forsørgeres tilpasning mellom trygd og arbeid" i Aksel Hatland (red.): *Trygd som fortjent? En antologi om trygd og velferdsstat*, Oslo: Ad Notam, 259-279.
- Rønsen, M. og S. Strøm (1993): *Arbeidstilbudet blant enslige mødre og gifte kvinner*, *Norsk Økonomisk Tidsskrift* 108, 115-147.
- Siim, B. (1997): "Dilemmas of Citizenship in Denmark: Lone Mothers Between Work and Care" i J. Lewis (ed.): *Lone Mothers in European Welfare Regimes. Shifting Policy Logics*, London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 140-170.
- Skevik, A. (1996): *Holdninger til enslige forsørgere*, INAS-notat 1996:4, Oslo.
- Skevik, A. (1998): *Children's Right, Father's Duty, Mothers' Responsibility: Policies and Attitudes towards Lone Parents*, NOVA, Skriftserie 98:2, Oslo.
- Skevik, A. (2001a): *Family Ideology and Social Policy. Policies towards Lone Parents in Norway and the UK*, NOVA Rapport 7/2001.
- Skevik, A. (2001b): *Eneforsørgede eneforsørgere. Aktiveringspolitikk for enslige forsørgere i seks land på 1990-tallet*, NOVA Rapport 13/2001.
- Skrede, K. (1994): "Hva er det kvinnene vil? Kvinners utdanning og yrkesliv" i I Frønes og A. Hompland (red.): *Den nye barne- og familieboka*, Oslo: Universitetsforlaget, 67-79.
- Skrede, K. (1986): "Gifte kvinner i arbeidslivet" i L. Allden, N. R. Ramsøy og M. Vaa (red.): *Det norske samfunn III*, Oslo: Gyldendal.
- Statistisk sentralbyrå (1986): *Folke- og bustadteljing 1980, hefte IV, Hovudtal fra*

teljingane i 1960, 1970 og 1980, NOS B 588.

Statistisk sentralbyrå (1989): *Standard for utdanningsgruppering*, Standarder for norsk statistikk 7.

Statistisk sentralbyrå (1997): *Inntekt, skatt og overføringer 1997*, Statistiske analyser 14.

Statistisk sentralbyrå (1998): *Arbeidsmarkedsstatistikk 1996-1997*, NOS C 467.

Statistisk sentralbyrå (diverse årganger): *NOS Arbeidsmarkedsstatistikk*.

Statistisk sentralbyrå (diverse årganger): *NOS Levekårsundersøkelsen*.

Statistisk sentralbyrå (diverse årganger): *NOS Tidsnyttingsundersøkelsen*.

St.meld. nr. 4 (1992-93): *Langtidsprogrammet 1994-1997*, Finans- og tolldepartementet, 1993.

St.meld. nr. 4 (1996-97): *Langtidsprogrammet 1998-2001*, Finans- og tolldepartementet, 1997.

Strell, M. (1999): Lone Mothers in Norway: Variations in understandings and decisions about mothering and the ideal of paid work, Paper for ESRC-Seminar: "Parents, Children and Workers: Rationalities, Contexts and Decisions", April 16, South Bank University, London.

Syltevik, L. J. (1998): Changing welfare policy for lone mothers in Norway - a transition from relational to individualised lone motherhood? Paper for Seminar on "Current European Research on Lone Mothers", April 24-25, Göteborg University.

Terum, L. I. (1993): *Stønad, samliv og sjølvforsørging. Om korleis eineforsørgarane brukar overgangsstonaden frå folketrygda*, INAS-rapport 1993:1, Oslo.

De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser

Recent publications in the series Statistical Analyses

- 29 Naturressurser og miljø 1999. 1999. 245s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4635-0
- 30 Natural Resources and the Environment 1999. 1999. 260s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4651-2
- 31 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1998. 1999. 79s. 135 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4652-0
- 32 E. Birkeland, E.S. Lunde, B. Otnes og Å. Vigran: Eldre i Norge. 1999. 87s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4718-7
- 33 M.K. Bjertnæs: Innvandring og innvandrere 2000. 2000. 69s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4775-6
- 34 Naturressurser og miljø 2000. 2000. 282s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4788-8
- 35 Sosialt utsyn 2000. 2000. 256s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4789-6
- 36 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1999. 2000. 79s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4794-2
- 37 Natural Resources and the Environment 2000. 2000. 298s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4832-9
- 38 O.F. Vaage: Kultur- og fritids-aktiviteter. 2000. 122s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4841-8
- 39 E. Søybye: Statistikk og historie. 2001. 145s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4860-4
- 40 Social Trends 2000. 2001. 253s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4902-3
- 41 Helse i Norge. Helsetilstand og behandlingstilbud belyst ved befolkningsundersøkelser. 2001. 158s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4912-0
- 42 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 2001. 79s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4913-9
- 43 S.T. Vikan: Kvinner og menn i Norge. 2001. 132s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4916-3
- 44 O.F. Vaage: Norsk kulturbarometer 2000. 2001. 98s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4924-4
- 45 M.I. Kirkeberg: Inntekt, skatt og overføringer 2001. 2001. 155s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4965-1
- 46 Naturressurser og miljø 2001. 2001. 278s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4967-8
- 47 Natural Resources and the Environment 2001. Norway. 2001. 293s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4995-3
- 48 D. Ellingsen: Kriminalitet og rettsvesen. 2001. 73s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5010-2